

Gezondheid, welzijn en leefstijl van scholieren in Zandvoort

Resultaten van het Emovo-onderzoek

R. Cluitmans
S. Robroek
Hulpverleningsdienst Kennemerland / GGD
Afdelingen Beleid & Ondersteuning en Jeugdgezondheidszorg
Haarlem, februari 2007

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	5
1. INLEIDING	9
1.1 <i>RESPONS</i>	9
1.2 <i>RAPPORTAGE EN ANALYSES</i>	11
1.3 <i>LEESWIJZER</i>	12
2. ACHTERGROND VAN DE LEERLINGEN	13
2.1 <i>ONDERWIJS</i>	13
2.2 <i>ETNISCHE HERKOMST EN INTEGRATIE</i>	14
2.3 <i>GEZINSSITUATIE</i>	14
2.4 <i>RELIGIE</i>	15
3. DE BUURT EN DE GEMEENTE	16
3.1 <i>DE BUURT</i>	16
3.2 <i>DE GEMEENTE</i>	16
4. SCHOOL	18
4.1 <i>SCHOOLBELEVING</i>	18
4.2 <i>SPIJBELEN</i>	18
4.3 <i>GEZONDHEIDSONDERWERPEN TOP 3</i>	19
5. GEZONDHEID	21
5.1 <i>ERVAREN GEZONDHEID</i>	21
5.2 <i>LANGDURIGE ZIEKTEN, AANDOENINGEN EN MEDICIJNGEBRUIK</i>	22
5.3 <i>TANDVERZORGING</i>	22
5.4 <i>SOCIAAL WELBEVINDEN</i>	23
5.5 <i>PSYCHISCHE GEZONDHEID</i>	23
5.6 <i>PROBLEMEN</i>	24
5.7 <i>PESTEN</i>	25
5.8 <i>LICHAMELIJKE EN GEESTELIJKE MISHANDELING</i>	26
5.9 <i>ZELFDODING</i>	26
6. OVERGEWICHT, VOEDING EN BEWEGING	28
6.1 <i>OVERGEWICHT</i>	28
6.2 <i>VOEDING</i>	28
6.3 <i>BEWEGING</i>	30
7. GENOTMIDDELEN	33

7.1 ROKEN.....	33
7.2 ALCOHOL.....	34
7.3 SOFTDRUGS.....	37
7.4 HARDDRUGS.....	38
7.5 GENOTMIDDELENGEBRUIK OP SCHOOL	38
8. SEKSUALITEIT	40
8.1 SEKSUEEL ACTIEF.....	40
8.2 ONVEILIG VRIJEN	41
8.3 ONGEWENSTE SEKSUELE ERVARINGEN	42
8.4 HOMOSEKSUALITEIT	42
9. AGRESSIE, CRIMINALITEIT EN VEILIGHEID	44
9.1 STRAFBARE FEITEN.....	44
9.2 OORDEEL OVER STRAFBARE FEITEN.....	45
9.3 SLACHTOFFERSCHAP EN ONVEILIGHEIDSGEVOELEN.....	46
10. VRIJE TIJD.....	47
10.1 WAAR NAAR TOE UIT SCHOOL?.....	47
10.2 ACTIVITEITEN.....	47
10.3 LID VAN (SPORT)CLUB/VERENIGING.....	48
10.4 UITGAAN.....	48
10.5 VERVELEN.....	49
11. RISICOGROEPEN.....	50
11.1 VERSCHILLEN NAAR ACHTERGRONDKENMERKEN.....	50
11.2 RESULTATEN EMOVO PER WOONWIJK IN ZANDVOORT.....	52
12. GEHANTEERDE DEFINITIES EN BEGRIPPEN	59
13. REFERENTIES.....	60
BIJLAGE 1. VRAGENLIJST EMOVO 2005	63
BIJLAGE 2. ONDERWERP, DOEL EN WERKWIJZE EMOVO.....	79

SAMENVATTING

In het schooljaar 2005/2006 is door de Hulpverleningsdienst Kennemerland / GGD het project Emovo (Elektronische Monitor en Voorlichting) uitgevoerd. Het betrof een samenwerkingsproject met vijf andere GGD'en in Noord-Holland. Leerlingen uit de klassen twee en vier van het reguliere voortgezet onderwijs hebben op school via internet een vragenlijst ingevuld over hun gezondheid en leefstijl. Het voorliggende rapport beschrijft de onderzoeksresultaten van de leerlingen die woonachtig zijn in de gemeente Zandvoort. In deze samenvatting worden de belangrijkste resultaten van de leerlingen uit deze gemeente beschreven.

Respons

De meeste scholen voor voortgezet onderwijs in Kennemerland hebben deelgenomen aan Emovo; in het noorden van de regio heeft een drietal scholen alleen de tweede klassen laten meedoen. In totaal hebben 6386 jongeren, woonachtig in Kennemerland, aan Emovo meegedaan. Van de ingevulde Emovolijsen was 98% bruikbaar voor analyse. Het gaat om vragenlijsten van 6260 jongeren uit Kennemerland, waarvan 268 uit Zandvoort. Geschat wordt dat in totaal 81% van de doelgroep (tweede- en vierdeklassers in het reguliere voortgezet onderwijs) in Zandvoort aan Emovo heeft meegedaan.

Achtergrondkenmerken

- Van de Emovo-deelnemers uit Zandvoort zit 49% in de tweede klas en 51% in de vierde klas. Ruim zes op de tien leerlingen (62%) zitten op het vmbo, 38% zit op het havo/vwo. Het percentage jongens (44%) is kleiner dan het percentage meisjes (56%).
- Tweeëntwintig procent van de leerlingen is van niet-Nederlandse herkomst: 12% is van westerse en 10% van niet-westerse herkomst.
- Bijna twee op de tien Emovo-deelnemers uit Zandvoort (19%) wonen in een éénoudergezin.

Woonbuurt

- Ruim drie op de tien jongeren zeggen niets te missen in hun woonbuurt. De meest genoemde plekken die de andere jongeren missen zijn voor Zandvoort als totaal: pleintjes, hangplekken, een voetbalveld en/of een grasveld.

School

- Negen procent van de leerlingen vindt het 'niet leuk' of 'vreselijk' op school.
- Zestien procent van de leerlingen uit Zandvoort heeft in de vier weken voor afname van Emovo wel eens gespijbelde; 8% spijbelde drie uur of meer.

Gezondheid (lichamelijk en psychosociaal)

- De meeste leerlingen uit Zandvoort zijn tevreden met hun gezondheid; 14% van de leerlingen noemt zijn/haar gezondheid matig of slecht.
- In totaal heeft 45% van de jongeren een langdurige ziekte/aandoening die is vastgesteld door een arts. Bij bijna de helft van de jongeren met een ziekte is dat allergie.
- De meeste leerlingen uit Zandvoort (92%) hebben het thuis naar hun zin; 72% vindt dat ze goed met hun ouders of verzorgers kunnen praten.
- De meeste leerlingen uit Zandvoort (81%) scoren gunstig op een maat voor psychische gezondheid (de MHI-5). Negentien procent heeft een ongunstige score.
- Bijna één op de vijf leerlingen (18%) heeft een probleem dat hem/haar dag en nacht bezighoudt, twee derde van deze groep (12% van de leerlingen) heeft zelfs drie of meer van zulke problemen.
- Negen procent van de jongeren is in het jaar voorafgaande aan het onderzoek regelmatig gepest.
- Drie procent van alle ondervraagde jongeren uit Zandvoort geeft aan *thuis* met lichamelijke mishandeling te maken te hebben (gehad); 5% heeft *thuis* met geestelijke mishandeling te maken (gehad).
- Negentien procent van de leerlingen uit Zandvoort zegt in het jaar voorafgaande aan het onderzoek er wel eens serieus over te hebben gedacht een einde aan het leven te maken.

Voeding en beweging

- Een kwart van de ondervraagde leerlingen uit Zandvoort gaat minstens één dag per week zonder ontbijt naar school.
- Zesentwintig procent voldoet aan de norm voor het gebruik van fruit.
- Een vergelijkbaar laag percentage (24%) voldoet aan de landelijke norm voor gezond bewegen. Bijna twee derde van de leerlingen die *niet* aan deze norm voldoen denkt dat ze wel voldoende lichamelijk actief zijn.

Genotmiddelen

- Ruim één op de vijf jongeren (21%) is een regelmatige roker. Ruim een derde van deze regelmatige rokers zegt van plan te zijn om te stoppen met roken.
- Meer dan de helft van de ondervraagde leerlingen uit Zandvoort (58%) heeft in de vier weken voorafgaande aan Emovo alcohol gedronken. Drie op de tien leerlingen (30%) zeggen in de vier weken voorafgaande aan het onderzoek dronken of aangeschoten te zijn geweest. In totaal heeft 43% van de leerlingen uit Zandvoort in de maand voor het onderzoek overmatig alcohol gebruikt. Twee op de drie overmatige drinkers (67%) denken dat ze niet teveel drinken.
- Meer dan de helft van de jongeren (58%) die alcohol drinken geeft aan dat hun ouders het goed vinden dat ze alcohol drinken. Zestien procent geeft aan dat hun ouders er niets van zeggen.
- Van de leerlingen uit Zandvoort heeft 32% *wel eens* hasj of wiet gebruikt. Zestien procent kan worden gekenschetst als een huidige gebruiker. Van alle Emovo-deelnemers uit Zandvoort heeft 41% wel eens hasj of wiet aangeboden gekregen.
- In totaal heeft 3% van de ondervraagde leerlingen in de maand voor het onderzoek harddrugs gebruikt. Bijna 11% heeft wel eens harddrugs aangeboden gekregen.

Seksualiteit

- Ruim een vijfde van de leerlingen uit Zandvoort (22%) geeft aan ooit met iemand naar bed te zijn geweest (geslachtsgemeenschap). Ruim de helft van deze leerlingen vrijt wel eens zonder condoom en loopt daardoor risico op een soa. Het grootste deel van deze groep is zich hiervan niet bewust.
- Vijf procent van de jongeren geeft aan een ongewenste seksuele ervaring te hebben gehad, 4% wilde de vraag naar ongewenste seksuele ervaringen niet beantwoorden.
- De helft van de leerlingen uit Zandvoort vindt homoseksualiteit normaal, 5% vindt het verkeerd.

Agressie, criminaliteit en veiligheid

- Meer dan de helft van de jongeren in Zandvoort (57%) zegt zich schuldig te hebben gemaakt aan één of meer strafbare feiten.
- Vijftien procent van de leerlingen zegt wel eens een wapen te dragen, meestal gaat het om steekwapens.
- Meer dan vier op de tien leerlingen (44%) geeft aan slachtoffer te zijn geweest van strafbare feiten.
- Ruim een kwart van de tweedeklassers en bijna een derde van de vierdeklassers voelt zich wel eens onveilig.

Vrije tijd

- Veel jongeren besteden een groot deel van hun vrije tijd achter de computer.
- In totaal is 70% van de leerlingen uit Zandvoort lid van een club of vereniging.
- Bijna een derde van de jongeren in Zandvoort bezoekt minimaal eens per maand het café of de snackbar, iets minder dan de helft gaat minimaal eens per maand naar de film en 40% gaat minstens eenmaal per maand naar de discotheek. Bijna een kwart van de ondervraagde jongeren gaat minimaal eens per maand naar de speelhal/gokhal.
- Vijf procent van de jongeren zegt zich heel vaak te vervelen.

Risicogroepen

Veel uitkomsten van dit onderzoek zijn niet gelijk verdeeld over de verschillende groepen die in dit onderzoek zijn onderscheiden (tweedeklassers versus vierdeklassers, vmbo-leerlingen versus leerlingen van havo/vwo, jongens versus meisjes, leerlingen uit een eenoudergezin versus leerlingen uit een gezin met twee (stief-)ouders, leerlingen uit de verschillende woonkernen/wijken van Zandvoort). In hoofdstuk 11 wordt een overzicht gegeven van de verschillen tussen deze groepen in Zandvoort.

Regionale gegevens

Op de volgende pagina zijn de belangrijkste cijfermatige gegevens van het Emovo-onderzoek weergegeven voor de gehele regio Kennemerland. Daarbij is tevens een uitsplitsing gemaakt naar de verschillende achtergrondkenmerken.

Regionale gegevens naar achtergrondkenmerken

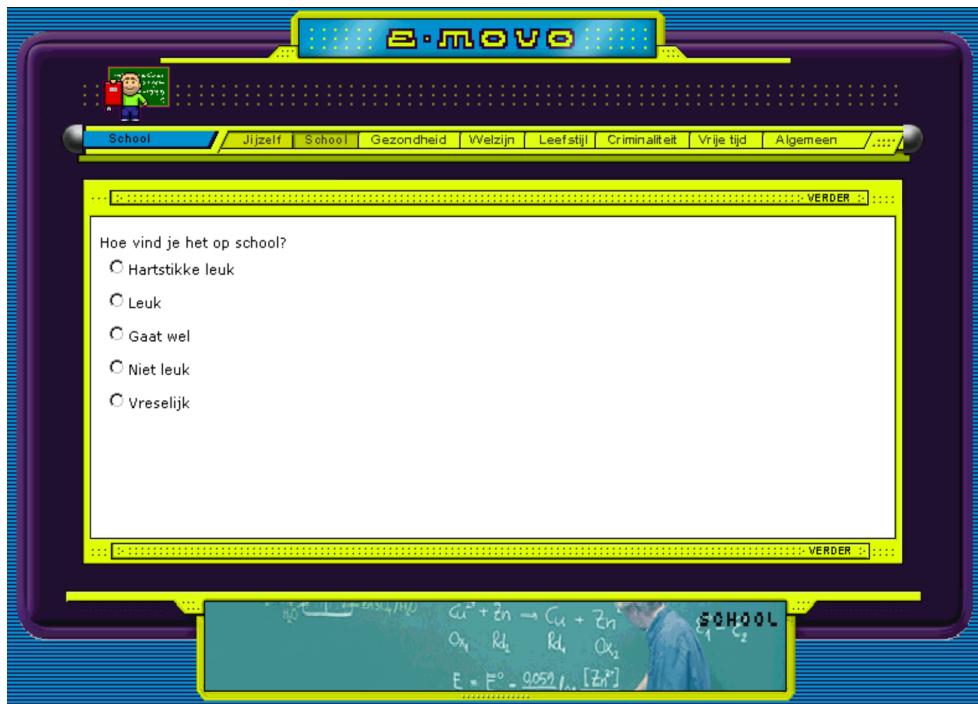
	Totaal Kennemerland	geslacht		onderwijstype		klas		etniciteit			gezinssituatie	
		♂	♀	vmbo	havo/vwo	2	4	Autoch- toon	westers allochtoon	niet-westers allochtoon	1 ouder	2 (stief-) ouders
aantal jongeren (N)	6260	2962	3298	2845	3415	3462	2798	4890	518	825	717	5137
niet leuk/vreselijk op school	8%	10%	5%	10%	6%	7%	8%	8%	9%	8%	11%	7%
afgelopen maand gespijgeld	15%	16%	15%	15%	16%	10%	23%	15%	20%	17%	20%	15%
langdurige ziekte/aandoening	36%	34%	38%	37%	36%	35%	37%	36%	41%	34%	37%	35%
niet jaarlijks op controle bij tandarts	4%	5%	3%	5%	3%	4%	5%	3%	3%	9%	5%	4%
ervaren gezondheid matig/slecht	9%	7%	12%	12%	7%	9%	10%	9%	9%	12%	17%	8%
ongunstige psychische gezondheid	17%	11%	23%	19%	15%	16%	18%	16%	21%	22%	26%	15%
probleem dat dag en nacht bezighoudt	19%	13%	24%	22%	16%	19%	18%	18%	22%	24%	27%	17%
is afgelopen jaar regelmatig gepest	9%	10%	9%	13%	7%	12%	6%	9%	11%	9%	13%	9%
pest regelmatig anderen	13%	18%	8%	17%	9%	13%	13%	12%	14%	18%	17%	12%
ooit lichamelijk mishandeld	6%	6%	6%	9%	5%	7%	6%	6%	8%	7%	10%	6%
ooit geestelijk mishandeld	17%	15%	19%	20%	15%	19%	15%	18%	16%	14%	22%	16%
afgelopen jaar aan suïcide gedacht	17%	12%	21%	21%	13%	18%	14%	16%	22%	18%	23%	15%
vindt het niet (zo) leuk thuis	7%	5%	9%	9%	6%	7%	8%	7%	9%	9%	12%	6%
kan niet goed praten met ouders	4%	3%	5%	5%	3%	4%	5%	4%	5%	6%	7%	4%
ontbijt minder dan 5 dagen per week	20%	17%	22%	28%	13%	17%	22%	17%	25%	34%	31%	18%
eet niet dagelijks groente	66%	65%	66%	74%	58%	65%	66%	67%	57%	62%	69%	65%
eet minder dan 2 stuks fruit per dag	77%	80%	74%	82%	72%	76%	77%	77%	74%	74%	82%	76%
voldoet niet aan beweegnorm	78%	76%	79%	77%	78%	76%	79%	77%	77%	81%	78%	78%
rookt minimaal eens per week	14%	12%	15%	20%	8%	8%	21%	13%	16%	12%	23%	12%
afgelopen maand alcohol gedronken	57%	58%	56%	58%	56%	42%	76%	61%	57%	30%	61%	56%
afgelopen maand overmatig alcohol gedronken	36%	39%	34%	43%	30%	23%	53%	39%	39%	21%	43%	35%
afgelopen maand hasj/wiet gebruikt	11%	13%	8%	13%	9%	5%	17%	10%	14%	9%	17%	9%
geslachtsgemeenschap gehad	16%	16%	16%	23%	11%	7%	28%	16%	20%	16%	24%	15%
niet altijd condoom bij geslachtsgemeenschap	46%	38%	53%	45%	46%	34%	49%	47%	45%	41%	48%	44%
ongewenste seksuele ervaring gehad	6%	3%	8%	7%	4%	5%	7%	5%	7%	7%	8%	5%
vindt homoseksualiteit verkeerd	7%	11%	4%	10%	5%	6%	8%	5%	6%	23%	10%	7%
afgelopen jaar strafbaar feit gepleegd	50%	58%	43%	57%	44%	45%	56%	49%	53%	55%	56%	49%
afgelopen jaar wapen gedragen	12%	20%	5%	17%	9%	11%	13%	11%	14%	15%	15%	12%
in aanraking geweest met politie	8%	12%	5%	12%	5%	7%	10%	8%	10%	10%	12%	7%
slachtoffer geweest van een strafbaar feit	36%	39%	34%	39%	34%	34%	38%	35%	40%	41%	42%	35%
voelt zich wel eens onveilig	27%	18%	36%	27%	27%	25%	30%	28%	30%	21%	31%	26%
is geen lid van club/vereniging	25%	22%	29%	35%	17%	24%	27%	21%	27%	48%	37%	24%
verveelt zich heel vaak	5%	5%	6%	7%	4%	5%	5%	5%	5%	8%	7%	5%

1. INLEIDING

In het najaar van 2005 hebben zes GGD-en in Noord-Holland^a het onderzoek Emovo (Elektronische Monitor en Voorlichting) uitgevoerd op scholen voor voortgezet onderwijs in hun regio. In de periode oktober 2005 tot en met januari 2006 beantwoordden leerlingen uit klas twee en vier op school via internet vragen over gezondheid en leefstijl. Enkele dagen later konden de leerlingen op de website hun persoonlijk gezondheidsprofiel bekijken en doorlinken naar websites met meer informatie over de onderwerpen in het gezondheidsprofiel. Niet eerder kregen jongeren in Noord-Holland na deelname aan een enquête directe feedback en tips over hun eigen gezondheid.

Emovo levert gegevens waarmee scholen, gemeenten, GGD-en en andere regionale instellingen gericht kunnen werken aan de verbetering van de gezondheidstoestand van jongeren. Alle deelnemende scholen hebben een rapport ontvangen met gegevens over hun eigen leerlingen. Daarnaast wordt gerapporteerd over de gemeenten in de regio Kennemerland. Ook zijn enkele resultaten van de zes Noord-Hollandse regio's die hebben deelgenomen aan Emovo vergeleken in een provinciale factsheet.

Voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van de leerlingen in de gemeente Zandvoort. *Bijlage 1* bevat de vragenlijst van het Emovo-onderzoek; in *bijlage 2* worden de onderwerpen, het doel en de onderzoeksmethode van Emovo nader toegelicht.

1.1 Respons

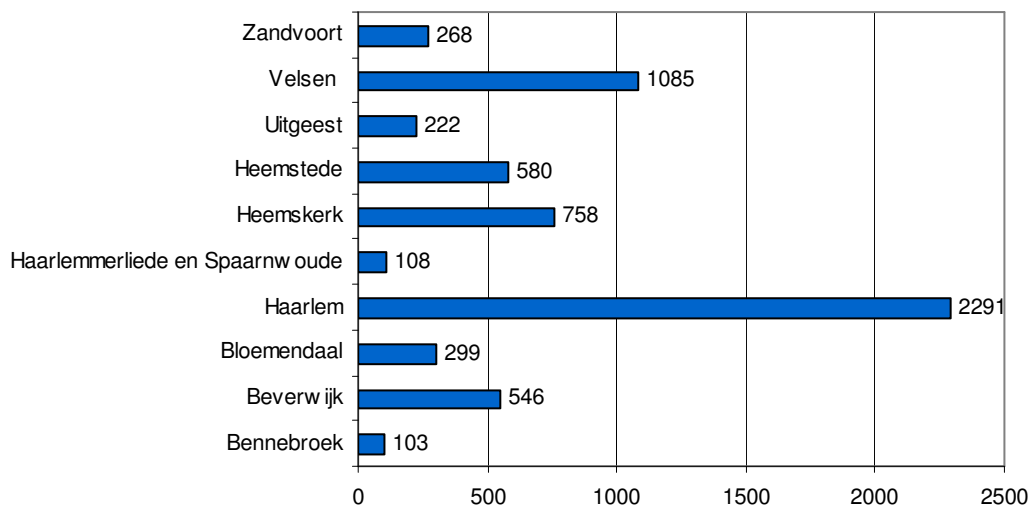
De meeste scholen voor voortgezet onderwijs in Kennemerland hebben deelgenomen aan Emovo. In totaal hebben 6589 leerlingen die in Kennemerland op school zitten de Emovo-vragenlijst ingevuld. Achteraf heeft bijna de helft van deze jongeren zijn persoonlijke advies opgevraagd (48%).

Van de Emovo-deelnemers die in Kennemerland op school zitten zijn er 5819 in Kennemerland woonachtig. Daarnaast hebben 567 leerlingen, die in Kennemerland wonen maar elders naar school gaan, de vragenlijst ingevuld.

^a Aan dit project nemen deel: GGD Kop van Noord-Holland, GGD Noord-Kennemerland, GGD Westfriesland, GGD Kennemerland, GGD Amstelland de Meerlanden en de GGD Gooi & Vechtstreek.

In dit rapport zijn de gegevens opgenomen van de Emovo-deelnemers die in Kennemerland *wonen*. Van alle 6386 ingevulde vragenlijsten bleken er 126 onbruikbaar omdat de combinatie van sommige antwoorden te extreem was of omdat een groot deel van de vragenlijst niet was ingevuld. De overige 6260 vragenlijsten (98%) zijn in de analyse meegenomen, 3462 ingevuld door tweedeklassers en 2798 ingevuld door vierdeklassers. Figuur 1.1 geeft weer hoe deze 6260 vragenlijsten zijn verdeeld over de gemeenten van Kennemerland.

De gegevens van de jongeren, woonachtig in de gemeente Zandvoort, worden in deze rapportage vergeleken met die uit de andere negen gemeenten van Kennemerland.

Figuur 1.1 Aantal Emovo-deelnemers per gemeente; hieronder vallen niet de deelnemers met te extreme en/of onbetrouwbare antwoorden en onvolledig ingevulde lijsten.

We gaan er vanuit dat de groep leerlingen, die heeft deelgenomen aan het onderzoek, voldoende representatief is voor de tweede- en vierdeklassers van het reguliere voortgezet onderwijs in de regio. De gegevens zijn daarom niet gewogen.

Zandvoort

De doelgroep voor Emovo betreft de jongeren uit klas 2 en klas 4 van het Voortgezet Onderwijs. In totaal hebben 272 jongeren uit Zandvoort Emovo ingevuld, waarvan 268 bruikbaar (99%). Deze bruikbare vragenlijsten betreffen 132 tweedeklassers en 136 vierdeklassers.

Exacte gegevens over het aantal tweede- en vierdeklassers van het reguliere voortgezet onderwijs dat in Zandvoort woont ontbreken. Om deze reden wordt het responspercentage weergegeven per leeftijdsgroep. In tabel 1.1 is te zien, dat in Zandvoort 622 jongeren wonen in de leeftijd van 13 t/m 16 jaar. Ongeveer de helft hiervan (ruim 310 jongeren) valt qua leeftijd/klas in de Emovo doelgroep. Hiervan heeft **81%** deelgenomen aan het Emovo onderzoek.

De redenen dat deze deelname geen 100% is, zijn divers:

- Jongeren uit het voortgezet *speciaal* onderwijs (vso) hoorden niet tot de doelgroep van Emovo, omdat Emovo voor deze leerlingen te moeilijk werd geacht (landelijk gesproken betreft dit 2,5% van alle jongeren op het totale voortgezet onderwijs).
- Een aantal 16-jarigen zit op het vervolg (beroeps)onderwijs en hoorde eveneens niet tot de doelgroep van Emovo.
- In de gehele regio Kennemerland hebben enkele scholen voor het reguliere voortgezet onderwijs niet deelgenomen aan Emovo. Ook zijn er enkele scholen waar de *vierdeklassers* (meestal om organisatorische redenen) niet hebben deelgenomen, de tweedeklassers wel.
- Sommige leerlingen waren tijdens de afname afwezig (zieken, spijbelaars).
- Enkele leerlingen hebben zelf geweigerd aan het onderzoek mee te doen, of hun ouders weigerden hun kind te laten deelnemen.
- Sommige leerlingen hebben hun postcode niet ingevuld. De gegevens van deze leerlingen zijn daardoor niet te gebruiken voor de gemeenterapporten. In de schoolrapporten konden hun gegevens wel worden opgenomen.

Tabel 1.1 Respons naar leeftijd

	Totaal aantal woonachtig in Zandvoort, 1.1.2006	Aantal Emovo-deelnemers* in klas 2 en 4 uit Zandvoort, (afname najaar 2005)	Percentage
11-12 jaar	-	0	-
13 jaar	162	83	51%
14 jaar	161	44	27%
15 jaar	160	76	48%
16 jaar	139	50	36%
17-20 jaar	-	15	-
Totaal		268	
waarvan 13 t/m 16 jaar	622	253	41%
Schatting responspercentage van de tweede- en vierdeklassers			81%
* hieronder vallen <i>niet</i> de extreme en onbetrouwbare cases en onvolledig ingevulde lijsten.			

Aan het eind van de vragenlijst is gevraagd hoe de leerling het vond om de enquête in te vullen. Er mochten meerdere antwoorden worden gegeven. In Zandvoort werden de volgende drie antwoorden het meest aangeklikt: 'leuk' (44%), 'geen mening' (26%) en 'saai' (20%). Regionaal vond 41% het 'leuk' om te doen.

1.2 Rapportage en analyses

Elk hoofdstuk begint met een korte theoretische toelichting over het belang van het onderwerp. Hier worden, indien beschikbaar, landelijke gegevens gepresenteerd. Daarop volgt een weergave van de resultaten van Zandvoort. Ter vergelijking worden deze resultaten afgezet tegen de resultaten van leerlingen in de regio Kennemerland die buiten Zandvoort wonen. Deze resultaten worden aangegeven met '**regio**'.

In de analyses is telkens onderzocht of er in Zandvoort verschillen zijn tussen leerlingen van het vmbo en leerlingen van het havo/vwo, tussen jongens en meisjes, tussen leerlingen van klas twee en klas vier en tussen leerlingen uit een éénoudergezin en leerlingen die bij twee (stief)ouders wonen^b. Als er geen noemenswaardig verschil is tussen de onderzochte groepen, of als de kans te groot is dat het een toevalsfluctuatie betreft, wordt er in de tekst meestal niet verder op ingegaan.

In Zandvoort is het aantal Emovodeelnemers uit de groepen westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen te klein om er op gemeenteniveau aparte uitspraken over te kunnen doen. Op regionaal niveau zijn de aantallen uit deze groepen wel groot genoeg om apart te beschrijven. Aan het einde van de samenvatting worden daarom cijfermatige regionale gegevens over deze groepen weergegeven.

Er worden in deze rapportage vele verbanden en samenhangen beschreven. Dit betreft niet noodzakelijkerwijs verbanden waarbij er een oorzakelijke samenhang is. De opzet van dit (dwarsdoorsnede-)onderzoek leent zich niet voor het leggen van oorzakelijke relaties.

Bepaalde aanvullende vragen, de zogenaamde 'randomvragen', zijn niet aan alle deelnemende jongeren gesteld. Leerlingen zijn op basis van toeval ingedeeld in twee groepen, waarbij de ene groep de ene set random vragen kreeg en de andere groep de andere set. Dit is gedaan omdat de vragenlijst anders te lang zou worden. Daar waar de uitkomsten een randomvraag betreffen, is dit aangegeven in een voetnoot.

Aangezien niet altijd alle leerlingen een bepaalde vraag hebben beantwoord, is bij de berekeningen steeds uitgegaan van het aantal leerlingen dat de vraag daadwerkelijk beantwoord heeft.

De gepresenteerde percentages in deze rapportage zijn veelal afgerond. Door de afronding kan de som van de afzonderlijke percentages iets afwijken van 100.

^b Voor een toelichting op de gehanteerde definities en begrippen verwijzen we naar hoofdstuk 12

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de achtergrondkenmerken van de leerlingen die hebben deelgenomen aan Emovo. In hoofdstuk 3 komen onderwerpen aan de orde die betrekking hebben op de buurt en de gemeente. Hoofdstuk 4 gaat in op onderwerpen die betrekking hebben op school. Hoofdstuk 5 beschrijft gezondheid, welzijn en het sociaal welbevinden. Dan volgen enkele hoofdstukken over leefstijl: hoofdstuk 6 gaat over overgewicht, voeding en beweging, hoofdstuk 7 over het gebruik van genotmiddelen en hoofdstuk 8 over seksualiteit. Hoofdstuk 9 is gewijd aan criminaliteit en veiligheid en in hoofdstuk 10 wordt beschreven wat leerlingen in hun vrije tijd doen. Hoofdstuk 11 geeft voor diverse achtergrondkenmerken een samenvatting van de meest opvallende uitkomsten. Hoofdstuk 12 bevat een toelichting op de gehanteerde definities en begrippen. De literatuurverwijzingen zijn opgenomen in hoofdstuk 13.

Aan het einde van de samenvatting zijn de belangrijkste cijfermatige gegevens van het Emovo-onderzoek weergegeven *voor de gehele regio Kennemerland*. Daarbij is tevens een uitsplitsing gemaakt naar de verschillende achtergrondkenmerken.

2. ACHTERGROND VAN DE LEERLINGEN

2.1 Onderwijs

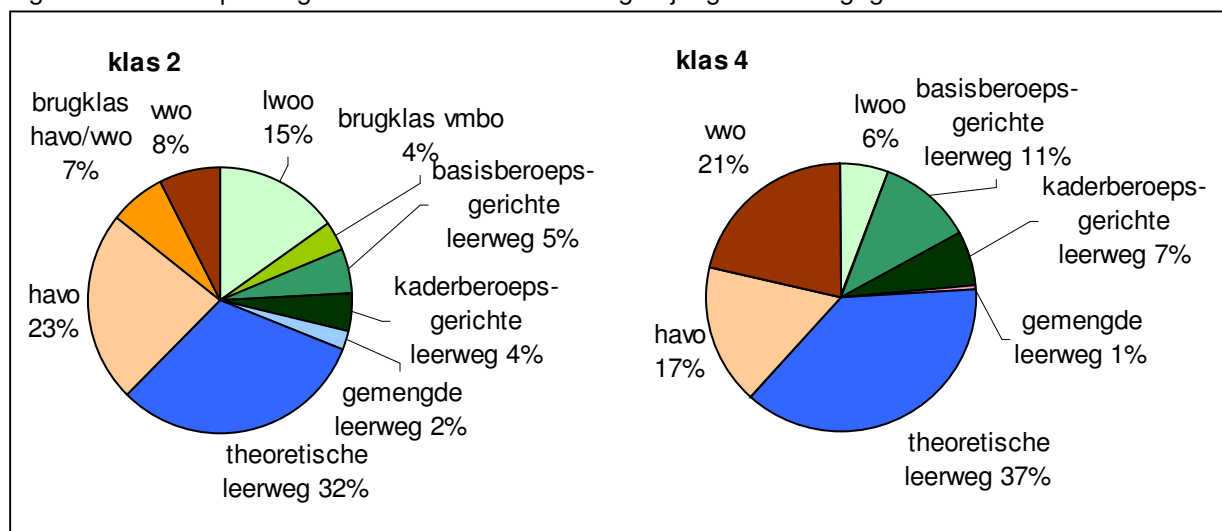
In Zandvoort waren vragenlijsten van 268 leerlingen bruikbaar voor analyse. In tabel 2.1 is aangegeven hoe de Emovo-deelnemers uit Zandvoort zijn verdeeld naar onderwijstype en klas en naar geslacht.

Het aantal tweedeklassers dat aan Emovo heeft meegedaan is in Zandvoort ongeveer even groot als het aantal vierdeklassers; in de regio is het percentage tweedeklassers groter. Het percentage vmbo-leerlingen in de Emovo-groep is in Zandvoort duidelijk hoger dan het percentage havo/vwo-leerlingen. In de regio zijn er onder de Emovo-deelnemers meer havo/vwo leerlingen dan vmbo'ers. Zowel in Zandvoort als in de regio hebben meer meisjes dan jongens aan Emovo meegedaan.

Tabel 2.1 Verdeling van de leerlingen naar klas, onderwijstype en geslacht

	Zandvoort		Regio	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Klas 2	132	49%	3330	56%
Klas 4	136	51%	2662	44%
Totaal	268	100%	5992	100%
Klas 2 vmbo	82	31%	1541	26%
Klas 2 havo/vwo	50	19%	1789	30%
Klas 4 vmbo	84	31%	1138	19%
Klas 4 havo/vwo	52	19%	1524	25%
Totaal	268	100%	5992	100%
Jongens	118	44%	2844	48%
Meisjes	150	56%	3148	53%
Totaal	268	100%	5992	100%

In figuur 2.1 is het opleidingsniveau van de ondervraagde jongeren weergegeven.

Figuur 2.1: opleidingsniveau van de Emovo-deelnemers uit de gemeente Zandvoort

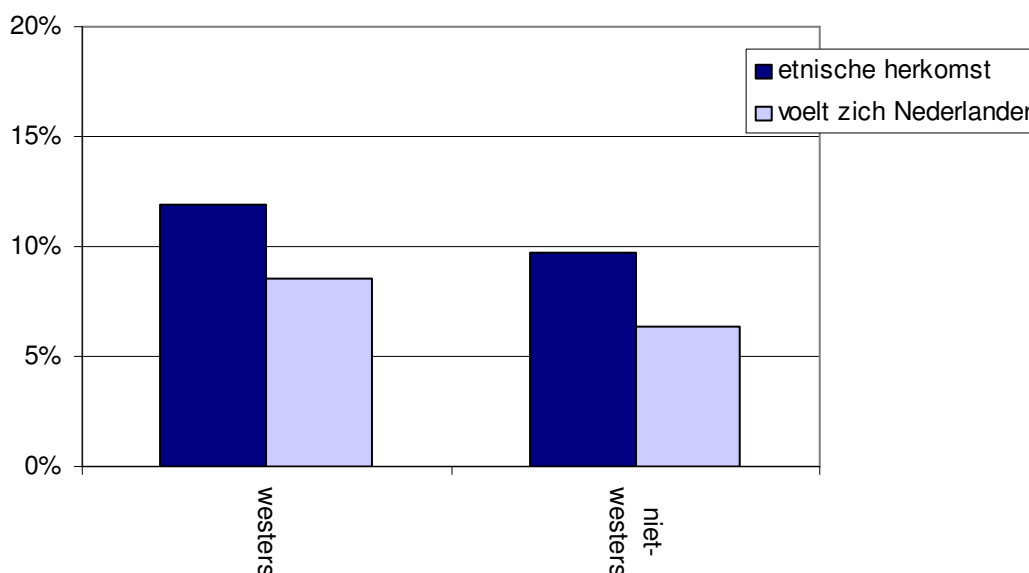
De volgende onderwijstypen zijn in dit rapport ingedeeld onder de noemer 'vmbo': lwoo, brugklas vmbo, basisberoepsgerichte leerweg, kaderberoepsgerichte leerweg, gemengde leerweg en de theoretische leerweg.

Onder 'havo/vwo' verstaan we in dit rapport de brugklas vmbo/havo, brugklas havo/vwo, havo en wvo.

2.2 Etnische herkomst en integratie

Voor de indeling naar etnische herkomst van de leerlingen is gebruik gemaakt van de standaarddefinitie van het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). Een jongere is van Nederlandse herkomst als beide ouders in Nederland zijn geboren. Een jongere is van niet-Nederlandse herkomst als tenminste één ouder in het buitenland is geboren.

In Zandvoort is in totaal 22% van de Emovo-deelnemers van niet-Nederlandse herkomst: 12% is van westerse en 10% van niet-westerse herkomst. Figuur 2.2 laat de herkomst van de allochtone jongeren zien.

Figuur 2.2 Etnische herkomst van de Zandvoortse leerlingen en percentage dat zich Nederlander voelt

In figuur 2.2 is voor de etnische groepen tevens het percentage jongeren weergegeven dat zich Nederlander voelt. In totaal geeft 70% van de allochtone jongeren in Zandvoort aan zich Nederlander te voelen. Regionaal is dit bij 59% van de allochtonen het geval.

Ruim de helft (52%) van de eerste generatie allochtonen in Zandvoort en 81% van de tweede generatie allochtonen in deze gemeente voelt zich Nederlander.

Van de jongeren met een westerse, maar niet-Nederlandse herkomst, beschouwt 72% zich Nederlander, bij de jongeren met een niet-westerse herkomst is dit 65%.

2.3 Gezinsituatie

Aan de leerlingen is gevraagd wie er bij hen in huis wonen. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat opgroeien in een eenoudergezin kan samenhangen met een slechter ervaren gezondheid, een ongezondere leefstijl en het vaker vóórkomen van normoverschrijdend gedrag in de zin van strafbare feiten^{1,2}.

Drie kwart van de leerlingen uit Zandvoort woont bij twee ouders (75%). Soms is dan één van de twee ouders een stiefouder. Negentien procent van de leerlingen woont bij één ouder. Bij 5% is er sprake van co-ouderschap. De gezinssamenstelling is weergegeven in tabel 2.2. In Zandvoort wonen relatief meer leerlingen in een eenoudergezin dan in de rest van de regio.

Het percentage dat in een eenoudergezin woont is voor vmbo-leerlingen (26%) relatief hoger dan voor leerlingen van het havo/vwo (10%).

Tabel 2.2 Gezinsamenstelling

	Zandvoort	Regio
Twee ouders (beide eigen ouders)	67%	77%
Twee ouders (waarvan 1 stiefouder)	8%	6%
Eén ouder	19%	11%
Co-ouders (twee huizen)	5%	5%
Anders	2%	2%
Totaal	268 (100%)	5992 (100%)

2.4 Religie

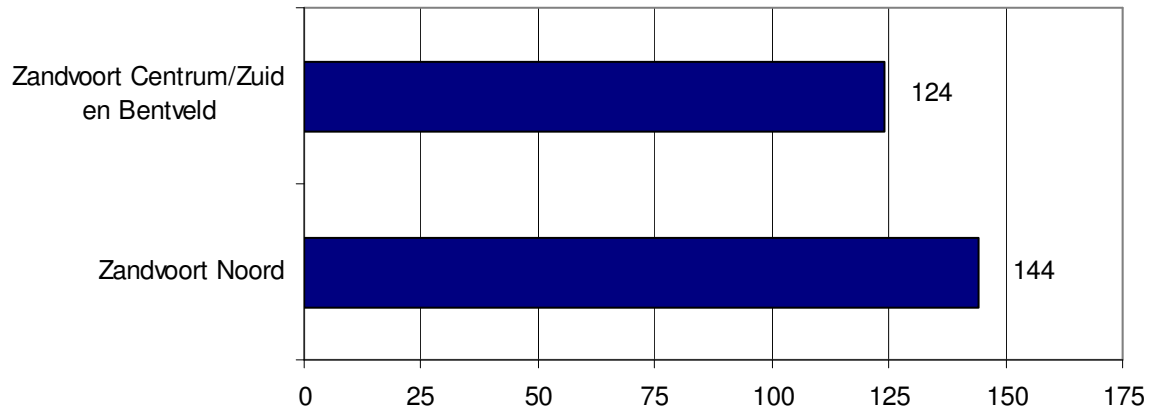
Ruim een vijfde van de leerlingen uit Zandvoort (21%) geeft aan een geloof te hebben (regionaal 30%). Protestants Christelijk en Rooms Katholiek zijn het meeste genoemd (beiden in Zandvoort 6%, de regionale percentages zijn respectievelijk 6 en 12), gevolgd door Islamitisch (Zandvoort 5%, regionaal 8%).

Van de leerlingen in Zandvoort die aangeven een geloof te hebben, meldt 33% dat het geloof voor hen weinig tot geen betekenis heeft (regionaal is dit 34%).

3. DE BUURT EN DE GEMEENTE

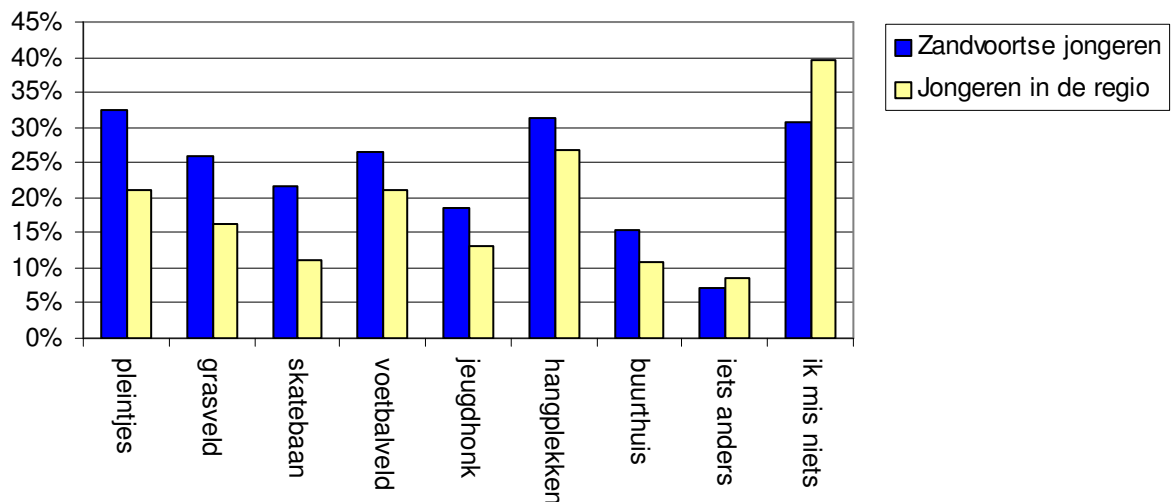
3.1 De buurt

De gemeente Zandvoort is onder te verdelen in twee delen: Zandvoort-Noord en Zandvoort Centrum/Zuid en Bentveld (zie paragraaf 11.2). In figuur 3.1 is te zien hoe de ondervraagde jongeren over deze wijken zijn verdeeld.

Figuur 3.1 aantal ondervraagde jongeren per wijk

De jongeren konden in Emovo aangeven wat voor plekken zij missen in hun eigen woonbuurt. Zoals in figuur 3.2 is te zien geven ruim drie op de tien jongeren (31%) aan niets te missen. De meest genoemde plekken die Zandvoortse jongeren in hun woonbuurt missen zijn: pleintjes (33%) hangplekken (31%), een voetbalveld (27%) en een grasveld (26%).

Figuur 3.2 Plekken die Zandvoortse jongeren missen in hun eigen woonbuurt

3.2 De gemeente

Vijfenvertig procent van de jongeren vindt dat de gemeente niet voldoende luistert als zij beslist over zaken die jongeren aangaan. Regionaal geeft 35% van de jongeren dit aan.

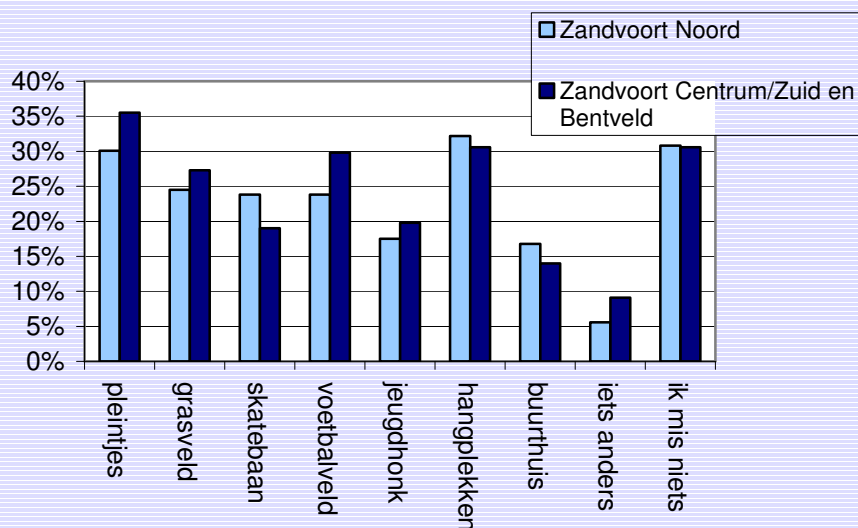
Ruim een vijfde van de Zandvoortse jongeren (21%) vindt dat de gemeente wel voldoende luistert en 34% van de jongeren weet het niet.

Meer dan de helft van de jongeren (58%) geeft aan dat er in de buurt (veel) te weinig leuke dingen voor jongeren worden georganiseerd. Dit wijkt niet veel af van de regio. Ruim een kwart van de jongeren (28%) geeft aan dat er in de buurt (meer dan) genoeg leuke dingen worden georganiseerd. De overige 15% heeft hierover geen mening of weet het niet.

Verschillen tussen groepen:

Geslacht: Meer jongens (52%) dan meisjes (39%) geven aan dat de gemeente niet voldoende naar jongeren luistert.

'Wijken': In figuur 3.3 is apart voor Zandvoort Noord en Zandvoort Centrum/Zuid en Bentveld weergegeven wat de jongeren in hun woonbuurt missen. De top 3 van Zandvoort Noord is: 1) hangplekken (32%), 2) pleintjes (30%) en 3) grasveld (25%). Voor Zandvoort Centrum/Zuid en Bentveld is de top 3 van gemiste plekken: 1) pleintjes (36%), 2) hangplekken (31%) en 3) voetbalveld (30%).

Figuur 3.3 Plekken die Zandvoortse jongeren missen in hun eigen woonbuurt, uitgesplitst naar Zandvoort Noord en Zandvoort Centrum/Zuid en Bentveld

In Zandvoort Noord geeft 57% van de jongeren aan dat er (veel) te weinig leuke dingen worden georganiseerd door de gemeente. In Zandvoort Centrum/Zuid en Bentveld is dit 59%. Ruim een kwart van de jongeren (26%) in Zandvoort Noord vindt dat er (meer dan) genoeg leuke dingen worden georganiseerd, in Zandvoort Centrum/Zuid en Bentveld is dat 30%.

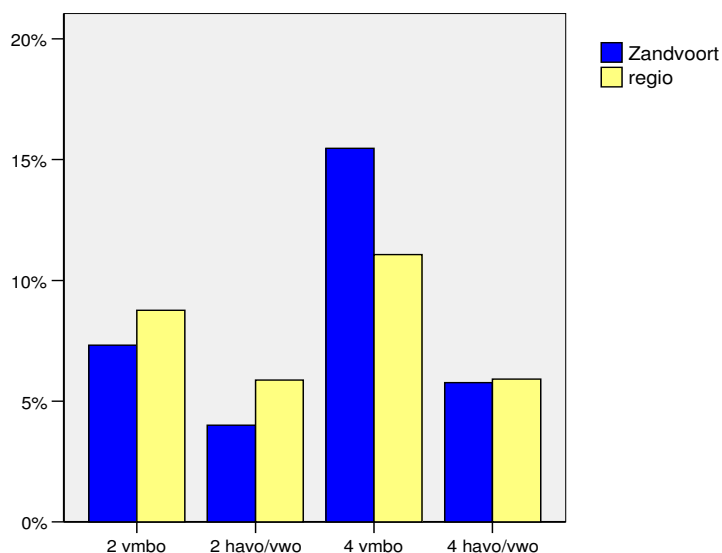
4. SCHOOL

Jongeren brengen veel tijd op school door. Ze volgen er niet alleen een opleiding, het is voor de meeste jongeren ook een belangrijke plek om sociale contacten op te doen en vrienden te maken^{1,2}. Tevens blijkt uit diverse onderzoeken dat er een samenhang is tussen schoolplezier enerzijds en psychisch en sociaal welbevinden anderzijds^{2,3,4}. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op schoolgerelateerde onderwerpen als schoolbeleving en spijbelgedrag.

4.1 Schoolbeleving

Voor het psychisch en sociaal welbevinden van leerlingen, en daarmee indirect voor de schoolprestaties, is het van belang dat zij het op school naar hun zin hebben. Daarom is aan de leerlingen gevraagd hoe ze het vinden op school en wat eventuele redenen zijn om het niet zo leuk te vinden.

In Zandvoort vindt 55% van de leerlingen het 'leuk' of 'hartstikke leuk' op school, 36% zegt 'gaat wel' en 9% vindt het 'niet leuk' of 'vreselijk' op school. Figuur 4.1 vergelijkt het percentage leerlingen dat het niet leuk of vreselijk vindt op school met de regio, uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas.

Figuur 4.1 Percentage leerlingen dat het niet leuk of vreselijk vindt op school

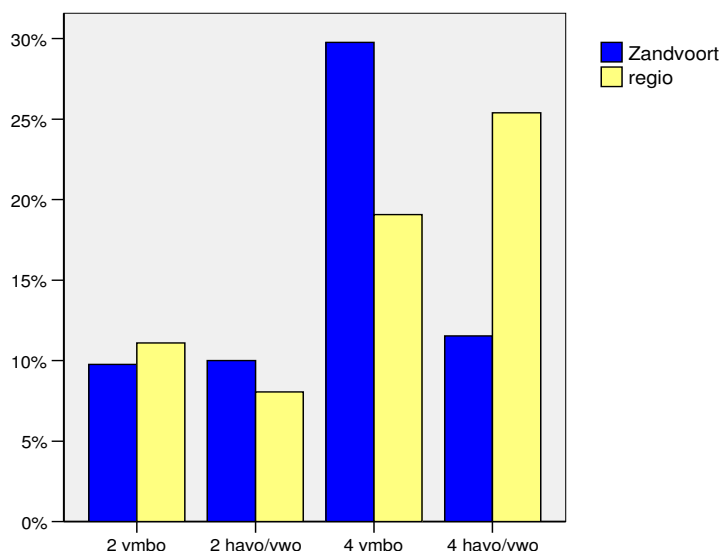
Leerlingen die het niet (zo) naar hun zin hebben op school (45%) geven voornamelijk aan dat ze de meeste vakken niet leuk vinden (43%) en dat de manier van lesgeven niet leuk is (35%).

4.2 Spijbelen

Uit landelijk onderzoek van het CBS blijkt dat 13% van de 12-17-jarigen in de twee maanden voorafgaand aan het onderzoek wel eens had gespijbeld of lessen verzuimd zonder geldige reden⁵. Spijbelen kan velerlei oorzaken hebben. Het kunnen problemen op school zijn, zoals slechte schoolprestaties, faalangst, relatie leerling-leerkracht of er kan gespijbeld worden onder invloed van groepsdruk^{4,6,7}.

Jongeren die spijbelen vertonen meer risicogedrag als roken, drinken en cannabisgebruik dan jongeren die wel op school zitten. Spijbelen blijkt ook samen te hangen met het plegen van strafbare feiten. Daarnaast is spijbelen een indicator voor schooluitval.

Zestien procent van de leerlingen uit Zandvoort geeft aan in de vier weken voor afname van Emovo wel eens te hebben gespijbeld. In figuur 4.2 is te zien dat het relatief veel leerlingen van 4 vmbo betreft.

Figuur 4.2 Percentage leerlingen dat in de vier schoolweken voorafgaande aan Emovo heeft gespijbeld

Acht procent van de leerlingen uit Zandvoort zegt in de afgelopen vier weken *drie uur of meer* te hebben gespijbeld (regionaal is dat 5%). Als belangrijkste reden om te spijbelen wordt genoemd: 'geen zin in school'.

Regio Kennemerland

Relatie spijbelen en psychische gezondheid :*

Onder jongeren met een ongunstige psychische gezondheid is het percentage spijbelaars hoger dan onder jongeren die psychisch gezond zijn. In Kennemerland heeft 22% van de jongeren met een ongunstige score voor de psychische gezondheid gespijbeld in de vier weken voorafgaande aan Emovo. Van de jongeren die psychisch gezond zijn, heeft 14% dit gedaan.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot school:

Onderwijstype en klas: In de vierde klas hebben veel meer leerlingen van het vmbo (30%) dan van het havo/vwo (12%) in de vier weken voorafgaande aan Emovo gespijbeld. In de tweede klas is er geen verschil.

Gezinssituatie: Het percentage leerlingen dat het niet leuk of vreselijk vindt op school is bij jongeren uit een eenoudergezin (18%) hoger dan bij jongeren uit een gezin met twee ouders (7%).

4.3 Gezondheidsonderwerpen top 3

Op de vraag 'Welke onderwerpen vind je zo belangrijk dat je er op school meer over zou willen horen?' konden leerlingen uit een lijst van elf onderwerpen de *drie* voor hen belangrijkste onderwerpen aangeven. Ook konden ze een ander onderwerp toevoegen. De rangorde voor Zandvoort is als volgt:

Tabel 4.1 Percentage leerlingen dat graag op school meer over een onderwerp zou willen horen

Rangorde	Onderwerp	Percentage jongeren met dit onderwerp in zijn 'top 3'
1	Drugs	57%
2	Relaties of seksualiteit	56%
3	Sport of bewegen	54%
4	Voeding	44%
5	Vandalisme en criminaliteit	42%
6	Pesten	40%
7	Depressie	35%
8	Roken	33%
9	Alcohol	33%
10	Medicijngebruik	30%
11	Gokken	23%
12	Ander onderwerp	4%

5. GEZONDHEID

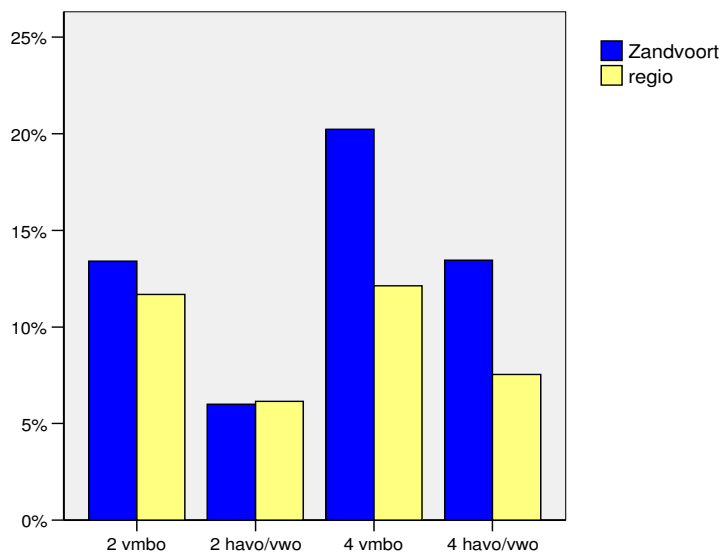
Bij gezondheid gaat het niet alleen om de lichamelijke gezondheid. Volgens de definitie van de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) is gezondheid niet alleen de afwezigheid van een ziekte of handicap, maar een toestand van lichamenlijk, geestelijk (psychisch) en sociaal welbevinden¹.

De jongeren die aan Emovo hebben meegedaan zitten qua leeftijd midden in de puberteitsfase. In deze periode zijn allerlei veranderingen aan de orde op lichamenlijk, verstandelijk, emotioneel en sociaal gebied². De puberteit kenmerkt zich door verzelfstandiging, een veranderende relatie met de ouders en het ontwikkelen van een eigen identiteit. Hoewel gevoelens van onzekerheid, eenzaamheid en neerslachtigheid tot op zekere hoogte bij de puberteit horen, geldt voor de overgrote meerderheid van de jongeren dat de overgang naar volwassenheid tamelijk rustig verloopt.

5.1 Ervaren gezondheid

De ervaren gezondheid, ook wel gezondheidsbeleving genoemd, geeft een samenvattend oordeel over de eigen gezondheid weer. Alle gezondheidsaspecten die van belang zijn voor de jongere in kwestie worden in deze samenvattende maat meegenomen. Deze onderliggende gezondheidsaspecten variëren per persoon, maar hebben vaak betrekking op zowel de lichamenlijke als de geestelijke gezondheid³. Bij jongeren zijn voornamelijk fitheid en leefstijl van belang voor de ervaren gezondheid⁴. Uit landelijke cijfers van het CBS blijkt dat in 2005 8% van de 12-17-jarigen zijn eigen gezondheid minder dan goed vond⁵.

Van de leerlingen uit Zandvoort is 86% over het algemeen tevreden met zijn gezondheid. Veertien procent noemt zijn gezondheid matig of slecht; dit percentage is hoger dan in de regio. In figuur 5.1 is het percentage jongeren dat de eigen gezondheid matig of slecht vindt weergegeven in vergelijking met de regio, uitgesplitst naar klas en onderwijstype. Het zijn vooral de vierdeklassers van het vmbo die ongunstiger scores dan elders in de regio.

Figuur 5.1 Percentage leerlingen dat de eigen gezondheid matig of slecht vindt

Regio Kennemerland

Relatie ervaren gezondheid en psychische gezondheid*

Vier van de tien jongeren met een matige of slechte ervaren gezondheid heeft een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Onder de jongeren met een goede/uitstekende ervaren gezondheid is het percentage met een ongunstige psychische gezondheid kleiner (15%).

* zie paragraaf 5.5 voor de psychische gezondheid.

5.2 Langdurige ziekten, aandoeningen en medicijngebruik ^c

In totaal heeft 45% van de jongeren in Zandvoort een ziekte of aandoening die is vastgesteld door een arts. Dit is meer dan regionaal, waar 36% een door een arts vastgestelde ziekte/aandoening heeft. De meerderheid in Zandvoort wordt door de betreffende ziekte/aandoening enigszins (50%) of in sterke mate (13%) belemmerd in het dagelijks leven. Achtendertig procent van de leerlingen met een ziekte of aandoening wordt hierdoor in het dagelijks leven niet belemmerd.

De meest voorkomende ziekte/aandoening is allergie (45% van de jongeren met een ziekte geeft dit aan), gevolgd door astma, bronchitis of CARA (samen 23% van de jongeren met een ziekte) en eczeem of andere huidziekten (19% van de jongeren met een ziekte).

Regio Kennemerland

Relatie ziekten/aandoeningen en ervaren gezondheid:

Er is geen significant verband tussen het hebben van een ziekte/aandoening en een als matig of slecht beoordeelde gezondheid. Wel blijkt dat relatief meer jongeren die in het dagelijks leven in sterke mate worden belemmerd door een ziekte/aandoening (17%) aangeven een matige of slechte ervaren gezondheid te hebben dan jongeren die er enigszins (12%) of niet (6%) door worden belemmerd.

Relatie psychische gezondheid en ziekten/aandoeningen:

Ruim twee van de tien jongeren (22%) met een ziekte/aandoening hebben een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Bij de jongeren zonder een ziekte/aandoening is dit 15%.

Meer dan de helft van de jongeren (57%) geeft aan in de twee weken voorafgaande aan het onderzoek middelen tegen pijn of koorts (zoals paracetamol en aspirine) te hebben gebruikt. Bij de meeste jongeren betreft dat middelen die zonder recept van een arts zijn gebruikt. Ook het gebruik van middelen tegen jeugdpuistjes of eczeem (30%) en tegen hoest of keelpijn (29%) ligt vrij hoog. Het gebruik van medicijnen op recept van een (huis)arts ligt lager. Het meest hierbij genoemd is de anticonceptiepil (door 33% van de ondervraagde meisjes).

5.3 Tandverzorging ^c

Aan de leerlingen is gevraagd hoe vaak ze naar de tandarts gaan voor een gewone controle (controles voor de beugel niet meegerekend). Ruim zes op de tien jongeren (62%) gaan tweemaal per jaar of vaker naar de tandarts voor een gewone controle, 33% gaat éénmaal per jaar. Vijf procent van de jongeren gaat minder dan éénmaal per jaar naar de tandarts.

Drie kwart van de jongeren uit Zandvoort zegt twee keer per dag of vaker zijn tanden te poetsen. Bijna een kwart (23%) poetst éénmaal per dag zijn tanden en 3% poetst zijn tanden minder dan éénmaal per dag.

^c De vragen over ziekten, aandoeningen en medicijngebruik zijn randomvragen. Hetzelfde geldt voor de vragen over tandartsbezoek en poetsfrequentie.

5.4 Sociaal welbevinden

Het sociale welzijn van jongeren wordt in grote mate bepaald door de omgang met ouders en leeftijdgenoten.

De meeste leerlingen uit Zandvoort hebben het thuis naar hun zin: ruim negen van de tien leerlingen (92%) vinden het thuis (heel) leuk. De overige leerlingen geven aan het thuis niet zo leuk (8%) of helemaal niet leuk (0,7%) te vinden. Regionaal vindt 6% het niet zo leuk thuis en 1% vindt het er helemaal niet leuk.

De meeste leerlingen (72%) vinden dat ze goed met hun ouders of verzorgers kunnen praten, 25% zegt redelijk ('gaat wel') en 3% zegt dat ze niet goed met hun ouders kunnen praten. Deze percentages wijken niet sterk af van de regionale percentages.

Regio Kennemerland

*Relatie welbevinden thuis en gezondheid **

Er is een samenhang tussen het thuis niet (zo) naar de zin hebben enerzijds en de ervaren en psychische gezondheid anderzijds. Van de leerlingen die het thuis niet (zo) naar hun zin hebben, heeft 26% een matige of slechte ervaren gezondheid en heeft 49% een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Bij de leerlingen die het thuis (heel) leuk vinden zijn deze percentages duidelijk lager (respectievelijk 8% en 15%).

Relatie welbevinden thuis en praten met ouders/verzorgers:

Er is eveneens een relatie tussen het welbevinden thuis en praten met ouders/verzorgers: van de jongeren die het thuis (heel) leuk vinden, geeft 2% aan niet goed met hun ouder(s)/verzorger(s) te kunnen praten. Van de leerlingen die het thuis niet (zo) leuk vinden, geeft 37% dit aan.

* zie paragraaf 5.5 voor de psychische gezondheid.

Op de vraag of men vindt dat men genoeg vrienden heeft antwoordt 88% 'ja', 10% 'gaat wel' en 1% zegt niet genoeg vrienden te hebben. Dit wijkt weinig af van het regionale beeld. Leerlingen uit Zandvoort zien hun vrienden vooral op school en/of bij elkaar thuis.

5.5 Psychische gezondheid

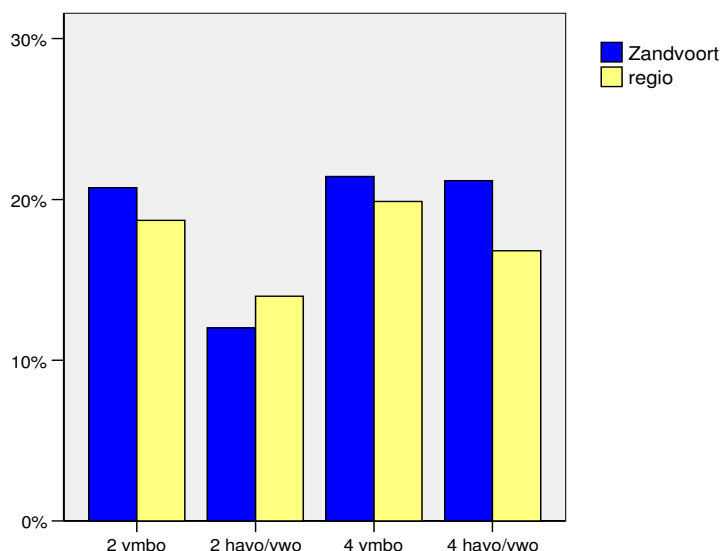
De psychische gezondheid is gemeten met de 'Mental Health Inventory-5' (MHI-5)⁶. Ook zijn er vragen gesteld over problemen, pesten, mishandeling, ongewenste seksuele ervaringen en over zelfdoding. De uitkomsten worden hierna per onderwerp beschreven.

In de MHI-5 worden vijf afzonderlijke vragen gesteld over hoe iemand zich de afgelopen vier weken heeft gevoeld. Uit de antwoorden blijkt dat:

- 1) 12% van de ondervraagde leerlingen zich in de vier weken voorafgaande aan het onderzoek vaak, meestal of voortdurend zenuwachtig voelde;
- 2) 28% zich in die vier weken soms, zelden of nooit kalm en rustig voelde;
- 3) 9% zich in die periode vaak, meestal of voortdurend neerslachtig en somber voelde;
- 4) 16% van de leerlingen zich in de vier weken voorafgaande aan het onderzoek soms, zelden of nooit gelukkig voelde;
- 5) 8% van de leerlingen vaak, meestal of voortdurend zo erg in de put zat dat niets hen kon opvrolijken.

Op basis van de vijf vragen van de MHI-5 wordt een somscore vastgesteld. Hoe hoger deze score, hoe beter de psychische gezondheid op basis van de MHI-5. De meeste leerlingen uit Zandvoort vallen in de categorie 'psychische gezond' (81%). Negentien procent heeft een ongunstige score op de MHI-5 (regionaal 17%). Deze 19% is nog in te delen in 'licht, matig of ernstig ongezond': 11% van de jongeren in Zandvoort is in lichte mate psychisch ongezond, 5% matig en 4% is ernstig psychisch ongezond. Deze verdeling is wat ongunstiger dan in de regio: regionaal is 13% van de jongeren in lichte mate psychisch ongezond, 3% matig en 2% ernstig.

Figuur 5.2 geeft voor Zandvoort en de regio het percentage weer met een ongunstige score voor de psychische gezondheid, uitgesplitst naar onderwijssoort en klas.

Figuur 5.2 Percentage leerlingen met een lage score voor de psychische gezondheid

Regio Kennemerland

Relatie psychische en ervaren gezondheid:

Ruim twee van de tien jongeren (22%) met een ongunstige psychische gezondheid ervaart zijn gezondheid als matig of slecht. Van de jongeren met een gunstige psychische gezondheid is dit 7%.

5.6 Problemen

Veel jongeren hebben wel eens problemen. Het gaat dan meestal om zaken als schoolprestaties, relaties met anderen, faalangst en dergelijke. In de enquête is gevraagd of de leerling een probleem heeft dat hem of haar dag en nacht bezighoudt.

Regionaal gezien heeft 19% van de leerlingen zo'n probleem. Van de leerlingen uit Zandvoort geeft 18% aan een probleem te hebben dat hen dag en nacht bezighoudt. Twaalf procent van de Zandvoortse jongeren geeft aan drie of meer van zulke problemen te hebben.

De problemen die worden genoemd lopen sterk uiteen. De meest genoemde problemen hebben te maken met 'de situatie thuis' (31% van de jongeren met een probleem noemt dit als probleem), 'mezelf (hoe ik ben)' (22%), 'overlijden van iemand' (22%) en met 'schoolprestaties' (20%).

Als leerlingen uit Zandvoort een probleem hebben dat ze niet zelf kunnen oplossen, gaan ze voornamelijk voor informatie of hulp naar 'ouder(s) of verzorger(s)' (68%).

Regio Kennemerland

Relatie problemen en psychische gezondheid:

Van de jongeren met een probleem dat hen dag en nacht bezighoudt heeft bijna de helft een ongunstige score voor de psychische gezondheid (46%). Bij de jongeren die niet zo'n probleem hebben is dit percentage 10.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot psychische gezondheid en problemen:

Geslacht: Duidelijk meer meisjes (26%) dan jongens (11%) hebben een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Ook geven veel meer meisjes (25%) dan jongens (10%) aan een probleem te hebben dat hen dag en nacht bezighoudt.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot psychische gezondheid en problemen (vervolg):

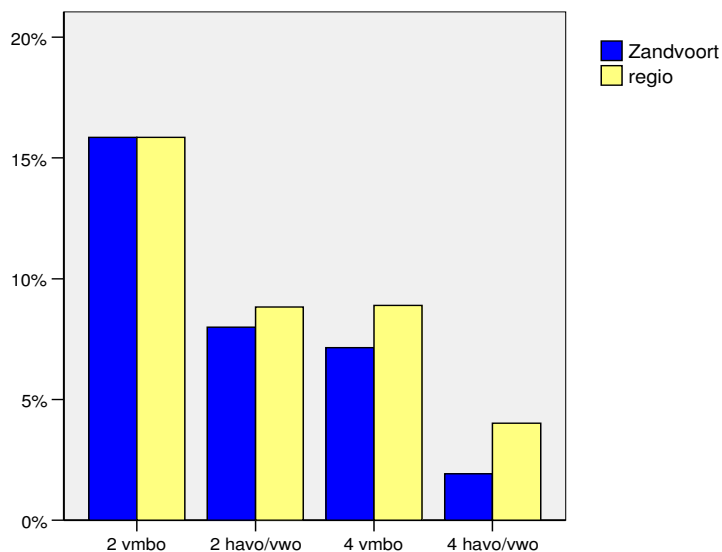
Gezinssituatie: Twee keer zoveel jongeren uit een éénoudergezin (30%) dan jongeren die bij twee (stief)ouders wonen (15%) hebben een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Daarnaast geven veel meer jongeren uit een éénoudergezin aan een probleem te hebben dat hen dag en nacht bezighoudt (32%, tegenover 14% bij jongeren uit een twee-oudergezin).

5.7 Pesten

Pestgedrag heeft gevolgen voor zowel slachtoffers als daders. Slachtoffers lopen vrijwel altijd een flinke deuk op in hun zelfvertrouwen². Leerlingen die regelmatig worden gepest hebben een groter risico op eenzaamheid, depressie en suïcidegedachten. Daders vertonen vaker delinquent gedrag⁷.

In een landelijk onderzoek van het CBS is aan 12-17-jarigen gevraagd of ze wel eens op school of op straat worden gepest. Zestien procent van de jongeren beantwoordde deze vraag met 'ja'; 2% wordt vaak gepest en 14% geeft aan dat dat wel meevalt⁸.

Van de leerlingen uit Zandvoort is het afgelopen jaar 37% gepest. Bij 28% is dat één of twee keer gebeurd, bij 9% regelmatig (een paar keer per maand of vaker). Regionaal geeft eveneens 9% van de leerlingen aan regelmatig te zijn gepest. In figuur 5.3 is het percentage dat regelmatig wordt gepest weergegeven voor Zandvoort en de regio, uitgesplitst naar onderwijssoort en klas.

Figuur 5.3 Percentage leerlingen dat het afgelopen jaar regelmatig is gepest

Regio Kennemerland

Relatie pesten en psychische gezondheid:

Bijna vier van de tien jongeren (38%) die regelmatig zijn gepest hebben een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Van de jongeren die niet of een enkele keer zijn gepest heeft 15% een ongunstige score.

Van de leerlingen geeft bijna de helft (47%) aan het afgelopen jaar zelf te hebben meegedaan aan pesten. Bij 34% van de leerlingen gaat het om een enkele keer meedoen aan pesten, 13% van de leerlingen pest regelmatig (een paar keer per maand of vaker). Regionaal geeft eveneens 13% van de leerlingen aan regelmatig anderen te pesten.

5.8 Lichamelijke en geestelijke mishandeling

In de vragenlijst is ook gevraagd naar ernstige problemen als mishandeling en ongewenste seksuele ervaringen. Het is moeilijk om via een vragenlijst een betrouwbaar beeld van deze gevoelige onderwerpen te krijgen. De onderstaande gegevens moeten daarom worden beschouwd als een indicatie.

Van de leerlingen uit Zandvoort geeft 1% aan dat zij wel eens *lichamelijk* worden mishandeld (geschopt, geslagen, vastgebonden enz.) en 4% zegt dat dit vroeger wel gebeurde, maar nu niet meer. Tweeënnegentig procent van de leerlingen is nooit lichamenlijk mishandeld en 3% wilde de vraag niet beantwoorden. De regionale percentages zijn 3%, 4%, 91% en 3%.

Ruim de helft (54%) van de jongeren die aangeven ooit lichamenlijk te zijn mishandeld geeft aan dat dit door een volwassene thuis is gebeurd en 39% zegt dat dit (ook) door een jongere op school is gedaan.

In totaal geeft 3% van *alle* ondervraagde jongeren uit Zandvoort aan thuis met lichamenlijke mishandeling te maken te hebben (gehad). Het betreft hier in alle gevallen mishandeling door een volwassene.

Ook is gevraagd of men wel eens *geestelijk* wordt mishandeld (vaak getreiterd, gekleineerd of uitgescholden). Acht procent van de leerlingen geeft aan wel eens geestelijk te worden mishandeld en 11% zegt dat dit nu niet meer gebeurt, maar vroeger wel. Negenenzeventig procent van de leerlingen is nooit geestelijk mishandeld en 2% wilde de vraag niet beantwoorden. Deze percentages wijken niet veel af van het regionale beeld.

In ongeveer twee derde van de gevallen (66%) gaat het om geestelijke mishandeling door een jongere op school.

Van alle ondervraagde jongeren uit Zandvoort geeft 5% aan thuis met geestelijke mishandeling te maken te hebben (gehad). In totaal geeft 4% van de ondervraagde jongeren aan (ooit) door een volwassene thuis geestelijk te zijn mishandeld en 1,2% (ook) door een jongere thuis.

Regio Kennemerland

Relatie mishandeling en psychische gezondheid:

- Van de jongeren die aangaven (ooit) lichamenlijk te zijn mishandeld heeft 37% een ongunstige score voor psychische gezondheid. Van de jongeren die de vraag naar mishandeling niet wilden beantwoorden had 40% een ongunstige score, en van de jongeren die aangaven *nooit* lichamenlijk te zijn mishandeld was het percentage met een ongunstige score 15.
- Van de jongeren die aangaven (ooit) geestelijk te zijn mishandeld heeft 34% een ongunstige score voor psychische gezondheid. Van de jongeren die de vraag naar mishandeling niet wilden beantwoorden had 38% een ongunstige score, en voor de jongeren die aangaven *nooit* geestelijk te zijn mishandeld bedroeg het percentage met een ongunstige score 13.

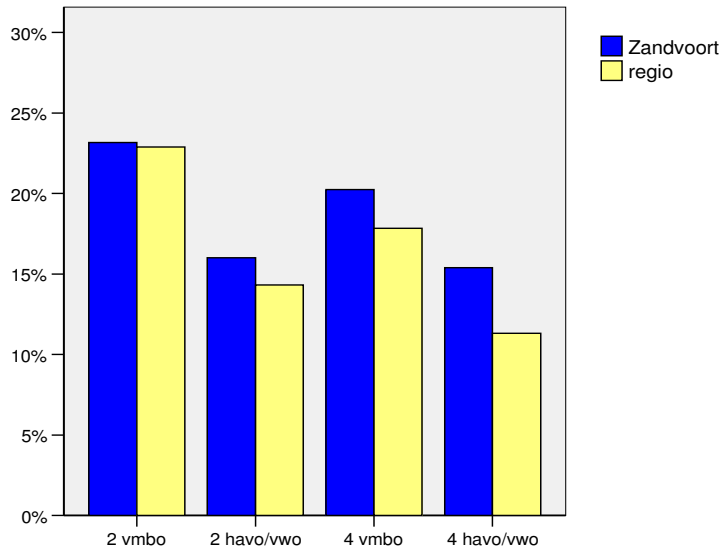
5.9 Zelfdoding

Ernstige psychische problemen kunnen leiden tot (een poging tot) zelfdoding. Onder de 15 jaar is daadwerkelijke zelfdoding een zeldzaam verschijnsel; in heel Nederland pleegden volgens de officiële statistieken in 2004 negen jongeren onder de 15 jaar suïcide. Van alle jongeren tussen de 15 en 20 jaar pleegden er in 2003 32 suïcide⁹. Overigens kan worden verwacht dat in de officiële statistieken sprake is van een onderrapportage: artsen kunnen bijvoorbeeld bij het invullen van de doodsoorzaak niet op de hoogte zijn van alle feiten. Daarnaast kunnen er 'onzichtbare suïcides' zijn die bijvoorbeeld worden geregistreerd als 'verkeersongeluk'.

Uit het Emovo onderzoek zoals het in 2003 in Oost-Nederland is afgenomen, bleek dat 17% van de leerlingen in Oost-Nederland in het jaar voorafgaande aan het onderzoek serieus aan suïcide heeft gedacht. Zes procent gaf aan ooit een poging tot zelfdoding te hebben gedaan¹⁰.

Negentien procent van de leerlingen uit Zandvoort zegt in het afgelopen jaar er wel eens serieus over te hebben gedacht een einde aan het leven te maken; 8% wil de vraag naar zelfdodingsgedachten

niet beantwoorden. Dertien procent heeft er een enkele keer aan gedacht, 5% af en toe en 2% (heel) vaak. Figuur 5.4 geeft voor Zandvoort en de regio het percentage leerlingen weer dat het afgelopen jaar aan dat aan suïcide heeft gedacht, uitgesplitst naar schooltype en klas.

Figuur 5.4 Percentage jongeren dat in het jaar voorafgaande aan Emovo aan suïcide heeft gedacht

Regio Kennemerland

Relatie suïcidegedachten en psychische gezondheid:

Van de jongeren met een ongunstige score voor de psychische gezondheid geeft 44% aan in het jaar voorafgaande aan het onderzoek aan suïcide te hebben gedacht (en wilde 12% de vraag niet beantwoorden). Van de jongeren met een gunstige score voor psychische gezondheid heeft 11% aan suïcide gedacht (en wilde 5% de vraag niet beantwoorden).

Bijna 4% van de Zandvoortse jongeren geeft aan in het jaar voorafgaande aan Emovo een zelfmoordpoging te hebben ondernomen; 8% wil deze vraag naar zelfdoding niet beantwoorden. Elders in de regio geeft bijna 3% aan een zelfmoordpoging te hebben ondernomen en wilde ruim 5% deze vraag niet beantwoorden.

6. OVERGEWICHT, VOEDING EN BEWEGING

Een goed gewicht, goede voeding en voldoende beweging zijn van groot belang voor een goede gezondheid. In dit hoofdstuk wordt nader op deze onderwerpen ingegaan.

6.1 Overgewicht

In Nederland zijn de ontwikkelingen wat betreft overgewicht zorgwekkend. Ten opzichte van 20 jaar geleden is het percentage jongeren met overgewicht verdubbeld. Recent is een rapport verschenen van TNO waarin het landelijke vóórkomen van overgewicht bij jongeren van 4-15 jaar beschreven wordt. Hieruit blijkt dat overgewicht bij kinderen tot 12 jaar meer bij meisjes voorkomt dan bij jongens. Dit verschil neemt af als ze ouder worden. Van de 12-15-jarigen heeft ongeveer 16% overgewicht¹.

Overgewicht is een duidelijke risicofactor voor veel aandoeningen zoals hart- en vaatziekten, suikerziekte, gewrichtsproblemen en enkele vormen van kanker. Overgewicht kan ook een psychische belasting vormen: jongeren kunnen een negatief zelfbeeld ontwikkelen of depressief worden. Op volwassen leeftijd hebben adolescenten met overgewicht een verhoogde kans op overgewicht, ziekte en sterfte^{2,3,4}.

De belangrijkste oorzaak voor het ontstaan van overgewicht is een verkeerde balans tussen de voedselinname en de hoeveelheid beweging die iemand heeft. Wanneer iemand eenmaal overgewicht heeft, is het moeilijk om dat weer kwijt te raken. Daarom zal het streven moeten zijn om te voorkómen dat iemand overgewicht ontwikkelt. Dat kan enerzijds door de lichamelijke activiteit te stimuleren en anderzijds door aandacht te besteden aan gezonde voeding^{2,3,4}.

Als maat voor overgewicht wordt de Body Mass Index (BMI)^d gehanteerd. Deze is berekend op basis van de lengte en het gewicht zoals de leerlingen deze hebben ingevuld. Zelfrapportage van lengte en gewicht kan leiden tot onderschatting van het overgewicht, omdat lengte en gewicht snel veranderen gedurende de groei en jongeren niet altijd nauwkeurig weten wat hun gegevens zijn. Zo is uit onderzoek in Rotterdam gebleken dat, van alle brugklassers die na meting door de JGZ overgewicht blijken te hebben, slechts ongeveer de helft ook bij zelfrapportage als 'te dik' uit de bus komt⁵. Daarnaast kan het zijn dat jongeren hun 'gewenste' gewicht invullen of hun gewicht niet *willen* invullen.

Uit de *meet- en weeggegevens* van de jeugdartsen van de GGD Kennemerland (schooljaar 2003-2004) blijkt dat, in de gehele regio Kennemerland, 14% van de leerlingen van klas twee van het voortgezet onderwijs overgewicht heeft, waarvan bijna 3% in extreme vorm (obesitas). Het percentage leerlingen met overgewicht is op het vmbo hoger dan op het havo/vwo. Volgens dezelfde jeugdgezondheidszorg-registratie heeft 15% van de tweedeklassers in Zandvoort overgewicht, waarvan ruim 4% in extreme vorm.

Bijna een kwart van de leerlingen uit Zandvoort (23%) heeft de *Emovo-vragen* naar lengte en/of gewicht niet of zeer extreem ingevuld. Van de overige leerlingen zou 8% overgewicht hebben (regionaal 7%).

6.2 Voeding

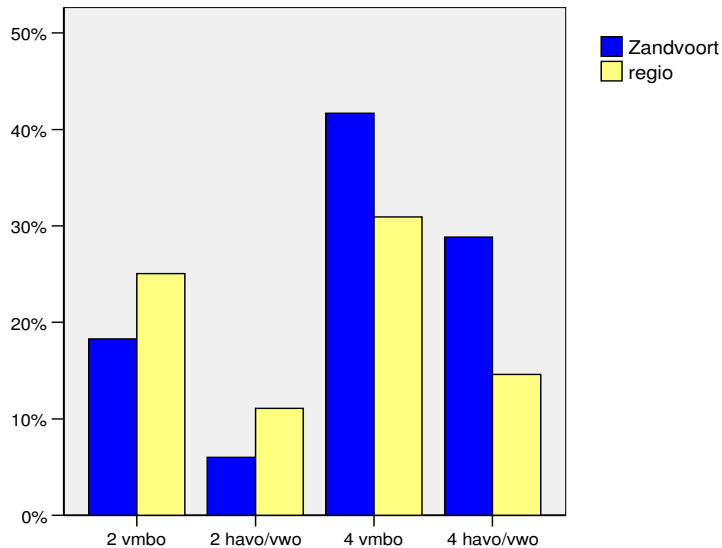
Gezonde voeding maakt deel uit van een gezonde leefstijl. Het betrouwbaar navragen van het voedingspatroon vergt een veel uitgebreidere aanpak dan via Emovo mogelijk was. Daarom is het onderwerp voeding beperkt gebleven tot vragen over ontbijten, het eten van een warme maaltijd en het gebruik van groente en fruit.

Ontbijten is van belang omdat het energie moet leveren voor de start van de dag. Een goed ontbijt bevordert de concentratie op school en daarmee de leerprestaties. Bovendien voorkomt ontbijten het

^d De BMI wordt berekend door het lichaamsgewicht (in kilogrammen) te delen door het kwadraat van de lichaamslengte (in meters). Bij volwassenen spreekt men van overgewicht bij een BMI van 25 of hoger. Voor jongeren (in de groei) zijn er aangepaste grenzen welke afhankelijk zijn van de leeftijd en het geslacht.⁶

nuttigen van minder gezonde tussendoortjes later op de ochtend. Het dagelijks gebruik van een warme maaltijd weerspiegelt een regelmatig voedingspatroon².

Een kwart van alle ondervraagde leerlingen uit Zandvoort gaat minstens één dag per week zonder ontbijt naar school, dit is meer dan regionaal. In figuur 6.1 wordt de vergelijking met de regio uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas. Vierdeklassers in Zandvoort ontbijten duidelijk minder dan elders in de regio.

Figuur 6.1 Percentage leerlingen dat minder dan vijf dagen per week ontbijt

Het overslaan van de warme maaltijd komt minder vaak voor: 5% slaat de warme maaltijd vaker dan twee keer per week over (regionaal 3%).

Voldoende gebruik van groenten en fruit beschermt tegen diverse vormen van kanker en hart- en vaatziekten. Het landelijk advies is om per dag minimaal 2 stuks fruit en 200 gram groenten te gebruiken². Omdat de hoeveelheid groenten die jongeren eten moeilijk is na te vragen, is alleen gevraagd naar het aantal dagen per week dat groenten worden gegeten. Bij fruit is wel dieper ingegaan op de hoeveelheid.

Ruim een derde van de leerlingen uit Zandvoort (34%) eet dagelijks groente, dit percentage is vergelijkbaar met het regionale. Daarbij is het de vraag of de aanbevolen hoeveelheid van 200 gram per dag wordt gehaald.

Ook het gebruik van fruit ligt ver beneden de norm: 38% van de leerlingen eet dagelijks fruit. Zesentwintig procent voldoet aan de norm van minimaal twee stuks fruit per dag. Regionaal is dit bij 23% van de jongeren het geval.

Aan een deel van de leerlingen is gevraagd of ze denken genoeg fruit te eten^e. Bijna de helft van de leerlingen (47%) die niet voldoen aan de norm denkt van zichzelf dat ze wel genoeg fruit eten en 13% weet het niet. De overige leerlingen die te weinig fruit eten (40%) weten dat ze niet voldoen aan de norm.

Op de vraag 'Ben je van plan om binnenkort meer fruit te gaan eten dan je nu doet?'^e antwoordt 38% van de jongeren die niet voldoen aan de norm 'ja, waarschijnlijk of zeker wel', 39% weet het niet en 23% van de jongeren geeft aan dit waarschijnlijk of zeker *niet* van plan te zijn.

^e De vraag of men denkt voldoende fruit te eten is een random vraag. Hetzelfde geldt voor de vraag of men van plan is binnenkort meer fruit te gaan eten.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot voeding:

Onderwijstype: Op het vmbo gaat 30% van de jongeren minstens één dag per week zonder ontbijt naar school, op het havo/vwo 18%. Op het vmbo eet 26% dagelijks groente, op het havo/vwo is dit 47%.

Klas (leeftijd): Meer leerlingen van klas vier (37%) dan van klas twee (14%) slaan regelmatig het ontbijt over.

Geslacht: Bijna twee keer zoveel meisjes (32%) als jongens (17%) voldoen aan de norm voor het eten van fruit.

Gezinssituatie: Meer jongeren uit een éénoudergezin (40%) dan jongeren die bij twee (stief)ouders wonen (22%) ontbijten niet elke schooldag.

6.3 Beweging

Lichamelijke activiteit verkleint de kans op diverse gezondheidsproblemen, die vooral later in het leven kunnen ontstaan, zoals hart- en vaatziekten en diabetes mellitus. Bovendien houdt voldoende beweging de conditie op peil, verstevigt de botten en verhoogt de weerstand. Ook helpt voldoende bewegen het ontstaan van overgewicht te voorkomen^{7,8,9}.

Landelijk is te zien dat mensen steeds minder gaan bewegen. Deze afname zit niet zozeer in de afname van het sporten, maar vooral in een afname van de dagelijkse beweging. Voor vervoer naar school, naar vrienden of familie en naar clubs wordt steeds vaker de (achterbank van de) auto of het openbaar vervoer gebruikt en steeds minder vaak de fiets. Ook in overige vormen van vrijetijdsbesteding winnen de passieve activiteiten, zoals TV kijken en computeren, steeds meer terrein van de actievormen, zoals buiten spelen/sporten of bezig zijn met een actieve hobby¹⁰.

Vervoer naar school

Ruim drie kwart van de leerlingen in Zandvoort gaat met de fiets naar school (76%), dit is minder dan het regionale percentage (91%). De Zandvoortse leerlingen fietsen er gemiddeld 25 minuten over (regionaal gemiddeld 17 minuten).

Bijna 2% van de Zandvoortse leerlingen gaat lopend naar school (regionaal 3%) en 6% gaat met de scooter of brommer (regionaal 3%). Van de Zandvoortse leerlingen gaat 16% op een andere wijze naar school, meestal is dit met de bus. Het percentage dat op een andere wijze naar school gaat is duidelijk hoger dan het regionale percentage (4%).

Schoolgym

De meeste leerlingen hebben twee lesuren gym op school (68%, regionaal 74%). Negenentwintig procent heeft drie lesuren gym (regionaal 19%) en 1% heeft vier lesuren gym op school (regionaal 7%). Twee procent van de jongeren heeft maximaal één lesuur gym op school (regionaal 1%).

Sporten bij een sportvereniging of sportclub

Ruim driekwart van de Zandvoortse jongeren (78%) geeft aan te sporten bij een sportvereniging of sportclub (regionaal 81%).

De helft van de jongeren die sporten bij een vereniging of club besteedt daar meer dan ruim drieënehalf uur per week aan, de andere helft minder.

Andere lichamelijke activiteit

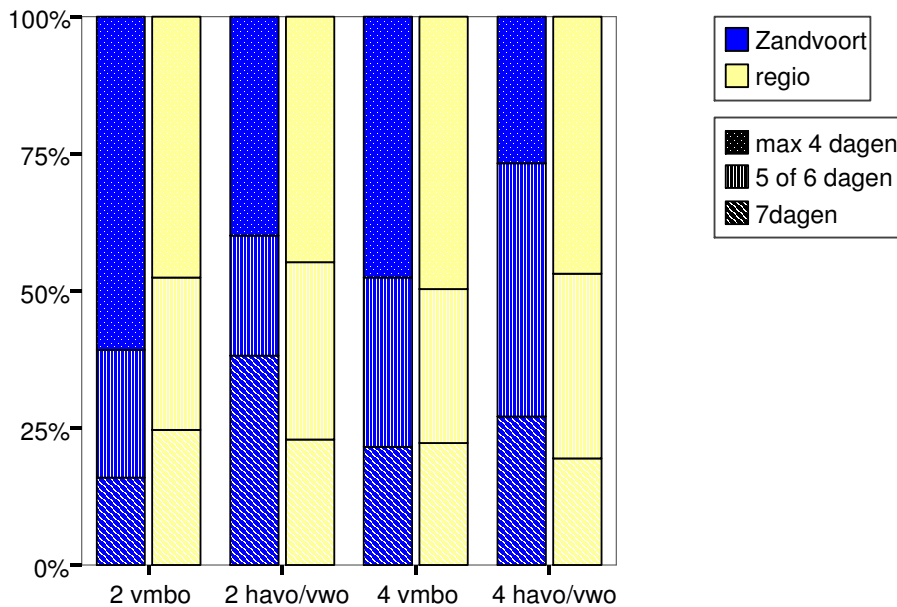
Ook is gevraagd hoeveel tijd is besteed aan andere lichamelijke activiteiten, zoals voetballen op straat, skeeleren, zwemmen of zwaar lichamelijk werk. Het gaat hierbij alleen om activiteiten waarbij men inspanning levert. Zeventien procent van de leerlingen geeft aan geen tijd aan andere lichamelijke activiteiten te besteden (regionaal 14%).

De helft van de jongeren die wél tijd besteden aan andere lichamelijke activiteiten, is daar meer dan drie uur per week mee bezig, de andere helft minder dan drie uur per week.

Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

Om een maatstaf te hebben voor het beoordelen van de hoeveelheid lichaamsbeweging is in 1998 de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) opgesteld door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Deze norm geeft aan dat jongeren dagelijks een uur matig intensief moeten bewegen. De activiteiten moeten minimaal twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie)⁷. Volgens het CBS voldoet ongeveer 25% van de jongeren tussen de 12 en 17 jaar aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Dit percentage is gelijk gebleven tussen 2001 en 2004¹¹.

Om een indruk te krijgen of de leerlingen voldoen aan de norm is gevraagd op hoeveel dagen in de week zij minimaal één uur per dag besteden aan lichamelijke activiteiten, zoals lopen of fietsen naar school, gymnastiek op school, sporten bij een sportclub of vereniging, zwaar lichamelijk werk of voetballen op straat. In Zandvoort is 46% van alle ondervraagde leerlingen minder dan vijf dagen per week minstens één uur lichamelijk actief, 30% op vijf of zes dagen en 24% op zeven dagen. Dit betekent dat 76% van de leerlingen niet aan de norm voldoet om zeven dagen per week minimaal één uur per dag lichamelijk actief te zijn. Het beweeggedrag voor de groep als geheel is ongeveer net zo ongunstig als in de regio. In figuur 6.2 wordt de vergelijking met de regio uitgesplitst naar schooltype en klas. Zandvoortse leerlingen van het havo/vwo scoren wat minder ongunstig dan regionaal.

Figuur 6.2 Aantal dagen in de week dat leerlingen minstens één uur lichamelijk actief zijn

Relatie lichamelijke activiteit en ervaren gezondheid:

Van de jongeren die *minder* dan vijf dagen per week een uur bewegen beoordeelt 12% de eigen gezondheid als matig of slecht. Van de jongeren die op vijf of zes dagen per week minimaal een uur bewegen vindt 6% de eigen gezondheid matig of slecht, en van de jongeren die aan de beweegnorm voldoen 8%.

Relatie lichamelijke activiteit en psychische gezondheid:

Van de jongeren die *minder* dan vijf dagen per week een uur bewegen heeft 20% een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Van de jongeren die op vijf of zes dagen per week minimaal een uur bewegen heeft 14% een ongunstige score, en van de jongeren die aan de beweegnorm voldoen 15%.

Aan ongeveer de helft van de leerlingen is gevraagd of ze denken genoeg aan lichamelijke activiteit te doen^f. Vijfenzestig procent van de leerlingen die niet aan de NNGB voldoen denkt wel voldoende aan lichamelijke activiteit te doen. Een kwart weet het niet en één op de tien jongeren (10%) die onvoldoende bewegen denkt (terecht) dat hij/zij niet genoeg lichamelijke actief is. Van de jongeren die minder dan vijf dagen in de week minstens één uur lichamenlijk actief zijn, denkt meer dan de helft (56%) wél genoeg te bewegen.

Daarnaast is de vraag gesteld of ze van plan zijn binnenkort meer aan lichamelijke activiteit te gaan doen dan ze nu doen'. Een derde van de jongeren (33%) antwoordt 'zeker wel' of 'waarschijnlijk wel', 39% weet het niet en 28% 'waarschijnlijk niet' of 'zeker niet'.

Van de leerlingen die *niet* voldoen aan de NNGB is 31% van plan binnenkort meer aan lichamelijke activiteit te gaan doen. Van de jongeren die wel aan de NNGB voldoen is 39% dit van plan.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot beweging:

Onderwijstype: Zowel in de tweede als in de vierde klas is het percentage dat naar school fietst hoger op het havo/vwo dan op het vmbo. Het verschil tussen beide schooltypen is het grootst in de vierde klas.

In de tweede klas van het vmbo geven meer leerlingen (77%) aan drie lessen of meer per week gymles te hebben dan in 2 havo/vwo (34%).

In de vierde klas sporten veel meer havo/vwo-leerlingen (89%) dan vmbo-leerlingen (68%) bij een sportclub of –vereniging. In de tweede klas is het verschil minder groot, daar sporten juist iets meer vmbo-leerlingen bij een sportclub (83%, tegenover 78% van de havo/vwo-leerlingen).

Het percentage leerlingen dat voldoet aan de NNGB is op het havo/vwo (32%) hoger dan op het vmbo (19%). Met name in de tweede klas is het verschil tussen beide schooltypen erg groot.

Klas (leeftijd): Meer tweedeklassers (84%) dan vierdeklassers (68%) fietsen naar school. In de vierde klas gaat 12% met de brommer/scooter.

Tweedeklassers hebben meer lessen gym op school dan vierdeklassers: in de tweede klas heeft 61% drie lessen of meer gym, in de vierde klas heeft niemand meer dan twee uur gym per week.

In de tweede klas is het percentage leerlingen dat minder dan vijf dagen per week voldoende beweegt hoger dan in de vierde klas (53% versus 40%).

^f De vraag of men denkt genoeg aan lichamelijke activiteit te doen is een random vraag. Hetzelfde geldt voor de vraag of men van plan is binnenkort meer aan lichamelijke activiteit te gaan doen.

7. GENOTMIDDELEN

Scholieren zitten in een levensfase waarin ze experimenteren met diverse genotmiddelen, zoals tabak, alcohol en drugs. Het experimenteren hoort bij de leeftijd, maar aan het gebruik van deze genotmiddelen zijn ook gezondheidsrisico's verbonden.

Uit onderzoek van het Trimbos-instituut blijkt dat jongeren die regelmatig drinken of wel eens blowen, vaker probleemgedrag vertonen dan leeftijdsgenoten die dat niet doen. De bevindingen laten zien dat genotmiddelengebruik in zijn algemeenheid gerelateerd is aan probleemgedrag. Ook jongeren die regelmatig roken vertonen meer probleemgedrag¹.

Dit hoofdstuk beschrijft het gebruik van tabak, alcohol, softdrugs en harddrugs.

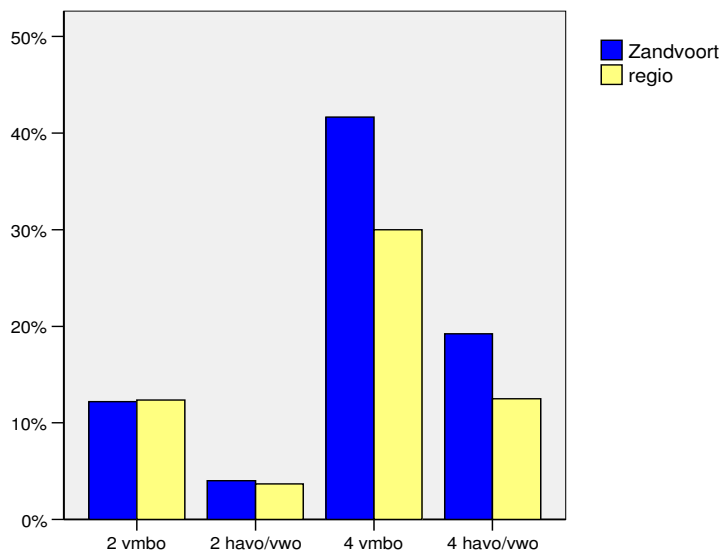
7.1 Roken

Tussen het twaalfde en zestiende levensjaar neemt het aantal rokende jongeren sterk toe. De overgrote meerderheid van de volwassen rokers rookte voor zijn achttiende jaar al dagelijks². Roken is de belangrijkste oorzaak van ziekte en sterfte in Nederland. Roken geeft een verhoogde kans op het ontstaan van onder andere longkanker, hart- en vaatziekten en chronische luchtwegaandoeningen³. In het algemeen zijn dit geen aandoeningen die al bij de jeugd voorkomen. Aangezien de meeste volwassen rokers in hun jeugd met roken zijn begonnen, is het juist ook van belang om inzicht te krijgen in het rookgedrag van jongeren.

Uit onderzoek van het Trimbos-instituut (2003) onder middelbare scholieren tussen de 12 en 18 jaar blijkt dat 45% van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit heeft gerookt en dat 9% dagelijks rookt⁴.

Van de leerlingen uit Zandvoort heeft 52% ooit gerookt, 21% rookt wekelijks (d.w.z. minstens één keer per week) en 16% rookt dagelijks. De leerlingen die aangeven dagelijks te roken, roken gemiddeld elf sigaretten per dag.

Leerlingen die minstens één keer per week roken, worden als regelmatige rokers beschouwd. In figuur 7.1 wordt het percentage regelmatige rokers in Zandvoort vergeleken met dat in de regio, uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas. Het percentage wekelijkse rokers in Zandvoort is bij tweedeklassers vergelijkbaar met de regio, voor met name 4 vmbo-leerlingen is het percentage duidelijk hoger dan regionaal.

Figuur 7.1 Percentage leerlingen dat wekelijks rookt

Relatie roken en de ervaren en psychische gezondheid:

Van de jongeren die hun gezondheid als matig of slecht beoordelen, rookt 34%. Dit is meer dan de 11% rokers onder jongeren die hun gezondheid goed tot uitstekend vinden.

Relatie roken en psychische gezondheid:

Van de jongeren met een ongunstige score voor de psychische gezondheid rookt 22% regelmatig. Van de jongeren die psychisch gezond zijn, rookt 12%.

Aan ongeveer de helft van de rokende jongeren is gevraagd 'Als je rookt, waar is dit dan meestal?'⁹. Ruim zes op de tien jongeren (61%) geven aan op school te roken, 55% geeft (daarnaast) aan meestal in een discotheek te roken. Verder geven veel rokers aan dit in een café, (snack)bar, restaurant of op een terras te doen (52%), op een schoolfeest (42%) en/of op straat, in een park of ergens anders buiten (eveneens 42%). Negenendertig procent van de leerlingen die roken, doet dit (ook) thuis, met anderen, en eveneens 39% rookt (ook) bij anderen thuis. Ruim een kwart van de jongeren (26%) rookt (ook) thuis als ze alleen zijn.

Houding van de leerlingen

Van de jongeren die niet roken, geeft de overgrote meerderheid (94%) aan niet van plan te zijn binnenkort te gaan roken. De rest (6%) weet het nog niet. Niemand geeft aan waarschijnlijk of zeker wel van plan te zijn binnenkort te gaan roken.

Aan de rokende jongeren is gevraagd of ze van plan zijn binnenkort hiermee te stoppen. Een kwart van de regelmatige rokers is (waarschijnlijk of zeker) *niet* van plan binnenkort te stoppen met roken, 40% weet het nog niet en 35% is (waarschijnlijk of zeker) *wel* van plan te stoppen met roken.

Houding van de ouders

Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat kinderen van ouders die roken een grotere kans hebben te beginnen met roken dan kinderen van ouders die niet roken. Verder blijkt dat adolescenten die aangeven dat hun ouders een negatieve houding hebben tegenover roken en eigenlijk niet tolereren dat ze roken, een kleinere kans hebben om te gaan roken dan adolescenten die aangeven dat hun ouders minder negatief en veroordelend staan tegenover het rookgedrag van kinderen⁵. Het aantal jongeren in Zandvoort aan wie de vraag is gesteld wat hun ouders/verzorgers ervan vinden dat ze roken⁹, is te klein om er uitspraken over te doen. Voor heel Kennemerland zijn de antwoorden op deze vraag als volgt: 26% geeft aan dat de ouders het niet weten, 4% geeft aan dat hun ouders hen verbieden te roken, 31% zegt dat de ouders het roken afraden. Verder geeft 10% aan dat de ouders vinden dat ze minder zouden moeten roken, 7% zegt dat de ouders er niets van zeggen en 23% zegt dat de ouders het goed vinden.

7.2 Alcohol

Risico's

Alcoholgebruik door jongeren brengt veel gezondheidsrisico's en maatschappelijke problemen met zich mee⁶. Op de korte termijn heeft alcohol onder meer een verdovend en ontremmend effect. De mogelijke gevolgen zijn divers, zoals verkeersongelukken, agressie of ongeplande seks. Als kinderen voor hun 15^e beginnen met drinken, is de kans groter dat ze alcoholverslaafd raken op latere leeftijd. Ook is overmatig alcoholgebruik schadelijk voor de ontwikkeling van de hersenen van jongeren. Tieners die een aantal jaren overmatig alcohol gebruiken, hebben vaak als gevolg daarvan leer- en geheugenproblemen. Het deel van de hersenen dat belangrijk is voor leren en geheugen krimpt als gevolg van langdurig overmatig alcoholgebruik met als gevolg slechtere prestaties op school. Omdat de hersenen van tieners nog in ontwikkeling zijn, kan overmatig alcoholgebruik tot blijvende schade aan de hersenen leiden. Naast risico's specifiek voor jongeren kan overmatig alcoholgebruik op de lange termijn leiden tot ernstige schade aan de lever, hersenen, hart en maag⁶.

⁹ De vraag waar men rookt is een random vraag. Dit geldt ook voor de vraag naar de houding van ouders/verzorgers wat betreft roken.

Gebruik door jongeren in Nederland

Alcohol is het door jongeren meest gebruikte genotmiddel. Uit onderzoek van het Trimbos-instituut in 2003 blijkt dat het drankgebruik de 10 jaar vóór het onderzoek steeds meer en op steeds jongere leeftijd tot de leefwereld van jongeren is gaan horen⁴. Bij scholieren van vijftien jaar en ouder is het alcoholgebruik relatief stabiel, maar bij de jongere scholieren is er een duidelijke stijging in het gebruik van alcohol. Ook blijkt uit het onderzoek dat voor het eerst sinds 1988 evenveel meisjes als jongens in de maand voor de peiling dronken zijn geweest. Meisjes lopen hun traditionele 'achterstand' rap in. Uit internationaal onderzoek blijkt dat Nederlandse jongeren het meest frequent van Europa drinken en bovendien per avond erg veel drinken⁷.

Volgens het eerdergenoemde onderzoek van het Trimbos-instituut (2003) had 85% van de middelbare scholieren (12 jaar en ouder) ooit alcohol gedronken (ooit gebruik) en ruim de helft van de scholieren (58%) dronk alcohol in de maand voorafgaand aan de peiling (actueel-gebruik)⁴. Ruim een vijfde (21%) is in de afgelopen maand dronken of aangeschoten geweest.

Gebruik door jongeren in Zandvoort

Van de leerlingen uit Zandvoort heeft 71% wel eens alcohol gedronken. De meest favoriete dranken zijn bij meisjes de breezers/mixdrankjes en bij jongens breezers/mixdrankjes en bier.

Aan een deel van de leerlingen die alcohol drinken is gevraagd waar ze dit meestal doen^h. De helft drinkt alcohol thuis, met anderen (50%) en/of bij anderen thuis (46%). Daarnaast drinken veel jongeren alcohol in een discotheek (45%), op een schoolfeest (43%) en/of in een (snack)bar, café, restaurant of op een terras (samen 35%). Elf procent van de jongeren die wel eens alcohol drinken geeft aan (ook) alleen thuis alcohol te drinken.

Vijftien procent van de leerlingen drinkt alcohol op door-de-weekse dagen (maandag tot en met donderdag). Meestal worden er dan één of twee glazen alcohol gedronken (in 85% van de gevallen); 10% drinkt dan drie glazen per dag.

Meer dan de helft van alle leerlingen (58%) drinkt alcohol in het weekend (vrijdag t/m zondag): 37% op één weekenddag, 17% op twee dagen en 3% op alledrie de weekenddagen.

Van de jongeren die in het weekend alcohol drinken, drinkt 41% meestal vijf glazen of meer per keer; 11% geeft zelfs aan per keer meer dan tien glazen alcohol te drinken.

Actueel alcoholgebruik

Meer dan de helft van alle ondervraagde leerlingen uit Zandvoort (58%) heeft in de vier weken voorafgaande aan Emovo alcohol gedronken: 79% van de vierdeklassers en 37% van de tweedeklassers. Elders in de regio heeft 76% van de vierdeklassers en 42% van de tweedeklassers in de maand voor afname van Emovo alcohol gedronken.

Dronken/aangeschoten

Drie op de tien leerlingen uit Zandvoort (30%) zijn in de vier weken voorafgaande aan het onderzoek dronken of aangeschoten geweest: 16% van de tweedeklassers (regionaal: 12%) en 44% van de vierdeklassers (regionaal: 42%).

Regio Kennemerland

Relatie alcoholgebruik en ervaren gezondheid:

Van de jongeren die hun gezondheid als matig of slecht beoordelen, heeft 47% overmatig alcohol gedronken in de vier weken voorafgaande aan Emovo. Dit is meer dan de 35% onder jongeren die hun gezondheid goed tot uitstekend vinden.

Relatie alcoholgebruik en psychische gezondheid:

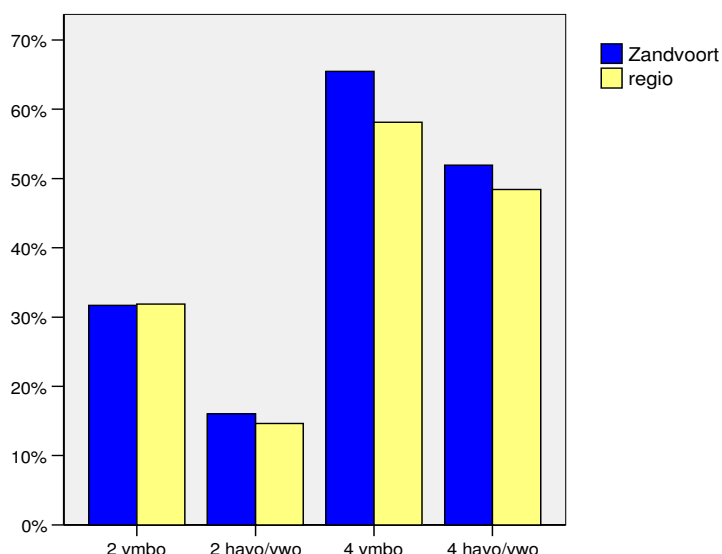
Van de jongeren met een ongunstige score voor de psychische gezondheid heeft 40% overmatig alcohol gedronken. Van de jongeren die psychisch gezond zijn, heeft 36% dit gedaan.

Overmatig drankgebruik

Het gebruik van vijf of meer alcoholische drankjes tijdens één gelegenheid is veel en kan als overmatig alcoholgebruik worden beschouwd. In de vier weken voorafgaande aan Emovo heeft in

^h De vraag waar alcohol wordt gedronken is een random vraag.

totaal 43% van de leerlingen uit Zandvoort volgens deze norm overmatig alcohol gebruikt. Figuur 7.2 geeft de vergelijking met de regio weer uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas.

Figuur 7.2 Percentage leerlingen dat in de vier weken voorafgaande aan Emovo wel eens vijf of meer alcoholische drankjes tijdens één gelegenheid heeft gedronken ('overmatige drinkers')

Houding van de leerlingen

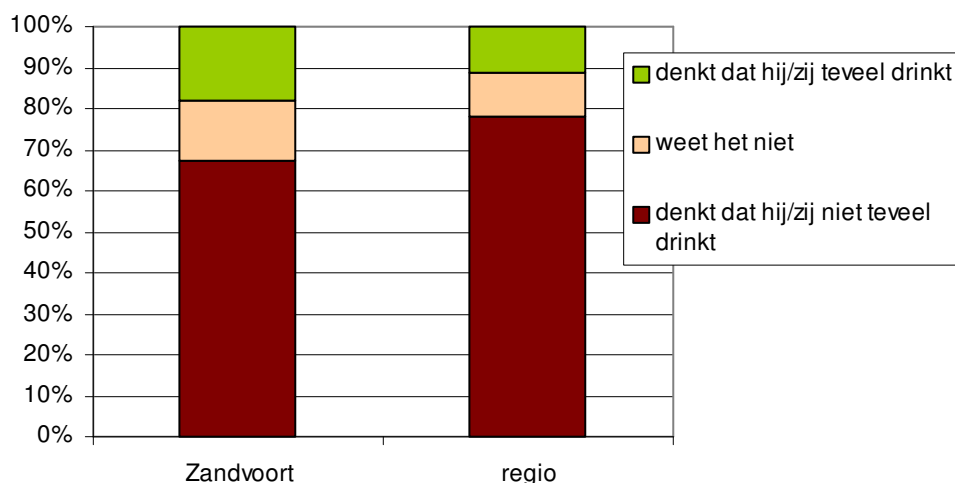
Aan de jongeren die nooit alcohol hebben gedronken is gevraagd of ze van plan zijn dit binnenkort wel te gaan doen. Acht procent zegt (waarschijnlijk of zeker) *wel*, 18% weet het nog niet en de meerderheid (75%) is het (waarschijnlijk of zeker) *niet* van plan.

Aan een deel van de jongeren die wel eens alcohol drinken is gevraagd of ze van plan zijn binnenkort meer of minder alcohol te gaan drinken dan ze nu doenⁱ. Drie kwart (75%) antwoordt 'niet meer, niet minder', 16% geeft aan (veel) minder te willen gaan drinken en 9% is van plan binnenkort (veel) meer alcohol te gaan drinken.

Ook is aan hen gevraagd of ze denken dat ze teveel alcohol drinkenⁱ. De overgrote meerderheid (79%) denkt van niet. Twaalf procent denkt van wel, en 9% weet het niet.

In figuur 7.3 is weergegeven hoe jongeren, die in de maand voorafgaande aan Emovo wel eens overmatig alcohol hebben gedronken, denken over hun alcoholgebruik. Van deze overmatige drinkers denkt 18% dat ze teveel drinken, 67% denkt van niet en 15% weet het niet.

Regionaal denkt 11% van de overmatige drinkers van zichzelf dat hij/zij teveel drinkt, 78% denkt van niet en 11% weet het niet.

Figuur 7.3 Antwoorden van overmatige drinkers op de vraag of ze denken teveel alcohol te drinken

Houding van de ouders

ⁱ De vraag of men van plan is binnenkort meer of minder alcohol te gaan drinken is een random vraag. Hetzelfde geldt voor de vraag of ze denken dat ze teveel alcohol drinken.

Uit een recent onderzoek van het Trimbos-instituut blijkt dat de tolerantie van ouders voor het drinken van hun kinderen steeds groter wordt. Dit terwijl juist blijkt dat jongeren meer drinken als hun ouders alcoholgebruik niet bediscussiëren of het goedkeuren dan wanneer ouders alcoholgebruik ontmoedigen, verbieden of aanraden minder te drinken. Daarnaast blijkt dat het percentage dat de maand voorafgaande aan het onderzoek alcohol heeft gedronken hoger is bij jongeren met ouders die dagelijks of wekelijks alcohol dronken dan bij jongeren met ouders die nauwelijks of geen alcohol dronken⁸.

Aan een deel van de Zandvoortse jongeren die alcohol drinken is gevraagd wat hun ouders ervan vinden dat ze alcohol drinken¹. De meerderheid van deze jongeren (58%) geeft aan dat hun ouders het goed vinden. Zestien procent geeft aan dat hun ouders er niets van zeggen en 14% geeft aan dat hun ouders het afraden. Van 7% weten de ouders niet dat ze alcohol drinken, van 4% vinden de ouders dat ze minder alcohol zouden moeten drinken en bij 1% wordt het drinken van alcohol verboden.

7.3 Softdrugs

Evenals met roken en alcohol experimenteren jongeren met drugs. De meeste leerlingen gebruiken een middel maar één of een paar keer. Een kleine groep blijft vaker gebruiken. In deze paragraaf wordt het gebruik van cannabis beschreven.

Cannabisproducten (hasj, marihuana) zijn niet sterk verslavend⁹. Het risico van afhankelijkheid neemt wel toe bij langdurig frequent gebruik. Recent onderzoek heeft aangetoond dat het gebruik van cannabis op jonge leeftijd leidt tot een hoger risico op harddruggebruik op latere leeftijd¹⁰. In een recent onderzoek is aangetoond dat het gebruik van cannabis gerelateerd is aan externaliserende problemen (delinquent en agressief gedrag), maar niet aan internaliserende problemen (teruggetrokken gedrag, somatische klachten en depressie)¹¹. Daarnaast is bewezen dat cannabisgebruik het reactie- en concentratievermogen en het korte termijn geheugen vermindert. Daardoor worden schoolprestaties beïnvloed¹².

Uit onderzoek van het Trimbos-instituut in 2003 blijkt dat van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs bijna één op de vijf (19%) ooit cannabis heeft gebruikt. Bijna één op tien (9%) heeft cannabis in de maand voorafgaande aan het onderzoek gebruikt².

Van de leerlingen uit Zandvoort heeft 32% wel eens hasj of wiet gebruikt. Zestien procent van de leerlingen heeft hasj of wiet gebruikt in de vier weken voorafgaande aan Emovo en kan daarmee worden gekenschetst als een huidige gebruiker. Figuur 7.4 geeft de vergelijking met de regio weer, uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas.

Regio Kennemerland

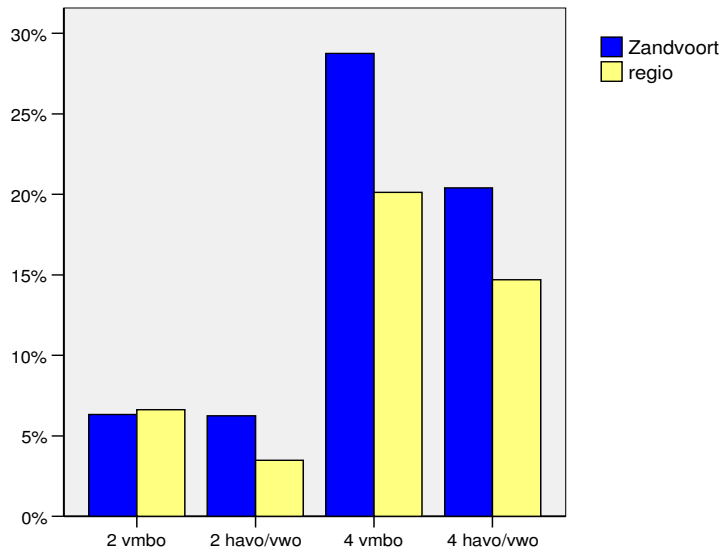
Relatie softdrugsgebruik en ervaren gezondheid:

Van de jongeren die hun gezondheid als matig of slecht beoordelen, heeft 22% in de vier weken voorafgaande aan het onderzoek hasj of wiet gebruikt. Dit is meer dan bij jongeren die hun gezondheid als goed tot uitstekend beoordelen (hiervan heeft 9% hasj of wiet gebruikt).

Relatie softdrugsgebruik en psychische gezondheid:

Van de jongeren met een lage score voor de psychische gezondheid heeft 15% hasj of wiet gebruikt. Van de jongeren die psychisch gezond zijn, heeft 10% hasj of wiet gebruikt.

^j De vraag naar de houding van ouders wat betreft alcoholgebruik is een random vraag.

Figuur 7.4 Percentage leerlingen dat in de vier weken voorafgaande aan Emovo één keer of vaker hasj of wiet heeft gebruikt

Blowen wordt voornamelijk op straat, in een park of op een andere plek buiten gedaan (samen 71% van de leerlingen die (wel eens) hasj of wiet hebben gebruikt), bij vrienden (61%) en/of in een discotheek of houseparty (15%).

Meer dan de helft (61%) van de jongeren die (ooit) hasj of wiet hebben gebruikt, geeft aan dat hun ouders hier niet van op de hoogte zijn. Als de ouders het wél weten, raden ze het in de meeste gevallen af (45%) of ze verbieden het (36%). Negentien procent zegt er niets van.

Van de leerlingen uit Zandvoort heeft 41% wel eens hasj of wiet aangeboden gekregen (14% op school en 27% ergens anders). De regionale percentages bedragen 10 ('op school') en 23 ('ergens anders').

De meeste jongeren die hasj of wiet gebruiken, komen hieraan via vrienden of via een coffeeshop.

7.4 Harddrugs

Een belangrijk effect van de meeste harddrugs is verslaving ofwel afhankelijkheid. De effecten van harddrugs verschillen sterk. Zo werkt heroïne vooral snel geestelijk en lichamelijk verslavend en is cocaïne wel geestelijk maar minder lichamelijk verslavend. Bij gebruik van XTC kan geestelijke afhankelijkheid optreden¹³.

Uit onderzoek van het Trimbos-instituut in 2003 blijkt dat 2% van de scholieren in de afgelopen 4 weken harddrugs heeft gebruikt. Van de verschillende harddrugs wordt XTC het meest gebruikt (1,2%), gevolgd door cocaïne en amfetamine (beide door 0,8% gebruikt). Heroïne is de minst gebruikte harddrug (0,5%)⁴.

In Zandvoort heeft in totaal 3% van de leerlingen in de afgelopen 4 weken XTC, cocaïne, amfetamine en/of heroïne gebruikt: 1,5% van de tweedeklassers (regionaal 1,1%) en 4,5% van de vierdeklassers (regionaal 2,1%).

Van de leerlingen uit Zandvoort heeft bijna 11% wel eens harddrugs aangeboden gekregen (1,5% op school en 9,3% ergens anders). De regionale percentages bedragen 0,8 (op school) en 5,4 (ergens anders).

7.5 Genotmiddelengebruik op school

Aan de leerlingen is gevraagd of ze wel eens tussen de lessen door of in de pauzes roken, alcohol drinken en/of blowen. Een vijfde (20%) van de ondervraagde leerlingen geeft aan wel eens in de pauzes of tussen de lessen door te roken, 1% drinkt dan wel eens alcohol en 7% blowl dan wel eens.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot genotmiddelen:

Onderwijstype: Van de vmbo-leerlingen rookt 27% regelmatig, van de havo/vwo-leerlingen 12%. Wat betreft actueel alcoholgebruik is er in de tweede klas nauwelijks een verschil tussen vmbo- en havo/vwo-leerlingen, in de vierde klas drinken meer vmbo-leerlingen. Ook is er een verschil in overmatig alcoholgebruik: 49% van de vmbo-leerlingen en 34% van de havo/vwo-leerlingen hebben in de maand voor afname van het onderzoek overmatig alcohol gebruikt. In de vierde klas zijn er meer huidige hasj/wiet gebruikers op het vmbo (29%) dan op het havo/vwo (20%).

Klas (leeftijd): Het gebruik van genotmiddelen komt zoals te verwachten, in de vierde klas meer voor dan in de tweede klas. In klas vier rookt 33% regelmatig, drinkt 60% overmatig alcohol en heeft 26% recent hasj of wiet gebruikt. In klas twee bedragen deze percentages respectievelijk 9%, 26% en 6%.

Gezinssituatie:

Van de jongeren uit een éénoudergezin rookt 34% regelmatig, dit is twee keer zoveel als bij de jongeren uit een twee-oudergezin (17%).

8. SEKSUALITEIT

De puberteit is bij uitstek de leeftijdsfase waarin jongeren de eerste ervaringen opdoen op het liefdespad. Dat kan beperkt blijven tot een eerste verliefdheid met de eerste zoen. Ook zijn er jongeren die daarin verder gaan. Nu is het bekend dat verliefdheid, relaties en seksualiteit onderwerpen zijn waarover door jongeren veel wordt gesproken, maar helaas vaak niet bepaald concreet en inhoudelijk met de liefdespartner in kwestie.

Een vroege seksuele activiteit is voor adolescenten een risicofactor voor het krijgen van seksueel overdraagbare aandoeningen (soa)¹. Vanuit gezondheidsoogpunt moet worden gewezen op het voorkómen van zwangerschappen en het belang van condoomgebruik ter voorkoming van soa. Een infectie met de soa chlamydia bijvoorbeeld is een belangrijke oorzaak van onvruchtbaarheid bij vrouwen.

Een factor die een belangrijke rol speelt bij het veilig vrijen is kennis over de risico's van onveilig vrijgedrag en over het condoomgebruik. Jongeren zijn de laatste jaren steeds beter op de hoogte van de risico's die onveilig seksueel gedrag met zich kan meebrengen. Maar ook de houding en vaardigheden (bespreekbaar kunnen maken van condoomgebruik) ten opzichte van veilig vrijen en condoomgebruik zijn bepalend voor het veilig vrijgedrag³. Naast de ouders vervullen ook scholen een rol in het bespreekbaar maken van deze onderwerpen. Het is van belang om in te haken op het ervaringsniveau van jongeren.

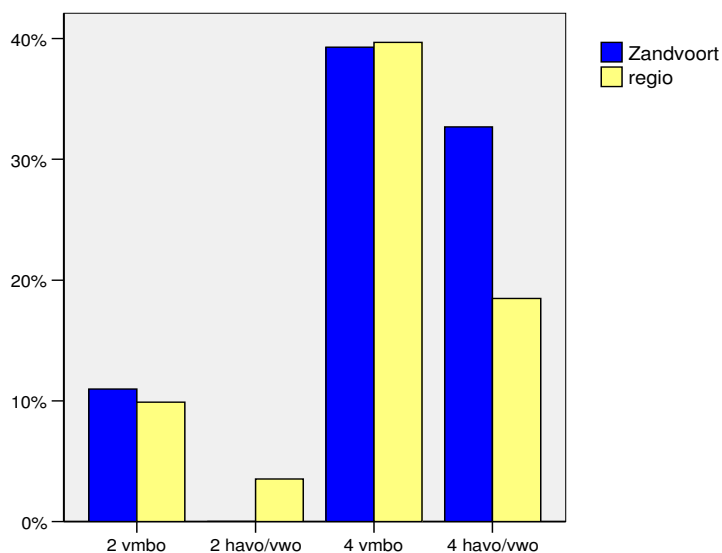
8.1 Seksueel actief

Uit landelijk onderzoek blijkt dat 52% van de 12 tot 15-jarigen ervaring heeft met zoenen, van de 15 tot 17-jarigen is dit 79%. Daarnaast gaf 23% van de 12 tot 15-jarigen aan ervaring te hebben met voelen en strelen, bij de 15 tot 17-jarigen is dit 66%². In een landelijk onderzoek onder vmbo-scholieren (voornamelijk tweedeklassers) geeft 47% aan wel eens met iemand gevreeën te hebben zonder echt met iemand naar bed te zijn geweest⁴.

Ruim de helft van de leerlingen (58%) uit Zandvoort geeft aan wel eens met iemand gevreeën te hebben zonder echt met iemand naar bed te zijn geweest (bijvoorbeeld zoenen, strelen, etc.).

Het percentage schoolgaande jongeren dat ervaring heeft met geslachtsgemeenschap is de afgelopen jaren gestegen. Landelijk geeft minder dan één op de tien van de 12 tot 15-jarigen aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad, bij de 15 tot 17-jarigen stijgt dit naar vier op de tien². Uit het landelijke onderzoek onder vmbo-scholieren (voornamelijk tweedeklassers) blijkt dat één op de vijf scholieren ervaring heeft met geslachtsgemeenschap. Bij jongens is dit percentage hoger dan bij meisjes, respectievelijk 26% en 18%⁴.

Ruim een vijfde van de leerlingen uit Zandvoort (22%) geeft aan ooit met iemand naar bed te zijn geweest (geslachtsgemeenschap). Figuur 8.1 geeft het percentage weer in vergelijking met de regio, uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas. Het percentage is voor 4 havo/vwo hoger dan regionaal.

Figuur 8.1 Percentage leerlingen dat geslachtsgemeenschap heeft gehad

Uit landelijk onderzoek blijkt dat van de jongens in de leeftijd van 12- tot en met 14 jaar, die geslachtsgemeenschap hebben gehad, 46% één partner heeft gehad; bij de meisjes is dit 67%. Bij wat oudere leerlingen is het percentage dat met *meerdere* partners geslachtsgemeenschap heeft gehad hoger. De percentages 15- tot en met 17-jarigen die geslachtsgemeenschap hebben gehad met 'slechts' één partner bedragen 31% voor jongens en 54% voor meisjes².

Van de leerlingen uit Zandvoort die geslachtsgemeenschap hebben gehad, heeft 41% dit met één persoon gehad en 59% met verschillende personen.

8.2 Onveilig vrijen

Sinds 1995 is bij de schoolgaande jongeren het condoomgebruik bij de eerste keer geslachtsgemeenschap toegenomen van 70% naar 76%. Ondanks dat het condoomgebruik is toegenomen, is het percentage dat helemaal niets gebruikt gelijk gebleven (15%)^{2,5}.

Van de leerlingen uit Zandvoort die al eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, vrijt ruim de helft (51%) wel eens zonder condoom.

Als belangrijkste redenen om geen condoom te gebruiken geven leerlingen aan:

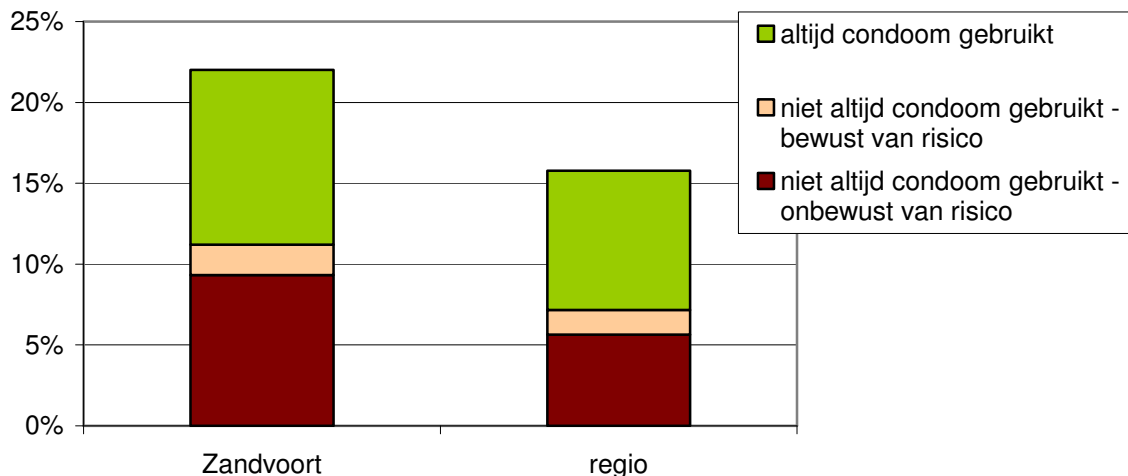
- omdat de pil werd gebruikt
- omdat we elkaar vertrouwden
- omdat wij vaste verking hadden

Uit landelijk onderzoek onder vmbo-scholieren (voornamelijk tweedeklassers) blijkt dat drie op de vier scholieren zeker van plan zijn een condoom te gebruiken als ze geslachtsgemeenschap (zouden) hebben met een losse partner; wat minder scholieren (65%) geven aan zeker van plan te zijn een condoom te gebruiken als ze geslachtsgemeenschap zouden hebben in een vaste relatie⁴.

Negen van de tien leerlingen (90%) uit Zandvoort denken in de toekomst (waarschijnlijk of zeker) *wel* condooms te gaan gebruiken als ze (weer) met iemand naar bed gaan. Dit is vergelijkbaar met het percentage voor de regio.

Landelijk gezien neemt het aantal seksueel overdraagbare aandoeningen (soa) de laatste jaren toe. Vooral jong volwassenen (onder de 25 jaar) lopen relatief vaak soa op⁶. Uit landelijk onderzoek blijkt dat ongeveer één op de tien jongeren zich wel eens op soa heeft laten testen^{2,4}.

Van de leerlingen uit Zandvoort die geslachtsgemeenschap hebben gehad (22%), vrijt ruim de helft (51%) wel eens zonder condoom en loopt daardoor risico op een soa. Dit percentage valt uiteen in ruim 8% dat zich bewust is van zijn risicogedrag en ruim 42% dat dat niet is. Figuur 8.2 geeft de percentages weer ten opzichte van de hele onderzoeksgroep.

Figuur 8.2 Percentage jongeren dat met iemand naar bed is geweest, uitgesplitst naar het wel of niet altijd gebruiken van een condoom en het zich bewust zijn van de risico's die men loopt.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot seksualiteit:

Klas (leeftijd): 37% van de vierdeklassers en 7% van de tweedeklassers heeft ooit geslachtsgemeenschap gehad.

8.3 Ongewenste seksuele ervaringen

De vraag naar *ongewenste seksuele ervaringen* is in de vragenlijst vrij breed geformuleerd, namelijk: 'Heb je wel eens tegen je zin in seksuele ervaring met iemand gehad? Met seksuele ervaring bedoelen we 'alles van zoenen, intiem betasten tot naar bed gaan toe.'

Van de leerlingen beantwoordt 5% deze vraag met 'ja', 91% met 'nee' en 4% wilde de vraag niet beantwoorden. Regionaal geeft 6% van de leerlingen aan een ongewenste seksuele ervaring te hebben gehad en wilde 3% de vraag niet beantwoorden.

Uit de gegevens van alle Emovo deelnemers in de regio Kennemerland met een ongewenste seksuele ervaring blijkt dat er bij 77% sprake was van een seksuele ervaring met een leeftijdsgenoot en bij 22% (ook) met een volwassene (4% wilde de vraag niet beantwoorden).

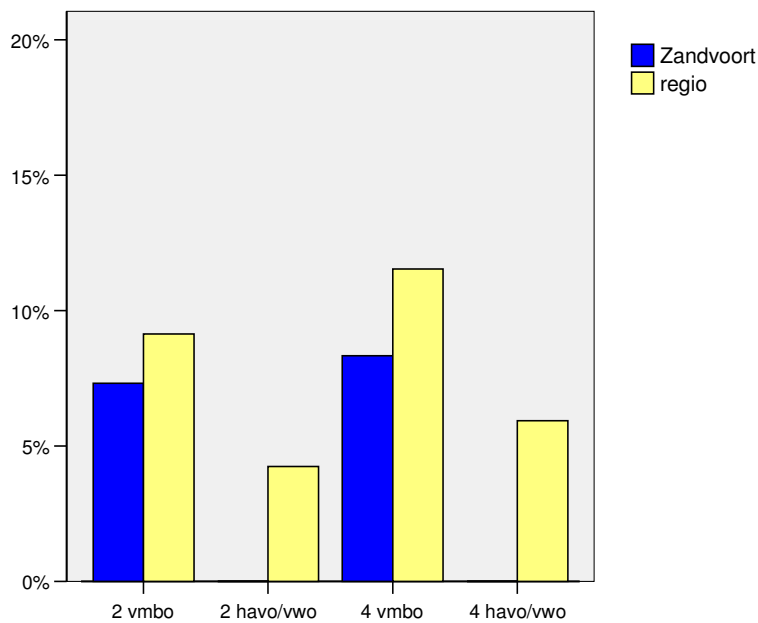
8.4 Homoseksualiteit

De levensfase waarin de eerste seksuele gevoelens ontstaan, kan bij jongeren verwarring opleveren, zeker als die gevoelens bij hen afwijken van de gangbaar geachte norm van heteroseksualiteit. Dit blijkt voor jongeren met (ontluikende) homoseksuele gevoelens extra moeilijk te zijn. Uit landelijk onderzoek blijkt dat homoseksualiteit onder jongeren van 12 tot 25 jaar nog verre van geaccepteerd is. Vooral vrijen van twee jongens wordt afgekeurd: één op de vijf meisjes en twee op de vijf jongens vinden dit (eigenlijk) niet goed. De houding ten aanzien van homoseksualiteit wordt positiever naarmate jongeren ouder worden². Meisjes zijn toleranter dan jongens ten aanzien van homoseksualiteit⁴.

Om zicht te krijgen op de houding ten aanzien van homoseksualiteit is aan een ongeveer de helft van de leerlingen gevraagd wat ze ervan vinden als twee meisjes/vrouwen of twee jongens/mannen verliefd op elkaar zijn^k. De helft van de Zandvoortse leerlingen (50%) vindt homoseksualiteit normaal, 35% vindt het een beetje raar, 9% erg raar en 5% vindt het verkeerd. Figuur 8.3 geeft de vergelijking met de regio weer, uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas. Zoals in deze figuur is te zien, vinden in

^k De vraag naar homoseksualiteit is een random vraag.

Zandvoort minder leerlingen homoseksualiteit verkeerd dan elders in de regio. Niemand van de ondervraagde havo/vwo-leerlingen uit Zandvoort geeft aan homoseksualiteit verkeerd te vinden.

Figuur 8.3 Percentage leerlingen dat verliefdheid tussen twee mensen van hetzelfde geslacht verkeerd vindt

Verschillen tussen groepen met betrekking tot ongewenste seksuele ervaringen en houding t.a.v. homoseksualiteit:

Geslacht: Meer meisjes (7%) dan jongens (2%) hebben een ongewenste seksuele ervaring gehad, eveneens meer meisjes willen de vraag naar ongewenste seksuele ervaring niet beantwoorden (meisjes 5%, jongens 2%). Meer jongens (10%) dan meisjes (1%) vinden verliefdheid tussen twee vrouwen of twee mannen verkeerd.

Klas: Negen procent van de vierdeklassers heeft een ongewenste seksuele ervaring gehad, bij de tweedeklassers is dit 1%.

9. AGRESSIE, CRIMINALITEIT EN VEILIGHEID

Bij opgroei gedrag worden grenzen verkend en soms overschreden. Kinderen, pubers en adolescenten hebben immers de normale (gezonde) neiging om te experimenteren. Maar als dit ernstiger vormen van strafbaar gedrag aanneemt, spreken we van jeugdcriminaliteit. Gedacht kan worden aan het veelvuldig en stelselmatig plegen van delicten, om er een dure levensstijl op na te kunnen houden of om deel te kunnen uitmaken van een groep waarin delinquent gedrag de groepsnorm is¹.

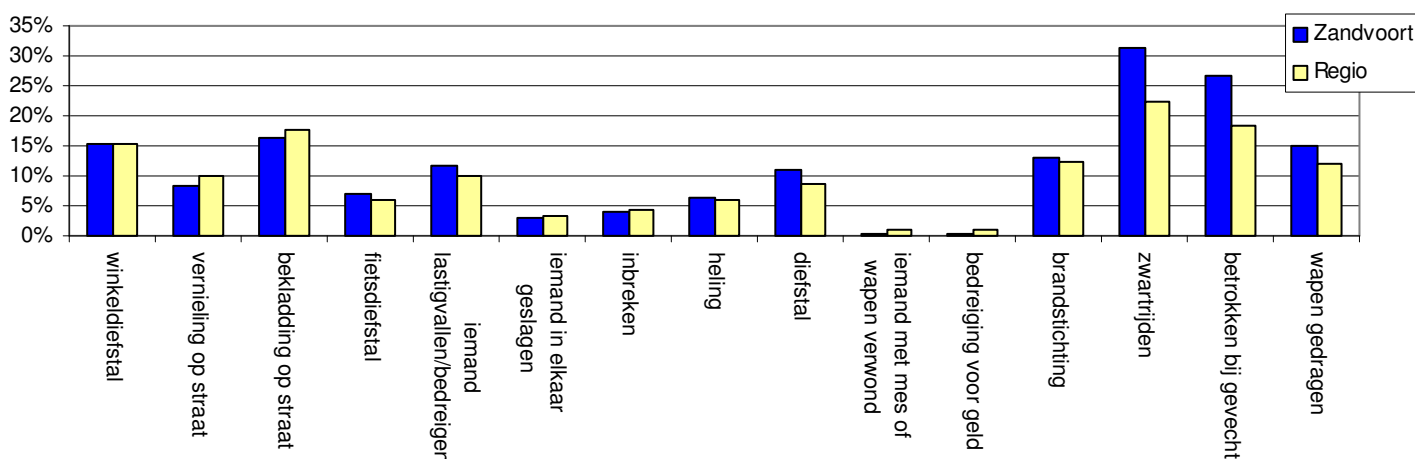
Crimineel gedrag van jongeren staat veelal niet op zichzelf, maar hangt nauw samen met andere vormen van probleemgedrag zoals spijbelen, veel drinken en drugsgebruik.

Jongeren hebben niet alleen als potentiële dader te maken met criminaliteit. Jongeren kunnen ook slachtoffer zijn. Dat kan in directe zin zijn doordat een jongere te maken heeft gekregen met diefstal, vernieling of geweld. In indirecte zin hebben jongeren ermee te maken doordat er sprake kan zijn van een gevoel van onveiligheid.

9.1 Strafbare feiten

Aan de jongeren werd gevraagd om van 15 strafbare feiten¹ aan te geven of ze zich er in de 12 maanden voorafgaande aan Emovo wel of niet schuldig aan hebben gemaakt. In Zandvoort zegt 57% van de jongeren zich schuldig te hebben gemaakt aan één of meer van de genoemde delicten: 52% van de tweedeklassers (regionaal: 45%) en 63% van de vierdeklassers (regionaal: 55%).

Het meest worden genoemd: zwartrijden, betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein, dingen beklad met stiften/spuitbus, winkeldiefstal en een wapen bij zich gedragen (figuur 9.1). Zes procent van alle leerlingen uit Zandvoort zegt meer dan vijf delicten te hebben gepleegd, dit is vergelijkbaar met de regio.

Figuur 9.1 Percentage van alle Emovo-deelnemers dat het jaar voorafgaande aan het onderzoek een strafbaar feit heeft begaan, uitgezet naar delict.

Regionaal zegt 11% van de tweedeklassers en 13% van de vierdeklassers wel eens een wapen te dragen. In Zandvoort is dat respectievelijk 14% en 16%. Zowel in de regio als in Zandvoort gaat het meestal om steekwapens.

Op de vraag of men het wapen wel eens heeft gebruikt om mee te dreigen of er daadwerkelijk iemand mee verwond heeft, antwoorden de meeste jongeren van niet. Van de jongeren die wel eens een wapen dragen heeft 8% dit wapen gebruikt om mee te dreigen (regionaal 7%) en 3% heeft er iemand mee verwond (regionaal eveneens 3%).

¹ winkeldiefstal, vernieling op straat, bekladding op straat, fietsdiefstal, iemand lastigvallen/bedreigen, iemand in elkaar geslagen, inbreken, heling, diefstal, iemand met mes of wapen verwond, bedreiging voor geld, brandstichting, zwartrijden, betrokken bij gevecht, wapen gedragen.

Relatie criminaliteit en psychische gezondheid:

Van de jongeren met een ongunstige score voor de psychische gezondheid heeft 57% een strafbaar feit gepleegd. Van de jongeren met een gunstige score is dit 48%.

Relatie criminaliteit en genotmiddelen:

- Ook is er een verband met overmatig alcoholgebruik. Van de jongeren die aangeven overmatig alcohol te hebben gedronken heeft 71% een strafbaar feit begaan. Van de jongeren die niet overmatig alcohol hebben gedronken, heeft 38% iets strafbaars gedaan.
- Van de jongeren die hasj of wiet hebben gebruikt heeft 86% een strafbaar feit begaan tegenover 45% van de jongeren die geen hasj of wiet hebben gebruikt.

Relatie criminaliteit en spijbelen:

Daarnaast blijkt ook spijbelen samen te hangen met het plegen van strafbare feiten: 76% van de jongeren die in de maand voor het onderzoek hebben gespijbeld heeft een strafbaar feit begaan. Van de jongeren die in die periode niet hebben gespijbeld heeft 45% iets strafbaars gedaan.

Dertien procent van de leerlingen uit Zandvoort is in het jaar voorafgaande aan Emovo aangehouden door de politie en meegenomen naar het politiebureau: bij de tweedeklassers is dit 11% (regionaal 7%) en bij de vierdeklassers 15% (regionaal 10%).

Regionaal is 6% van de tweedeklassers en 9% van de vierdeklassers ooit doorgestuurd naar een HALT-bureau. In Zandvoort bedragen deze percentages respectievelijk 12% en 15%.

Twee procent van de ondervraagde jongeren in de regio is wel eens in aanraking geweest met de kinderrechter in verband met een gepleegd delict, in Zandvoort is dit 3%.

9.2 Oordeel over strafbare feiten

Aan de jongeren werd gevraagd wat ze ervan vinden als anderen zich schuldig maken aan strafbare feiten. Uit de antwoorden blijkt dat de jongeren het meest onverschillig staan tegenover het verkopen van softdrugs door een leeftijdgenoot en winkeldiefstal (in Zandvoort heeft respectievelijk 32% en 23% hier geen moeite mee, regionaal 28% en 26%). Over vernieling en iemand lastig vallen wordt door minder jongeren onverschillig geoordeeld (in Zandvoort vindt respectievelijk 16% en 8% dat het niet uitmaakt, regionaal is dat 15% en 7%).

Verschillen tussen groepen met betrekking tot criminaliteit:

Onderwijstype: Meer leerlingen van het vmbo (62%) dan van het havo/vwo (49%) hebben zich schuldig gemaakt aan strafbare feiten. Ruim tweemaal zoveel leerlingen van het vmbo (19%) als van het havo/vwo (9%) geven aan wel eens een wapen te dragen. Meer vmbo-leerlingen (17%) dan havo/vwo-leerlingen (6%) zijn in het jaar voorafgaande aan het onderzoek aangehouden door de politie.

Klas (leeftijd): Meer vierdeklassers dan tweedeklassers oordelen onverschillig over het verkopen van softdrugs door leeftijdgenoten.

Geslacht: Meer jongens (20%) dan meisjes (11%) dragen wel eens een wapen. Meer jongens (21%) dan meisjes (8%) zijn ooit doorgestuurd naar een HALT-bureau. Daarnaast oordelen meer jongens dan meisjes onverschillig over verschillende strafbare feiten.

Gezinssituatie: Meer jongeren uit een eenoudergezin (24%) dan uit een gezin met twee ouders (11%) zijn ooit doorgestuurd naar een HALT-bureau.

9.3 Slachtofferschap en onveiligheidsgevoelens

Aan de jongeren werd gevraagd of ze in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer zijn geworden van strafbare feiten. Meer dan vier op de tien leerlingen uit Zandvoort (44%) geven aan slachtoffer te zijn geweest: 40% van de tweedeklassers en 47% van de vierdeklassers. Regionaal is dit bij 34% van de tweedeklassers en 38% van de vierdeklassers het geval. Het gaat vooral om diefstal en vernieling.

Uit landelijk onderzoek van het CBS blijkt dat in het begin van 2006 bijna een kwart van de Nederlanders van 15 jaar en ouder zich wel eens onveilig voelt. Dit geldt vooral voor jongeren en vrouwen. Deze gevoelens van onveiligheid zijn er het meest in sterk verstedelijkte gebieden².

Regionaal zegt 25% van de tweedeklassers en 30% van de vierdeklassers zich wel eens onveilig te voelen. In Zandvoort is dat 27% resp. 32%. Als onveilige plekken worden onder meer het uitgaanscentrum (39%) en op straat in de eigen woonbuurt (20%) genoemd. Veel jongeren geven als onveilige plek niet zozeer een locatie aan maar een situatie: ze voelen zich met name 's avonds en 's nachts onveilig.

Regio Kennemerland

Relatie slachtofferschap en psychische gezondheid:

Van de jongeren die in het jaar voorafgaande aan het onderzoek slachtoffer zijn geworden van een strafbaar feit heeft 22% een ongunstige score voor de psychische gezondheid; onder de jongeren die niet het slachtoffer zijn geweest is dit 14%.

Relatie onveiligheidsgevoelens en psychische gezondheid:

Van de jongeren die zich wel eens onveilig voelen heeft 27% een ongunstige score voor de psychische gezondheid. Van de jongeren die zich niet onveilig voelen heeft 9% een ongunstige score.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot veiligheid:

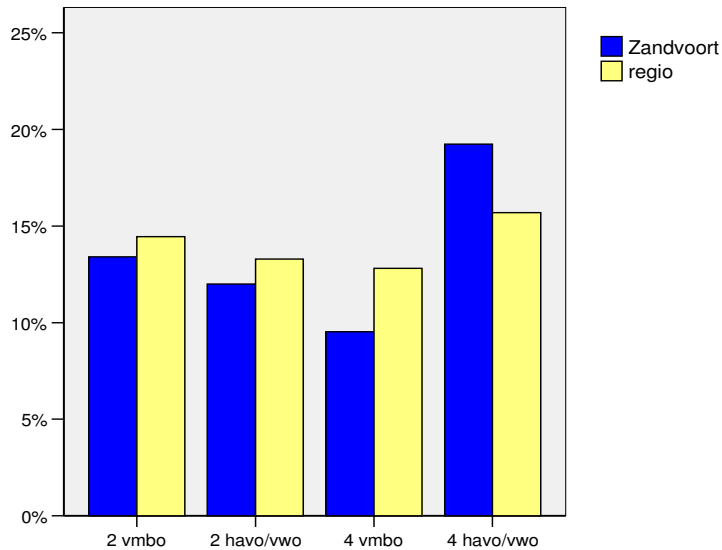
Onderwijstype: In de tweede klas zijn ruim twee keer zoveel leerlingen van het vmbo (50%) dan van het havo/vwo (24%) in het jaar voorafgaande aan het onderzoek het slachtoffer geweest van strafbare feiten. In de vierde klas is er tussen beide schooltypen weinig verschil (beiden circa 47%).

Geslacht: Meer meisjes (35%) dan jongens (23%) geven aan zich wel eens onveilig te voelen.

10. VRIJE TIJD

10.1 Waar naar toe uit school?

De meerderheid van de leerlingen uit Zandvoort gaat na schooltijd normaliter naar huis, waar dan meestal iemand thuis is (68%); 13% van de leerlingen is na schooltijd meestal alleen thuis. Dit is vergelijkbaar met de regionale percentages. Verder vult 10% in na schooltijd meestal naar een vriend of vriendin te gaan en 9% gaat ergens anders naartoe. Figuur 10.1 vergelijkt het percentage leerlingen dat na schooltijd alleen thuiskomt met het regionale percentage, uitgesplitst naar opleidingsniveau en klas.

Figuur 10.1 Percentage leerlingen dat na schooltijd alleen thuis komt

10.2 Activiteiten

Veel jongeren besteden een groot deel van hun vrije tijd achter de computer. Meer dan vier op de tien ondervraagde jongeren (44%) geven aan zeven uur of meer per week aan e-mailen en/of chatten te besteden, 32% surft (daarnaast) zeven uur of meer per week op internet en 26% speelt (daarnaast) zeven uur of meer per week computerspelletjes. In tabel 10.1 is te zien dat er ook veel tijd wordt besteed aan muziek luisteren, naar vriend(inn)en gaan, naar televisie of video/DVD kijken en huiswerk maken. Sporten/bewegen is niet als activiteit in deze vraag opgenomen; de paragrafen 6.3 en 10.3 bevatten informatie over lichamelijke activiteit.

Tabel 10.1 vrije tijdsbesteding

Activiteit	zelden of nooit	minder dan 7 uur per week	7 uur of meer per week
Boek lezen	53%	42%	6%
Krant lezen	66%	33%	1%
Huiswerk maken	7%	64%	29%
Computerspelletjes doen	33%	41%	26%
Surfen op internet	10%	58%	32%
E-mailen of chatten	7%	49%	44%
Bellen of SMS-en met vriend(inn)en	17%	62%	21%
Vrijwilligerswerk	88%	10%	2%
Bijbaantje	46%	35%	19%
Op straat rondhangen	49%	43%	9%
Naar televisie of video/DVD kijken	5%	67%	29%
Naar vriend(inn)en gaan	9%	53%	39%
Volgen van cursussen of lessen	78%	20%	2%
Muziekinstrument bespelen	84%	13%	3%
Muziek luisteren	6%	52%	42%
Met een andere hobby bezig zijn	60%	31%	9%

10.3 Lid van (sport)club/vereniging

Het merendeel van de leerlingen (65%) is lid van een sportvereniging of sportclub en 12% is (daarnaast) lid van een andere vereniging of club. In totaal is 70% van de leerlingen uit Zandvoort lid van een club of vereniging; 74% van de tweedeklassers (regionaal: 76%) en 66% van de vierdeklassers (regionaal: 73%).

10.4 Uitgaan

Aan de leerlingen is gevraagd hoe vaak ze verschillende uitgaansgelegenheden bezoeken. Hierbij konden ze meerdere antwoorden aangeven. In tabel 10.2 is weergegeven hoeveel leerlingen uit Zandvoort minstens éénmaal per maand de genoemde gelegenheden bezoeken. Met name het café of de snackbar (65%), de film (48%) en de discotheek (40%) worden door minimaal vier op de tien jongeren minimaal maandelijks bezocht.

Het grootste verschil met de regio betreft het percentage jongeren dat minimaal maandelijks de speelhal/gokhal bezoekt: in Zandvoort is dat 24%, elders in de regio 4%.

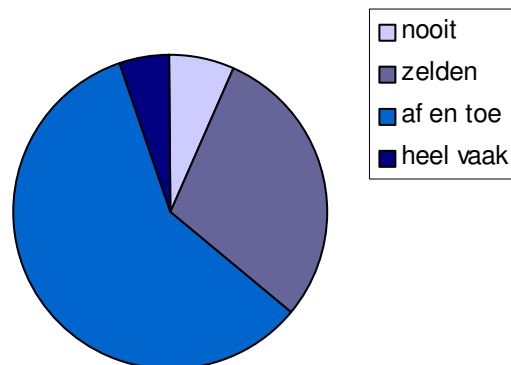
Tabel 10.2 minimaal maandelijks bezoeken van de genoemde gelegenheden, uitgesplitst naar klas en onderwijstype

	totaal	2 vmbo	2 havo/vwo	4 vmbo	4 havo/vwo
Café of snackbar	65%	61%	54%	75%	67%
Poolroom/poolcafé	20%	11%	0%	33%	33%
Coffeeshop	6%	4%	4%	11%	4%
Speelhal/gokhal	24%	31%	21%	21%	19%
Film	48%	48%	49%	48%	50%
Theater/schouwburg	7%	1%	9%	9%	10%
Discotheek	40%	20%	11%	68%	54%
Houseparty/danceparty	18%	16%	0%	29%	21%
Festival/popconcert	10%	9%	2%	12%	14%

Aan de leerlingen is ook gevraagd hoe vaak ze in de 12 maanden voorafgaande aan het onderzoek naar een club- of buurthuis of een wijkcentrum zijn geweest. Bijna de helft van de ondervraagde jongeren (49%) is daar (bijna) nooit geweest, 17% een paar keer, en 34% is er minstens eens per maand geweest. Dit wijkt niet sterk af van het regionale beeld.

10.5 Vervelen

Op de vraag 'Verveel je je wel eens?' antwoordt 36% van alle ondervraagde leerlingen 'zelden' of 'nooit' en 59% 'af en toe'. Vijf procent van de jongeren gaf als antwoord 'heel vaak' (zie figuur 10.2). De percentages zijn vergelijkbaar met die in de regio.

Figuur 10.2 mate waarin jongeren zich wel eens vervelen.

Verschillen tussen groepen met betrekking tot vrije tijd:

Onderwijstype: Op het havo/vwo (82%) zijn meer leerlingen lid van een club of vereniging dan op het vmbo (62%). Meer vmbo-leerlingen dan leerlingen van het havo/vwo bezoeken minimaal maandelijks een houseparty/danceparty. Alleen vmbo-leerlingen (8%) hebben aangegeven zich vaak te vervelen.

Geslacht: Meer jongens (77%) dan meisjes (64%) zijn lid van een club of vereniging. Meer jongens (42%) dan meisjes (28%) geven aan minimaal maandelijks in een club- of buurthuis of wijkcentrum te zijn geweest. Ook gaan meer jongens dan meisjes minimaal eens per maand naar een poolroom/poolcafé, speelhal/gokhal.

Klas (leeftijd): Meer vierdeklassers dan tweedeklassers gaan minstens eenmaal per maand naar een cafe/snackbar, poolroom/poolcafe, discotheek en houseparty/danceparty.

Gezinssituatie: Meer jongeren uit een éénoudergezin (22%) dan jongeren met twee (stief)ouders (10%) komen na schooltijd meestal alleen thuis.

11. RISICOGROEPEN

11.1 Verschillen naar achtergrondkenmerken

Om risicofactoren aan te kunnen pakken is het goed om te weten bij wie van de Emovodeelnemers in Zandvoort deze risico's het meest worden aangetroffen. Om deze reden worden in deze paragraaf voor verschillende achtergrondkenmerken (geslacht, onderwijstype, klas, thuissituatie) de belangrijkste verschillen in gezondheid en leefstijl weergegeven^m.

Voor regionale informatie over gezondheidsverschillen tussen subgroepen leerlingen verwijzen we naar het overzicht aan het einde van de samenvatting.

Het behoren tot een 'risicogroep' voor een bepaalde uitkomstmaat wil zeggen dat de *kans* op ongunstige uitkomsten bij die groep groter is dan gemiddeld. Uiteraard zijn er ook binnen deze 'risicogroepen' vele jongeren die gunstig scoren, net zoals er ook binnen risico-arme groepen jongeren zijn die ongunstig scoren.

Meer jongens dan meisjes:

- poetsen niet dagelijks hun tanden
- eten te weinig fruit
- vinden homoseksualiteit verkeerd
- dragen wel eens een wapen

Meer meisjes dan jongens:

- hebben een ongunstige score voor de psychische gezondheid
- hebben een probleem dat hen dag en nacht bezighoudt
- zijn geen lid van een club of vereniging
- hebben een ongewenste seksuele ervaring gehad

Meer vmbo-leerlingen dan havo/vwo-leerlingen:

- zijn geen lid van een club of vereniging
- ontbijten op minder dan vijf dagen per week
- eten niet dagelijks groente
- bewegen onvoldoende
- roken regelmatig
- drinken overmatig alcohol
- hebben een strafbaar feit gepleegd
- dragen wel eens een wapen
- zijn met de politie in aanraking geweest
- zijn het slachtoffer geweest van een strafbaar feit
- vervelen zich heel vaak

Meer havo/vwo-leerlingen dan vmbo-leerlingen:

- geen items

^m In de opsomming in deze paragraaf zijn die verschillen opgenomen, die voldoen aan de volgende criteria:

- Ze zijn significant
- én
- Het betreffende item komt in de ene groep minimaal anderhalf maal zo vaak voor als in de andere groep en/of het verschil tussen beide groepen wat betreft dit item is 10% of meer.

Meer tweedeklassers dan vierdeklassers:

- zijn regelmatig gepest

Meer vierdeklassers dan tweedeklassers:

- spijbelen
- ontbijten op minder dan vijf dagen per week
- roken regelmatig
- drinken alcohol
- drinken overmatig alcohol
- gebruiken hasj of wiet
- hebben geslachtsgemeenschap gehad
- hebben een ongewenste seksuele ervaring gehad

Meer jongeren uit een éénoudergezin dan jongeren die bij twee (stief)ouders wonen:

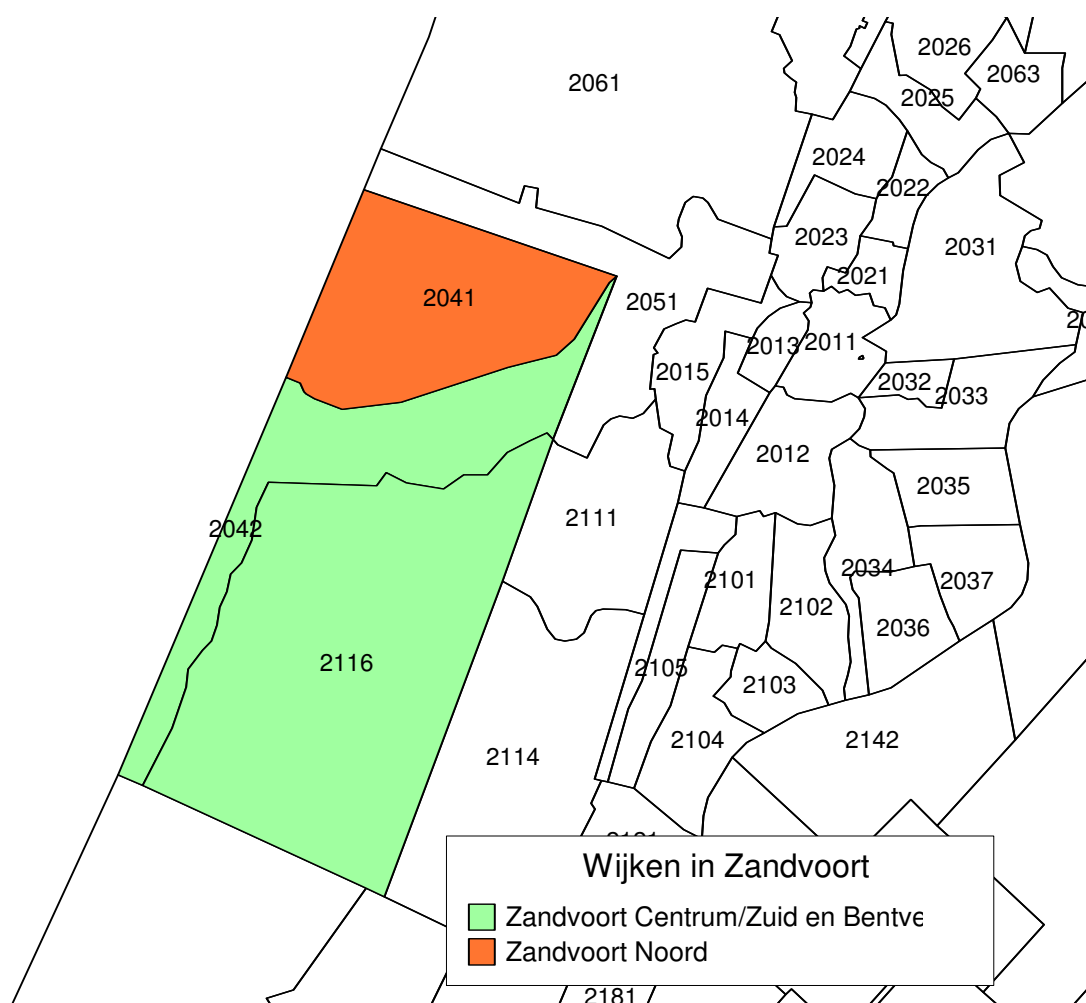
- vinden het niet leuk op school
- hebben een ongunstige score voor de psychische gezondheid
- hebben een probleem dat hen dag en nacht bezighoudt
- ontbijten op minder dan vijf dagen per week
- roken regelmatig

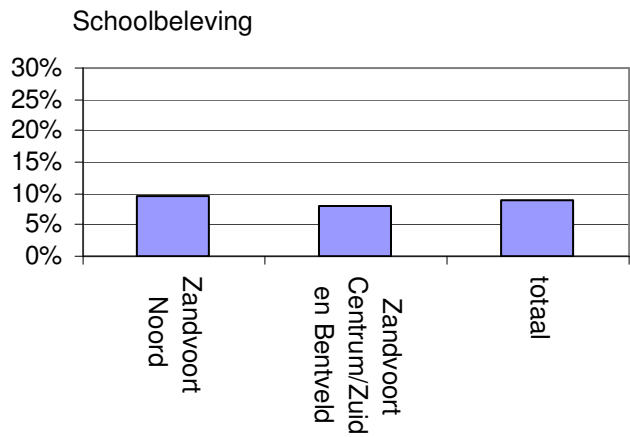
11.2 Resultaten Emovo per woonwijk in Zandvoort

In onderstaande tabel wordt per wijk weergegeven hoe de Emovo-deelnemers zijn verdeeld naar klas, geslacht en onderwijstype. Verschillen tussen wijken kunnen gedeeltelijk worden verklaard door verschillen in samenstelling van de onderzoeksgroep.

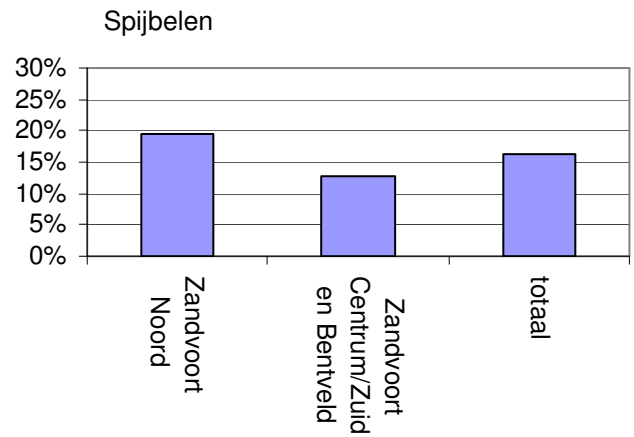
Tabel 11.1 Samenstelling onderzoeksgroep per wijk

	klas 2	klas 4	jongens	meisjes	vmbo	havo/vwo	Aantal leerlingen
Zandvoort Noord	46%	54%	48%	52%	72%	28%	144
Zandvoort Centrum/Zuid en Bentveld	53%	47%	40%	61%	50%	50%	124
Totaal Zandvoort	49%	51%	44%	56%	62%	38%	268

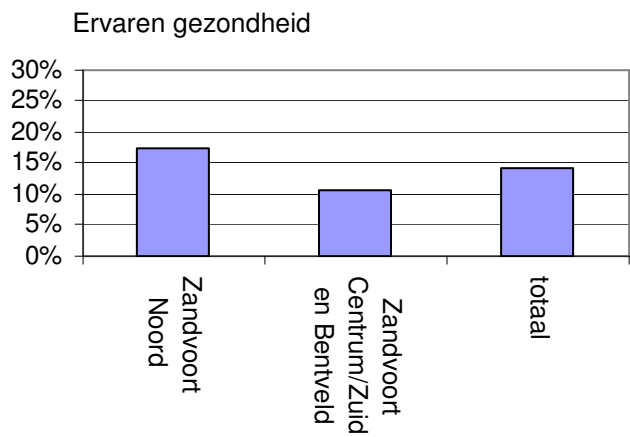

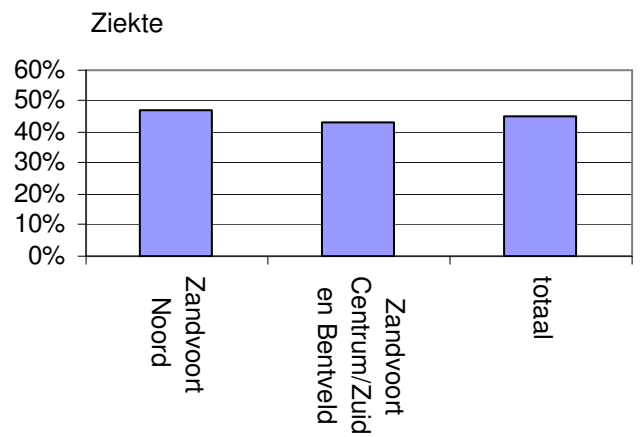
Figuur 11.1 percentage jongeren dat het niet leuk of vreselijk vindt op school

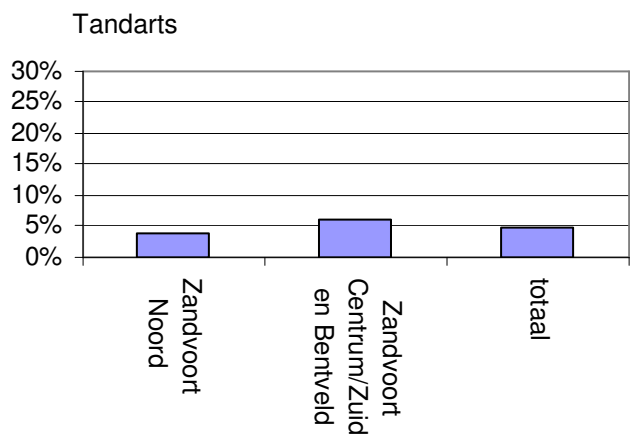
Figuur 11.2: percentage jongeren dat in de maand voorafgaande aan Emovo heeft gespijbeld

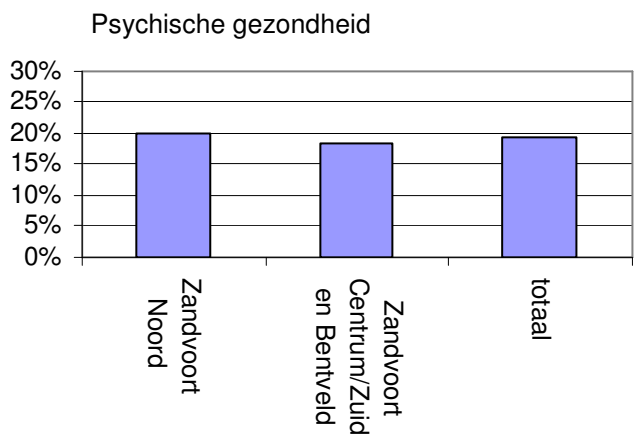
Figuur 11.3 percentage jongeren dat de eigen gezondheid als matig of slecht beoordeelt

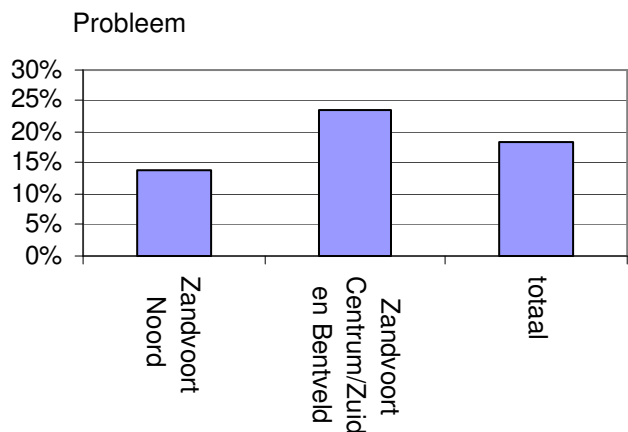
Figuur 11.4 percentage jongeren met een door een arts vastgestelde ziekte

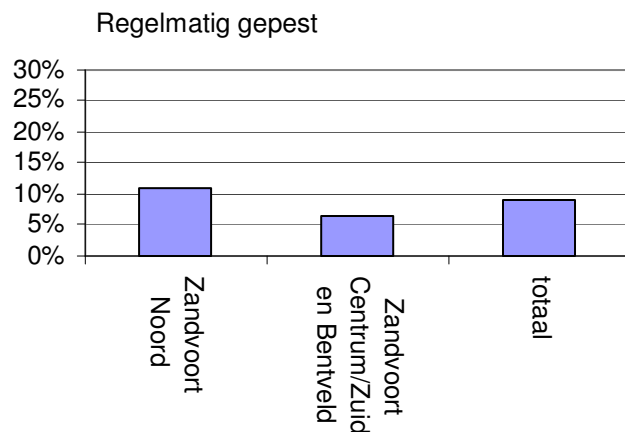
Figuur 11.5 percentage jongeren dat niet jaarlijks bij de tandarts op controle gaat

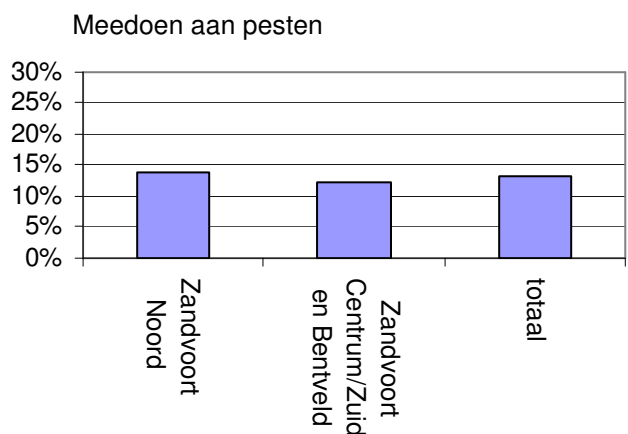
Figuur 11.6: percentage jongeren met een lage score voor de psychische gezondheid

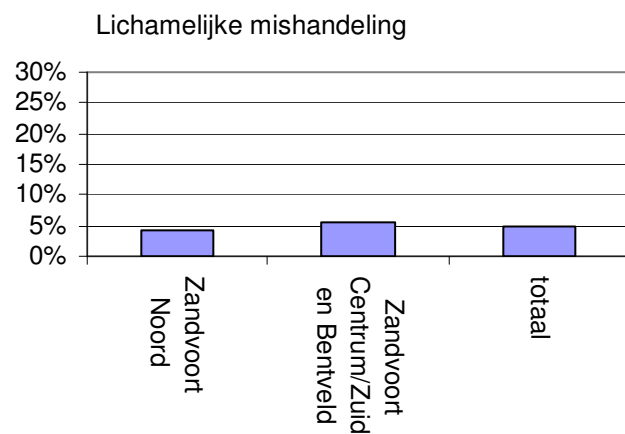
Figuur 11.7: percentage jongeren dat een probleem heeft dat hen dag en nacht bezighoudt

Figuur 11.8: percentage jongeren dat in het jaar voorafgaande aan Emovo regelmatig is gepest.

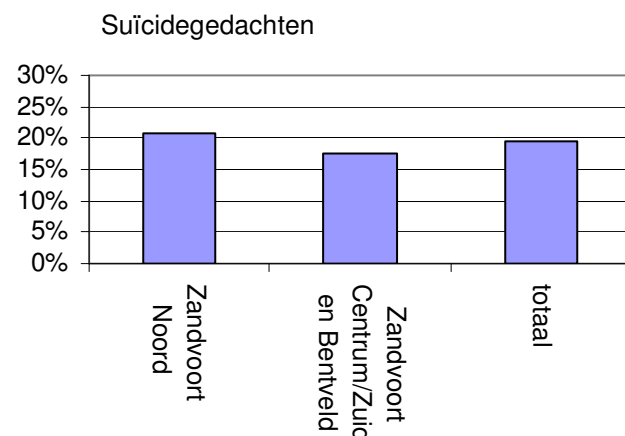
Figuur 11.9: percentage jongeren dat in het jaar voorafgaande aan Emovo regelmatig heeft meegedaan met anderen pesten

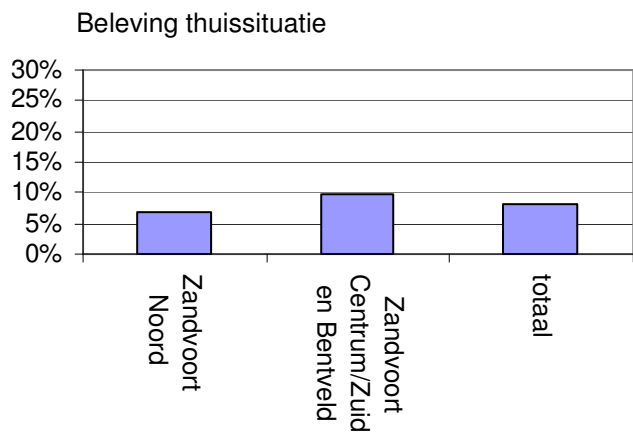
Figuur 11.10: percentage jongeren dat aangeeft ooit lichamelijk te zijn mishandeld

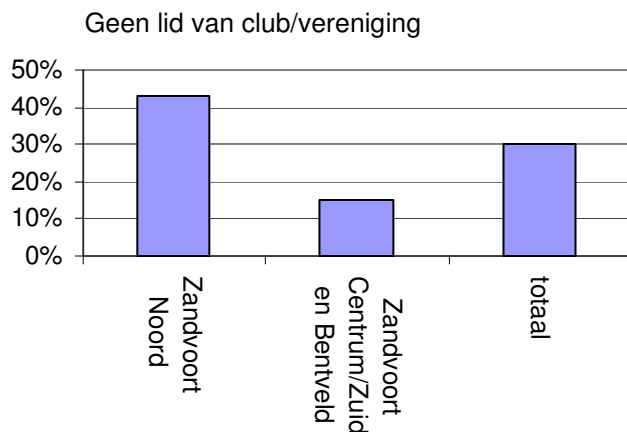
Figuur 11.11: percentage jongeren dat aangeeft ooit geestelijk te zijn mishandeld

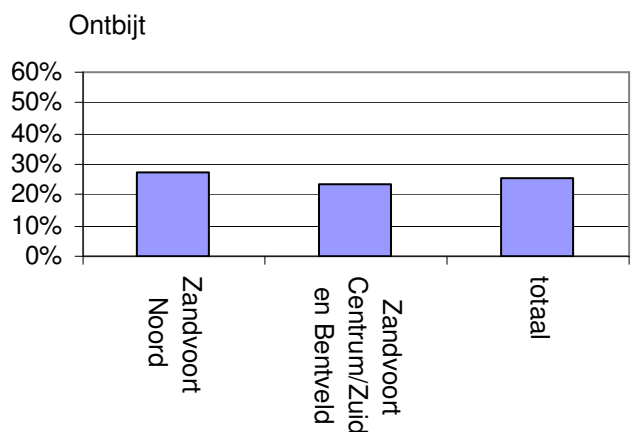
Figuur 11.12: percentage jongeren dat in het jaar voorafgaande aan Emovo serieus aan suïcide heeft gedacht

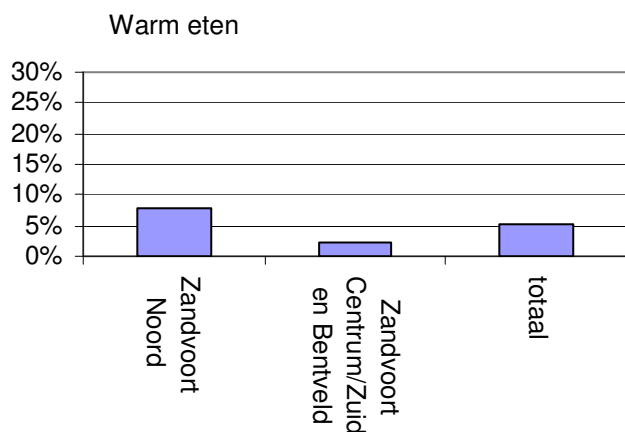
Figuur 11.13 percentage jongeren dat het thuis niet zo leuk of helemaal niet leuk vindt

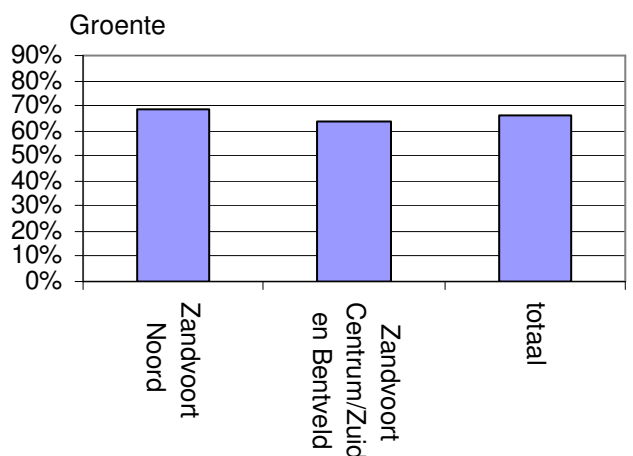
Figuur 11.14: percentage jongeren dat geen lid is van een club of vereniging

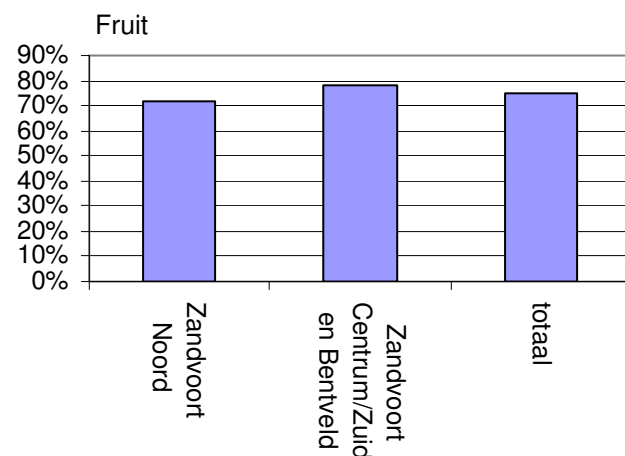
Figuur 11.15 percentage jongeren dat op minder dan vijf dagen per week ontbijt

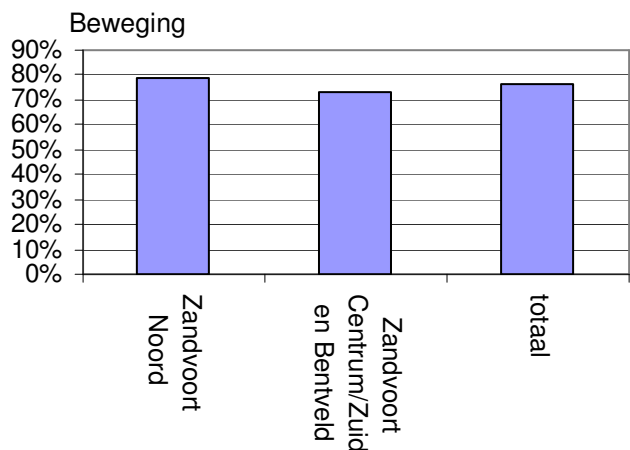
Figuur 11.16: percentage jongeren dat op minder dan vijf dagen per week een warme maaltijd eet

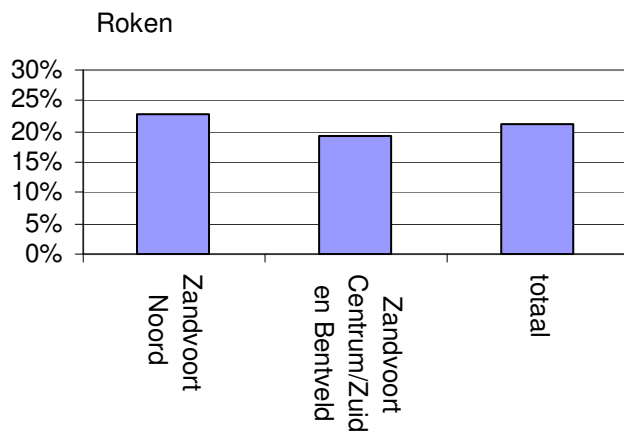
Figuur 11.17 percentage jongeren dat niet dagelijks groente eet

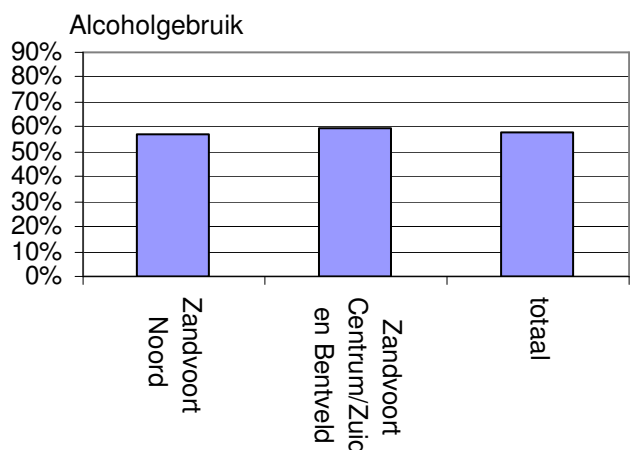
Figuur 11.18: percentage jongeren dat onvoldoende fruit eet

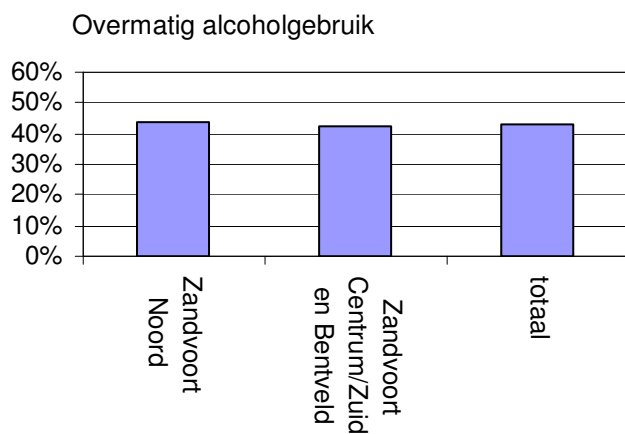
Figuur 11.19 percentage jongeren dat onvoldoende beweegt

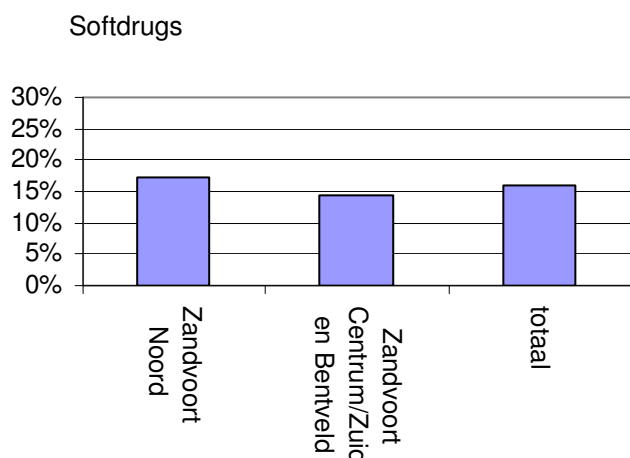
Figuur 11.20 percentage jongeren dat regelmatig rookt

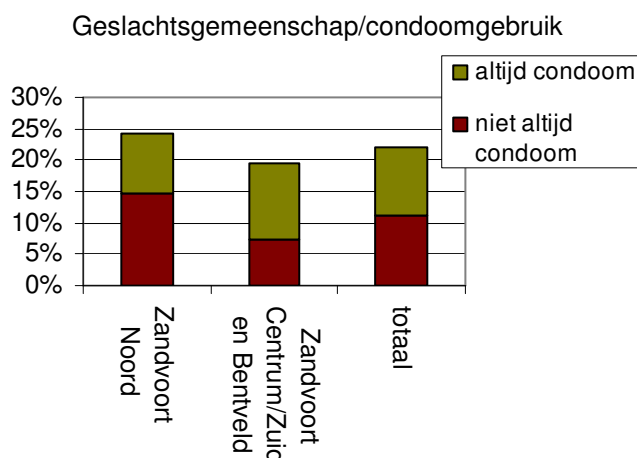
Figuur 11.21 percentage jongeren dat in de vier weken voorafgaande aan Emovo alcohol heeft gebruikt

Figuur 11.22 percentage jongeren dat in de vier weken voorafgaande aan Emovo wel eens vijf of meer alcoholische drankjes tijdens één gelegenheid heeft gedronken

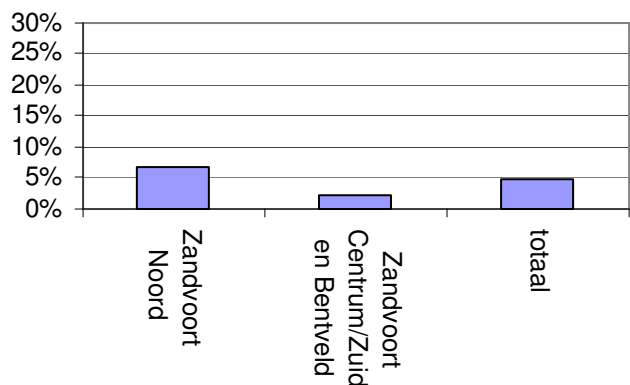

Figuur 11.23 percentage jongeren dat in de vier weken voorafgaande aan Emovo hasj of wiet heeft gebruikt

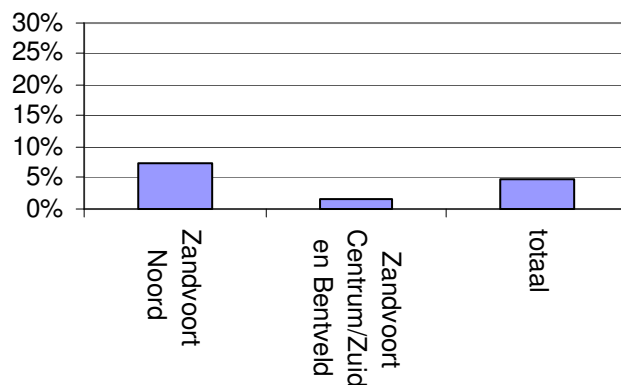
Figuur 11.24 percentage jongeren dat geslachtsgemeenschap heeft gehad, uitgesplitst naar condoomgebruik

Ongewenste seksuele ervaring

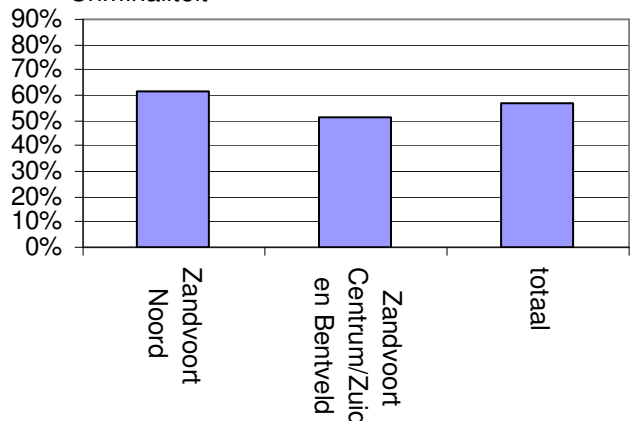
Figuur 11.25 percentage jongeren dat een ongewenste seksuele ervaring heeft gehad

Homoseksualiteit

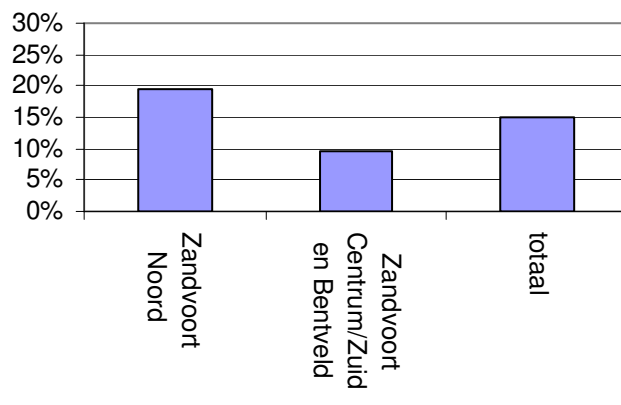
Figuur 11.26 percentage jongeren dat homoseksualiteit verkeerd vindt

Criminaliteit

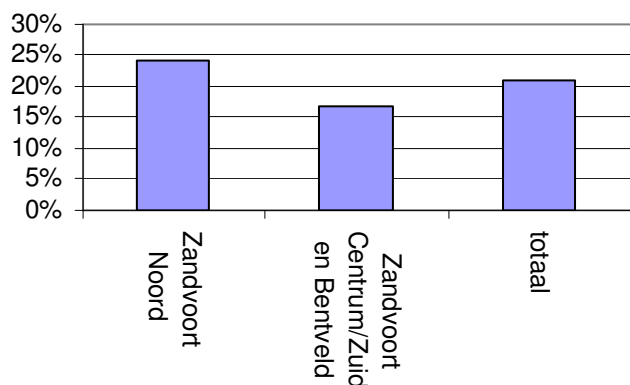
Figuur 11.27 percentage jongeren dat in de 12 maanden voorafgaande aan Emovo een strafbaar feit heeft gepleegd

Wapen dragen

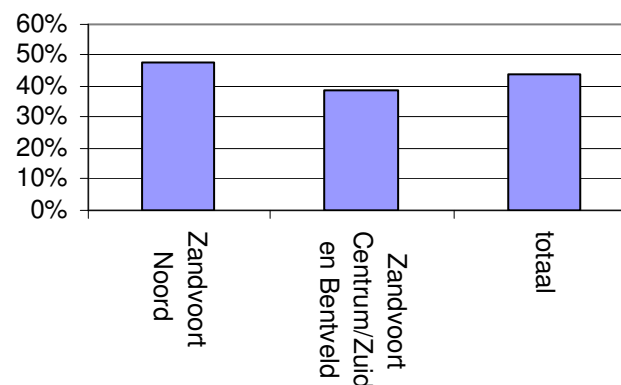
Figuur 11.28 percentage jongeren dat in de 12 maanden voorafgaande aan Emovo wel eens een wapen heeft gedragen

Politie/Halt/Kinderrechter

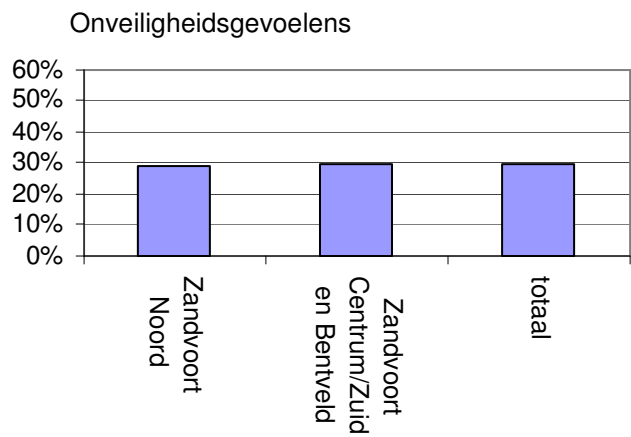

Figuur 11.29 percentage jongeren dat in de 12 maanden voorafgaande aan Emovo in aanraking is geweest met de politie, bureau halt en/of de kinderrechter

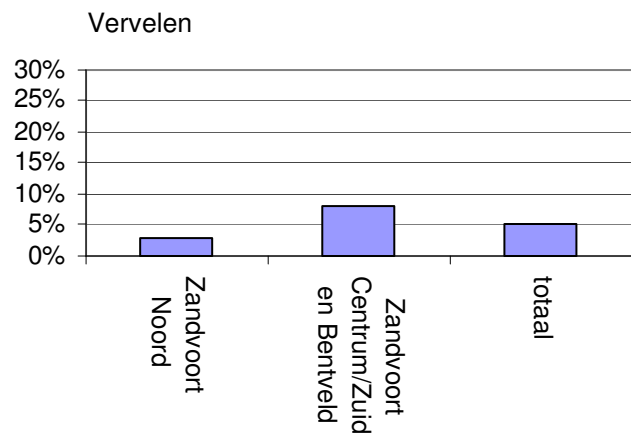
Slachtofferschap

Figuur 11.30 percentage jongeren dat in de 12 maanden voorafgaande aan Emovo het slachtoffer is geweest van een strafbaar feit

Figuur 11.31 percentage jongeren dat zich wel eens onveilig voelt

Figuur 11.32 percentage jongeren dat zich vaak verveelt

12. GEHANTEERDE DEFINITIES EN BEGRIPPEN

Niet-Nederlandse jongere: Jongere waarvan tenminste één ouder in het buitenland is geboren.

- Bij **westerse allochtone** jongeren is dat een van de landen in de werelddelen Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.
- Bij **niet-westerse allochtone** jongeren is dat: Turkije, Afrika, Latijns-Amerika of Azië met uitzondering van Indonesië en Japan.

(bron: cbs)

Psychische gezondheid: De psychische gezondheid is gemeten met de 'Mental Health Inventory-5' (MHI-5). In deze MHI-5 worden vijf afzonderlijke vragen gesteld over hoe iemand zich de afgelopen vier weken heeft gevoeld. Zie voor verdere toelichting paragraaf 5.5.

Onvoldoende fruit eten: het niet voldoen aan de norm van het eten van minimaal twee stuks fruit per dag

Onvoldoende beweging: het niet voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Dit is een maatstaf die in 1998 is opgesteld door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Zie voor verdere toelichting paragraaf 6.3.

Regelmatig roken: minstens éénmaal per week roken

Actueel / huidig / recent gebruik (van alcohol, drugs): gebruik in de maand vóór het onderzoek

Overmatig alcoholgebruik: het in de maand voorafgaande aan het onderzoek wel eens vijf glazen alcohol of meer hebben gedronken tijdens één gelegenheid

13. REFERENTIES

Referenties hoofdstuk 2

¹ Zeijl, E., Crone, M., Wiefferink, K., Keuzenkamp, S. & Reijneveld, M. (2005). Kinderen in Nederland. Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag en TNO Kwaliteit van Leven, Leiden.

² Zeijl, E., Beker, M., Breedveld, K., Broek, A. van den, Haan, J. de, Herweijer, L., Guijsmans, F. & Wittebrood, K. (2003). Rapportage Jeugd 2002. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Referenties hoofdstuk 4

¹ Zeijl, E., Crone, M., Wiefferink, K., Keuzenkamp, S. & Reijneveld, M. (2005). Kinderen in Nederland. Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag en TNO Kwaliteit van Leven, Leiden.

² Bogt, T. ter, Dorsselaer, S. van & Vollebergh, W. (2003). Psychische gezondheid, risicogedrag en welbevinden van Nederlandse scholieren. Health Behaviour in School-aged Children 2002. Trimbos-Instituut, Utrecht.

³ Thomaes, I. & Valkeneers, G. (1998). Spijbelen en schoolbeleving. Een onderzoek.

Caleidoscoop 10 (5), 24. www.caleidoscoop.be/inhouden/inhouden10/art10_5_24.html

⁴ Vos van der Hoeven, T de. Spijbelende pubers. www.opvoedadvies.nl/spijbelen.htm

⁵ statline.cbs.nl > mens en maatschappij > onderwijs > levenslang leren > schoolbeleving van de jeugd.

⁶ Groot, W. & Kuijper, H. Spijbel patronen. www.cbs.nl/NR/rdonlyres/1850834B-280C-4E13-BEC3-DCFC954F5E66/0/index1392.pdf.

⁷ Ploeg, J. van der (1998). Had me dat eerder verteld. Hoofdstuk 11 blz 150-153. SWP, Utrecht. www.laks.nl en www.cbs.nl.

Referenties hoofdstuk 5

¹ World Health Organization (2001). Men Ageing and Health. Achieving health across the life span. whqlibdoc.who.int/hq/2001/WHO_NMH_NPH_01.2.pdf.

² Akkerman, M., Blokland, G., Hagens, H. & Kleverlaan, N. (2004). Wat nou...pubers? Voor ouders die willen opvoeden én loslaten. Utrecht: NIZW uitgeverij.

³ Tijhuis, M.A.R. & Hoeymans, N. (2001). Gezondheid en ziekte. Wat is ervaren gezondheid en hoe wordt het gemeten? Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, www.rivm.nl/vtv/object_document/o1078n18744.html

⁴ Tijhuis, M.A.R. & Hoeymans, N. (2002). Gezondheid en ziekte. Wat is de relatie met ziekten en determinanten? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM. www.rivm.nl/vtv/object_document/o1084n18744.html.

⁵ statline.cbs.nl > mens en maatschappij > gezondheid en welzijn > gezondheidstoestand > gerapporteerde gezondheid en welzijn.

⁶ Perenboom, R., Oudshoorn, K., Herten, L. van, Hoeymans, N. & Bijl, R. (2000). Bepaling afkappunten en wegingsfactoren voor de MHI-5 en GHQ-12 ten behoeve van de berekening van een levensverwachting in goede geestelijke gezondheid. Leiden: TNO.

⁷ Wal, M.F., van der & Wit, C.A.M., de & Hirasing, R.A. (2003). Psychosocial health among young victims and offenders of direct and indirect bullying. *pediatrics*, 111 (6): 1312-1317.

⁸ statline.cbs.nl > mens en maatschappij > leefsituatie > maatschappelijke participatie.

⁹ statline.cbs.nl > mens en maatschappij > gezondheid en welzijn > gezondheidstoestand > levenseinde > zelfdoding.

¹⁰ Gegevens E-MOVO Oost-Nederland (2003)

www.ggdgelreijssel.nl/pool/1/documents/Aaltentabel.PDF

Referenties hoofdstuk 6

¹ Hurk, K. van den, Dommelen, P. van, Wilde, J.A. de, Verkerk, P.H., Buuren, S. van & HiraSing, R.A. (2006). Prevalentie van overgewicht en obesitas bij jeugdigen 4-15 jaar in de periode 2002-2004. Leiden: TNO.

² www.voedingscentrum.nl

³ www.Overgewicht.org

⁴ Bulk-Bunschoten, A.M.W., Renders, C.M., Leerdam, F.J.M. van & Hira Sing, R.A. (2004). Signaleringsprotocol Overgewicht in de Jeugdgezondheidszorg. Amsterdam, Vumc.

⁵ Jansen, W., e.a. (2005). Validiteit van zelfgerapporteerde lengte en gewicht gegevens van brugklassers. Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg; 83: Nederlands Congres Volksgezondheid 2005 - 29.

⁶ Cole, T., Bellizzi, M., Flegal, K. & Dietz, W. (2000). Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey, *BMJ*; volume 320.

⁷ Schuit, A.J., Leest, L.A.T.M. van (2005). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van voldoende lichamelijke activiteit? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM.

⁸ Kemper, H.G.C., Ooijendijk, W.T.M. & Stiggelbout, M. (2000). Consensus over de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen. *Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg*; 78: 180-183.

⁹ www.hartstichting.nl

¹⁰ Schuit, A.J., Leest, L.A.T.M. van (2005). Neemt het aantal mensen met voldoende lichamelijke activiteit toe of af? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM.

¹¹ statline.cbs.nl >

Referenties hoofdstuk 7

¹ www.trimbos.nl > persberichten: persberichten 2006 > alcohol- en cannabisgebruik hangt samen met probleemgedrag.

² Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport > dossiers > roken > Jongeren moeten niet-roker blijven www.minvws.nl/dossiers/roken/jongeren-moeten-niet-roker-blijven.

³ Willemsen, M.C. (2005). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van roken? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM, www.nationaalkompas.nl/Gezondheidsdeterminanten/Leefstijl/Roken.

⁴ Monshouwer, K., Dorsselaer, van S., Gorter, A., Verdurmen, J. & Vollenberg, W. (2004). Jeugd en riskant gedrag. Kerngegevens uit het peilstationonderzoek 2003. Utrecht: Trimbosinstituut.

⁵ Engels, R. (2000). Zoals de ouders zingen, piepen de jongen. Een studie naar de invloed van ouders op het rookgedrag van adolescenten. Stivoro.

www.stivoro.nl/getbijlage.jsp?bijlage=WY4sZhRd8ZE%3D#search=%22zoals%20de%20ouders%20zingen%2C%20piepen%20de%20jongens%20rutgers%22.

⁶ Stichting alcohol preventie (2003). Factsheet Alcohol: gezondheidsrisico's voor kinderen. Utrecht: STAP www.alcoholpreventie.nl.

⁷ Espad: Hibell, B., Andersson, B., Bjarnasson, T., Ahlström, S., Balakireva, O., Kokkevi, A. & Morgan, M. (2003). Alcohol and other drug use among students in 35 European countries

⁸ Monshouwer, K., Dorsselaer, S. van, Verdurmen, J., Graaf, R. de, Schulten, I., Os, J. van & Vollebergh, W. (2006). Trends in adolescent alcohol use. Findings from 1992 to 2003 from the Dutch National School Survey on Substance Use. www.minvws.nl/images/trends_tcm19-97596.pdf.

⁹ Laar, M. van (2004). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van druggebruik? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM, www.nationaalkompas.nl/Gezondheidsdeterminanten/Leefstijl/Druggebruik.

¹⁰ Lynskey, M.T., Vink, J.M. & Boomsma, D.I. (2006). Early onset cannabis use and progression to other drug use in a sample of dutch twins.

www.tweelingenregister.org/nederlands/verslaggeving/NTR_publicaties_2006/Lynskey_Vink_BG_2006.pdf.

¹¹ Monshouwer, K., Dorsselaer, S. van, Verdurmen, J., Bogt, T. ter, Graaf, R. de & Vollebergh, W. (2006). Cannabis use and mental health in secondary school children. *British Journal of Psychiatry*, 188: 148-153.

¹² <http://www.jellinek.nl/vraagenantwoord>>Cannabis>Kan dagelijks blowen gevolgen hebben voor je schoolprestaties?

¹³ <http://www.drugsinfo.nl>

Referenties hoofdstuk 8

¹ Kaestle, C.E., Halpern, C.T., Miller, W.C. & Ford, C.A. (2005). Young age at first sexual intercourse and sexually transmitted infections in adolescents and young adults. *American Journal of Epidemiology*, 161: 774-780.

² Graaf, H. de, Meijer, S., Poelman, J. & Vanwesenbeeck, I. (2005). Seks onder je 25^e, definitieve resultaten. Rutgers Nisso Groep/Soa Aids Nederland, Utrecht.

³ Bakker, F., Vanwesenbeeck, I. & Zimbile, F. (2003). Veilig vrijen en condoomgebruik bij jongeren en jongvolwassenen. Rutgers Nisso Groep, Utrecht.

⁴ Fulpen, M. van, Bakker, F., Breeman, L., Poelman, J., Schaalma, H. & Vanwesenbeeck, I. (2002). Vmbo-scholieren, seksualiteit en seksuele vorming: een effectonderzoek naar de vernieuwde versie van het lespakket 'Lang leve de liefde'. Rutgers Nisso Groep, Utrecht.

⁵ Brugman, E., Goedhart, H., Vogels, T. & Zessen, G van (1995). Jeugd en Seks 95. Uitgeverij SWP, Utrecht.

⁶ Laar, M.J.W. van de, Boer, I.M. de, Koedijk, F.D.H. & Coul. E.L.M. op de (2005). HIV and Sexually Transmitted Infections in the Netherlands in 2004. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven.

Referenties hoofdstuk 9

¹ www.justitie.nl > themas > jeugdcriminaliteit

² CBS (2006). Jongeren voelen zich vaker onveilig dan ouderen. www.cbs.nl/nl-nl/menu/themas/dossiers/vergrijzing/publicaties/artikelen/2006-1975-wm.htm

Overige relevante informatie hoofdstuk 8

- Blom, M., van der Laan, A.M. & Huijbregts, G.L.A.M (2005). Monitor Jeugd terecht 2005, Cahier 2005-17. WODC, Den Haag.

- Zeijl, E. (red.) (2003). Rapportage jeugd 2002. SCP, Den Haag.

BIJLAGE 1. Vragenlijst Emovo 2005

Vragenlijst E-movo 2005

Jijzelf

- 1.1 Hoe oud ben je? _____ jaar
- 1.2 Ben je een jongen of een meisje?
 jongen
 meisje
- 1.3 Wat is de postcode van je huisadres? _____
Graag de cijfers invullen
- 1.4 Wie wonen er bij jou thuis? Je mag meerdere antwoorden geven
 mijn vader
 mijn moeder
 een nieuwe partner van mijn moeder of vader (stiefmoeder of stiefvader)
 broer(s) of zus(sen) (of halfbroers, halfzussen)
 ik woon ongeveer de helft van de tijd bij mijn moeder en de helft van de tijd bij mijn vader (co-ouders)
 kinderen van mijn stiefmoeder of stiefvader
 andere familieleden (bijv. oom, tante, oma, opa)
 ik woon in een tehuis
- 1.5 In welk land ben je geboren?
 Nederland
 Suriname
 Nederlandse Antillen
 Aruba
 Turkije
 Marokko
 ander land, namelijk _____
- 1.6 Tot welke bevolkingsgroep reken je jezelf? Je mag één antwoord geven
 Nederlandse
 Surinaamse
 Antilliaanse
 Arubaanse
 Turkse
 Marokkaanse
 overige, nl _____
- 1.7 Wat is je geloof?
 Rooms Katholiek
 Protestants Christelijk (hervormd, gereformeerd, Luthers etc.)
 Islamitisch
 Geen geloof
 anders, nl _____
- 1.8 Wat betekent het geloof in jouw leven?
 veel
 wel wat
 weinig
 niets
- 1.9 In welk land zijn je eigen vader en moeder geboren?
	Vader	Moeder
Nederland	☐	☐
Suriname	☐	☐
Nederlandse Antillen	☐	☐
Aruba	☐	☐
Turkije	☐	☐
Marokko	☐	☐
Ander land, nl	vader: _____	moeder: _____
Weet ik niet	☐	☐

School

- 2.1 In welke klas zit je?
 2
 4
- 2.2 Welk soort onderwijs volg je op deze school?
 LWO
 brugklas VMBO
 brugklas VMBO/HAVO
 brugklas HAVO/VWO/Atheneum/Gymnasium
- VMBO praktijk- of basisberoepsgericht
 VMBO kaderberoepsgericht
 VMBO gemengde leerweg of theoretisch kaderberoepsgericht
 VMBO theoretische leerweg
 HAVO
 VWO (Atheneum, Gymnasium)
- 2.3 Hoeveel lessen heb je de **afgelopen 4 schoolweken** van school gespijbeld? (vakanties dus niet meetellen)
 ik heb niet gespijbeld
 1 lesuur
 2 lessen
 3 of 4 lessen
 5 of 6 lessen
 7 lessen of meer
- 2.4 Wat is voor jou de belangrijkste reden om te spijbelen? Je moet alleen de **belangrijkste** reden aangeven, dus maar één antwoord geven!
 ik spijbel als ik mijn huiswerk niet af heb
 ik spijbel als ik een proefwerk heb
 ik spijbel als ik geen zin heb in school
 ik spijbel als ik (veel) tussenuren heb
 ik spijbel als ik persoonlijke problemen heb
 andere reden, nl _____
- 2.5 Hoe vind je het op school?
 Hartstikke leuk
 Leuk
 Gaat wel
 Niet leuk
 Vreselijk
- 2.6 Waardoor vind je het niet zo leuk op school? Je mag meerdere antwoorden geven
 De sfeer is niet gezellig
 Mijn klas/groep is niet leuk
 Ik heb geen vrienden/vriendinnen op school
 Ik word gepest
 De docenten zijn niet aardig
 De manier van lesgeven is niet leuk
 Ik heb veel moeite met leren, vind het (te) moeilijk
 Ik vind de meeste vakken niet leuk
 Ik zie het nut er niet van in
 Ik voel me onveilig op deze school
 Er is weinig aandacht voor problemen van leerlingen
- 2.7 Doe je de volgende dingen wel eens tussen de lessen door of in de pauzes? Je mag meerdere antwoorden geven
 Roken
 Alcohol drinken
 Blowen
 Gokken
 Deze dingen doe ik nooit tussen de lessen door of in de pauzes

Gezondheid

- 3.1 Hoeveel kilo weeg je (zonder kleren)? _____ kg weet ik niet
- 3.2 Hoe lang ben je (zonder schoenen)? _____ cm weet ik niet
- 3.3 Wat vind je van je eigen gezondheid?
 uitstekend
 zeer goed
 goed
 matig
 slecht
- 3.4 Hoe vaak ga je naar de tandarts voor een gewone controle? (controles voor een beugel niet meerekenen)
 (bijna) nooit
 wel eens, maar niet ieder jaar
 1 X per jaar
 2 X per jaar of vaker
- 3.5 Hoe vaak poets je meestal je tanden?
 bijna nooit
 ik poets niet elke dag, maar zo af en toe
 1 keer per dag
 2 keer per dag of vaker
- 3.6 Hieronder staat een lijst met langdurige ziekten of aandoeningen. Geef aan welke ziekte(n) of aandoeningen jij hebt, die zijn **vastgesteld door een arts**. Je mag meerdere antwoorden geven
 astma, chronische bronchitis of CARA
 allergieën (lichamelijke overgevoeligheid, bijv. hooikoorts, huiduitslag, jeuk)
 eczeem of andere huidziekten
 migraine (ernstige hoofdpijn met misselijkheid)
 suikerziekte
 slecht gehoor
 anders, nl _____
 geen van deze ziekten of handicaps
- 3.7 In hoeverre word je door deze aandoening(en) belemmerd in je dagelijks leven?
 in sterke mate
 enigszins
 niet
- 3.8 Hieronder noemen we een aantal medicijnen. Welke medicijnen heb jij **de afgelopen 2 weken** gebruikt? Geef voor elk medicijn aan of je het wel of niet gebruikt en zo ja, of dat niet of wel op recept van je huisarts (of een andere arts) was.
De **afgelopen 2 weken** heb ik:
- | | Niet gebruikt | Wel gebruikt
Zonder recept van arts | Wel gebruikt
met recept van arts |
|---|-----------------------|--|-------------------------------------|
| Middelen tegen pijn of koorts, zoals aspirine of paracetamol (tegen bijv hoofdpijn, buikpijn, griep, verkoudheid) | ☐ | ☐ | ☐ |
| Middelen tegen hoest of keelpijn, zoals hoestdrank en keeltabletten | ☐ | ☐ | ☐ |
| Medicijnen tegen astma, chronische bronchitis, of CARA | ☐ | ☐ | ☐ |
| Slaapmiddelen, kalmeringsmiddelen middelen tegen de zenuwen | ☐ | ☐ | ☐ |
| Middelen tegen jeugdpuistjes of eczeem | ☐ | ☐ | ☐ |
| Medicijnen tegen allergie, overgevoeligheid | ☐ | ☐ | ☐ |
| Anticonceptiepil ('de pil') | ☐ | ☐ | ☐ |
| Andere medicijnen, nl _____ | ☐ | ☐ | ☐ |

Welzijn

- 4.1 De volgende vragen gaan over hoe je je **de afgelopen vier weken** hebt gevoeld. Wil je bij elke vraag het antwoord geven dat het beste aansluit bij hoe je je hebt gevoeld?
	voortdurend	meestal	vaak	soms	zelden	nooit
Voelde je je zenuwachtig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voelde je je kalm en rustig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voelde je je neerslachtig en somber?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voelde je je gelukkig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zat je zo erg in de put dat niets je kon opvrolijken?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- 4.2 Heb jij een probleem dat je dag en nacht bezighoudt?
 Ja
 Nee
- 4.3 Waar heeft dat probleem mee te maken?
Je mag maximaal drie antwoorden geven; als je meer problemen hebt, geef dan alleen de drie belangrijkste aan
- mezelf (hoe ik ben)
 - mijn gezondheid
 - mijn uiterlijk
 - keuzes die ik moet maken
-
- schoolprestaties/cijfers
 - faalangst
 - situatie op school
 - situatie thuis
 - situatie op m'n werk
-
- vrienden en vriendinnen
 - verkering of relaties
 - vrijen of seksualiteit
 - homoseksualiteit
 - seksueel misbruik
 - geweld of mishandeling
 - onveilig gevoel op straat of bij uitgaan
 - gepest worden
 - gediscrimineerd worden
 - geloof of cultuur
-
- overlijden van iemand
 - ruzie met mijn ouders
 - echtscheiding van mijn ouders
 - eenzaamheid
 - depressief zijn
 - verveling
 - eetproblemen
 - alcoholgebruik
 - druggebruik
 - geldproblemen
 - criminele activiteiten
 - iets anders, namelijk _____
- 4.4 Als je ergens echt mee zit en je kunt het probleem niet zelf oplossen, waar ga je dan naartoe voor informatie of hulp?
Je mag meerdere antwoorden geven
- ouder(s) / verzorger(s)
 - broer of zus
 - andere familieleden
 - vaste vriend(in) / partner
 - andere vriend(in)
-
- leraar of docent
 - leerlingbegeleider, mentor
 - vertrouwenspersoon op school
 - schoolmaatschappelijk werk
 - jongerenwerker
 - Jongeren Informatie Punt (JIP)

- Kindertelefoon
- huisarts
- schoolarts of verpleegkundige van de GGD
- Bureau Jeugdzorg
- hulpverlener (bijv. psycholoog, maatschappelijk werker, orthopedagoog)
- internet
- bibliotheek

- Niemand, ik zoek nooit informatie of hulp

De volgende vragen gaan over pesten. Pesten kan op allerlei manieren, bijvoorbeeld door te schelden, te roddelen, iets af te pakken, te spugen of te schoppen. Met pesten wordt hier bedoeld dat een persoon door anderen wordt getreiterd op een manier die deze persoon **echt** niet leuk vindt en de anderen wel.

- 4.5 Hoe vaak *ben* je **de afgelopen 12 maanden** gepest?
- ik ben de afgelopen 12 maanden niet gepest
 - ik ben 1 of 2 keer gepest
 - een paar keer per maand
 - ongeveer 1 keer per week
 - verschillende keren per week
- 4.6 Hoe vaak heb je **de afgelopen 12 maanden** *zelf* meegedaan aan pesten?
- ik heb de afgelopen 12 maanden niet gepest
 - 1 of 2 keer
 - een paar keer per maand
 - ongeveer 1 keer per week
 - verschillende keren per week

De volgende vragen gaan over zeer persoonlijke zaken waarover het vaak moeilijk praten is. Toch willen we je vragen eerlijk te antwoorden.

- 4.7 Heb je in **de laatste 12 maanden** er wel eens **serieus** over gedacht een eind te maken aan je leven?
- heel vaak
 - af en toe
 - een enkele keer
 - nooit
 - deze vraag wil ik niet beantwoorden
- 4.8 Heb je ooit een poging ondernomen om een eind te maken aan je leven?
- ja
 - nee
 - deze vraag wil ik niet beantwoorden
- 4.9 Word je wel eens lichamelijk mishandeld? (bijv. geschopt, geslagen, vastgebonden)
- ja
 - nee, nu niet meer maar vroeger wel
 - nee
 - deze vraag wil ik niet beantwoorden
- 4.10 Wil je aangeven **door wie** je lichamelijk wordt/werd mishandeld en **waar** dit gebeurde? Je mag meerdere antwoorden geven
- door een jongere, thuis
 - door een jongere, op school
 - door een jongere, in de buurt waar ik woon
 - door een jongere, ergens anders

 - door een volwassene, thuis
 - door een volwassene, op school
 - door een volwassene, in de buurt waar ik woon
 - door een volwassene, ergens anders

 - deze vraag wil ik niet beantwoorden
- 4.11 Word je wel eens geestelijk mishandeld? (vaak getreiterd, gekleineerd of uitgescholden)
- ja
 - nee, nu niet meer maar vroeger wel
 - nee
 - deze vraag wil ik niet beantwoorden

- 4.12 Wil je aangeven **door wie** je geestelijk wordt/werd mishandeld en **waar** dit gebeurde? Je mag meerdere antwoorden geven
- door een jongere, thuis
 - door een jongere, op school
 - door een jongere, in de buurt waar ik woon
 - door een jongere, ergens anders

 - door een volwassene, thuis
 - door een volwassene, op school
 - door een volwassene, in de buurt waar ik woon
 - door een volwassene, ergens anders

 - deze vraag wil ik niet beantwoorden
- 4.13 Heb je wel eens **tegen je zin in** seksuele ervaring met iemand gehad? Met seksuele ervaring bedoelen we alles van zoenen, intiem betasten tot naar bed gaan toe.
- ja
 - nee
 - deze vraag wil ik niet beantwoorden
- 4.14 Was dit met iemand van ongeveer je eigen leeftijd of met een volwassene? Je mag meerdere antwoorden geven
- ongeveer eigen leeftijd
 - volwassene
 - deze vraag wil ik niet beantwoorden

Leefstijl

De volgende vragen gaan over sport en beweging

- 5.1 Hoe ga je meestal naar school?
- lopend
 - fietsend
 - met de scooter of brommer
 - anders, nl _____
- 5.2 Als je lopend of op de fiets naar school gaat, hoeveel **tijd** ben je dan onderweg van huis naar school? (een 'enkele reis' dus)
- _____ minuten
- 5.3 Neem een normale schoolweek in gedachten.
Hoeveel uren per week krijg je dan gym op school?
- 0 uren
 - 1 uur
 - 2 uren
 - 3 uren
 - 4 uren
- 5.4 Hoe lang duurt een lesuur bij jou op school?
- _____ minuten
- 5.5 Neem een normale week in gedachten.
Hoeveel **tijd** besteed je dan aan **sporten bij een sportvereniging of sportclub**?
(vissen, schaken, dammen ed. tellen hier niet mee; het gaat alleen om sporten waar je lichaam aan het werk gezet wordt, je krijgt het warm en gaat zweten)
- _____ uur en _____ minuten per week
- ik besteed geen tijd aan sporten bij een sportvereniging of sportclub

De volgende vraag gaat over alle activiteiten die je op een dag doet **behalve** het lopen of fietsen van en naar school, het gymen op school en het sporten bij een sportvereniging of sportclub.

5.6 Neem een normale week in gedachten.

Hoeveel **tijd** besteed je dan aan lichamelijke activiteiten, anders dan die in de vorige vragen?

Denk aan voetballen op straat, skeeleren, zwemmen of zwaar lichamelijk werk (bijvoorbeeld in een baantje).

Het gaat hier alleen om activiteiten waarbij je inspanning levert; je krijgt het dan warm en je gaat zweten.

_____uur en _____ minuten per week

O ik besteed geen tijd aan lichamelijke activiteiten, anders dan die in de vorige vragen

5.7 Neem een normale week in gedachten.

Hoeveel **dagen** van de week besteed je dan **minimaal één uur** aan alle hiervoor genoemde activiteiten **bij elkaar** opgeteld?

(Dus lopen of fietsen van en naar school, het gymen op school, sporten bij een vereniging en bijvoorbeeld voetballen op straat of zwaar lichamelijk werk)

O geen enkele dag

O 4 dagen

O 1 dag

O 5 dagen

O 2 dagen

O 6 dagen

O 3 dagen

O 7 dagen

5.8 Ben je van plan om binnenkort meer aan lichamelijke activiteit te gaan doen dan je nu doet?

O ja, zeker wel

O ja, waarschijnlijk wel

O misschien wel, misschien niet

O nee, waarschijnlijk niet

O nee, zeker niet

5.9 Denk je dat je genoeg aan lichamelijke activiteit doet?

O ja

O nee

O weet niet

De volgende vragen gaan over je eetgewoonten in een normale week

6.1 a. Hoeveel dagen per week gebruik je een ontbijt ?

0 1 2 3 4 5 6 7

O O O O O O O O

b. Hoeveel dagen per week gebruik je een warme maaltijd?

O O O O O O O O

c. Hoeveel dagen per week eet je groenten?

O O O O O O O O

d. Hoeveel dagen per week eet je fruit ?

O O O O O O O O

6.2 Als je fruit eet, hoeveel porties eet je dan meestal per dag?

voorbeelden van 1 portie fruit zijn:

1 appel, 1 banaan, 1 perzik, 1 kiwi, 2 mandarijnen, 2 pruimen, een handje druiven, kersen of aardbeien

O ik eet nooit fruit

O ½ portie per dag (bijvoorbeeld 1 mandarijn)

O 1 portie per dag

O 1½ porties per dag

O 2 porties per dag

O 2½ porties per dag

O 3 porties per dag

O 3½ porties per dag

O 4 of meer porties per dag

6.3 Ben je van plan om binnenkort meer fruit te gaan eten dan je nu doet?

O ja, zeker wel

O ja, waarschijnlijk wel

O misschien wel, misschien niet

O nee, waarschijnlijk niet

O nee, zeker niet

6.4 Denk je dat je genoeg fruit eet?

O ja

O nee

O weet niet

De volgende vragen gaan over roken

- 7.1 Welke van de volgende uitspraken past het best bij jou? Je mag maar één antwoord geven
- ik rook tenminste één keer per dag
 - ik rook niet dagelijks, maar tenminste één keer per week
 - ik rook niet wekelijks, maar tenminste één keer per maand
 - ik rook minder dan één keer per maand
 - ik probeer roken af en toe uit
 - ik ben gestopt nadat ik een tijd minstens één keer per week heb gerookt
 - ik ben gestopt, ik rookte minder dan één keer per week
 - ik heb roken wel eens uitgeprobeerd, maar ik rook nu niet meer
- ik heb nooit gerookt, zelfs niet één trekje
- 7.2 Op een dag dat je rookt, hoeveel sigaretten of sjekkies rook je dan? _____ (aantal invullen)
- 7.3 Ben jij van plan om binnenkort te stoppen met roken?
- ja, zeker wel
 - ja, waarschijnlijk wel
 - misschien wel, misschien niet
 - nee, waarschijnlijk niet
 - nee, zeker niet
- 7.4 Als je rookt, waar is dit dan meestal?
- Je mag maximaal drie antwoorden geven; als je op meer plekken rookt, geef dan alleen de drie belangrijkste aan
- thuis, alleen
 - thuis, met anderen
 - bij anderen thuis
 - op school
 - op een schoolfeest
 - in een discotheek
 - in een café, bar, snackbar, restaurant of op een terras
 - in de sportkantine of bij een vereniging
 - op straat, in een park of ergens anders buiten (en dan niet op een terras)
 - ergens anders, nl _____
- 7.5 Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je rookt?
- ze vinden het goed
 - ze vinden dat ik minder zou moeten roken
 - ze raden het af
 - ze verbieden het
 - ze weten het niet
 - ze zeggen er niets van
- 7.6 Ben jij van plan om binnenkort te gaan roken?
- ja, zeker wel
 - ja, waarschijnlijk wel
 - misschien wel, misschien niet
 - nee, waarschijnlijk niet
 - nee, zeker niet

De volgende vragen gaan over het drinken van alcohol

- 8.1 Wat voor alcoholhoudende drank drink je? Je mag meerdere antwoorden geven
- ik drink helemaal geen alcohol
 - bier
 - wijn, cider of champagne
 - breezers of andere mixdrankjes die je kant-en-klaar koopt (bijv. Smirnoff Ice, Pisang Ambon Jus, Passoa Diabolo, Black Vibe, Zinniz)
 - mixdrankjes die zelf gemixt worden (bijvoorbeeld wodka-jus, whiskey-cola, rum-cola)
 - shooters (kleine flesjes sterke drank, zoals Feigling, Flügel, Coco Loco, Lemon Drop)
 - Alcopop (bijvoorbeeld Two Dogs, Jamin Juices, Hoopers Hooch)
 - likeur (bijvoorbeeld Pisang Ambon, Campari, Passoa, Coebergh)
 - sterke drank puur gedronken (bijvoorbeeld Whiskey, Wodka, Jenever, Cognac)
 - Sherry, Port, Martini
 - anders, namelijk _____

8.2 Hoe vaak heb je in de **laatste 4 weken** iets met alcohol gedronken? We bedoelen het aantal gelegenheden, zoals een feestje of uitgaan

- 10 keer of vaker
- 9 keer
- 8 keer
- 7 keer
- 6 keer
- 5 keer
- 4 keer
- 3 keer
- 2 keer
- 1 keer
- 0 keer

8.3 Op hoeveel van de vier door-de-weekse dagen drink je meestal alcohol? (dus van maandag tot en met donderdag)

- 4 dagen
- 3 dagen
- 2 dagen
- 1 dag
- ik drink nooit alcohol op door-de-weekse dagen

8.4 Hoeveel glazen, flesjes of blikjes alcohol drink je dan meestal op zo'n door-de-weekse dag? (dus van maandag tot en met donderdag)

- 11 glazen of meer per dag
- 7-10 glazen per dag
- 6 glazen per dag
- 5 glazen per dag
- 4 glazen per dag
- 3 glazen per dag
- 2 glazen per dag
- 1 glas per dag

8.5 Op hoeveel van de drie weekend dagen drink je meestal alcohol? (dus vrijdag, zaterdag en zondag)

- 3 dagen
- 2 dagen
- 1 dag
- ik drink nooit alcohol in het weekend

8.6 Hoeveel glazen, flesjes of blikjes alcohol drink je dan meestal op zo'n weekend dag? (dus vrijdag, zaterdag en zondag)

- 20 glazen of meer per dag
- 15-19 glazen per dag
- 11-14 glazen per dag
- 7-10 glazen per dag
- 6 glazen per dag
- 5 glazen per dag
- 4 glazen per dag
- 3 glazen per dag
- 2 glazen per dag
- 1 glas per dag

8.7 Hoe vaak heb je de **afgelopen 4 weken** VIJF OF MEER drankjes met alcohol gedronken bij één gelegenheid? (bijvoorbeeld een feestje op of een avond)

- nooit
- 1 keer
- 2 keer
- 3 of 4 keer
- 5 of 6 keer
- 7 of 8 keer
- 9 keer of vaker

8.8 Hoe vaak ben je dronken of aangeschoten geweest door het drinken van alcohol?
Geef op iedere regel één antwoord

	nooit	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11-19	20-39	>= 40
a. in je hele leven	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. in de laatste 4 weken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- 8.9 Ben je van plan om binnenkort meer of minder alcohol te gaan drinken dan je nu doet?
 veel minder
 minder
 niet meer, niet minder
 meer
 veel meer
- 8.10 Denk je dat je teveel alcohol drinkt?
 ja
 nee
 weet niet
- 8.11 Als je alcohol drinkt, waar is dit dan meestal?
 Je mag maximaal drie antwoorden geven; als je op meer plekken alcohol drinkt, geef dan alleen de drie belangrijkste aan.
 thuis, alleen
 thuis, met anderen
 bij anderen thuis
 op een schoolfeest
 in een discotheek
 in een café, bar, snackbar, restaurant of op een terras
 in de sportkantine of bij een vereniging
 op straat, in een park of ergens anders buiten (en dan niet op een terras)
 ergens anders, nl _____
- 8.12Rb Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je alcohol drinkt?
 ze vinden het goed
 ze vinden dat ik minder alcohol zou moeten drinken
 ze raden het af
 ze verbieden het
 ze weten het niet
 ze zeggen er niets van
- ga nu naar 9.1*
- 8.13 Ben jij van plan om binnenkort alcohol te gaan drinken?
 ja, zeker wel
 ja, waarschijnlijk wel
 misschien wel, misschien niet
 nee, waarschijnlijk niet
 nee, zeker niet

De volgende vragen gaan over drugs

- 9.1 Heb je wel eens hasj of wiet **aanboden** gekregen?
 nee, nooit
 ja, op school
 ja, thuis of bij vrienden thuis
 ja, op straat, in een park of bij een hangplek
 ja, in een café of disco, op een feest of bij een concert
 ergens anders, namelijk _____
- 9.2 Hoe vaak heb je hasj of wiet gebruikt? Geef op iedere regel één antwoord
	nooit	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11-19	20-39	40 keer of vaker
a. in je hele leven	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. in de laatste 4 weken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Als zowel 9.2a als 9.2b met 'nooit' is beantwoord, ga dan naar 9.5

- 9.3 Hoe kom je meestal aan hasj of wiet? Je mag meerdere antwoorden geven
 ik gebruik het nu niet meer (*ga naar 9.5*)
 van vrienden
 via, via, van iemand die ik niet goed ken
 van een (huis)dealer
 in een coffeeshop
 op of rond school
 ik kweek het zelf
 anders, nl _____

- 9.4 Waar gebruik je meestal hasj of wiet? Je mag meerdere antwoorden geven
 thuis
 bij vrienden
 discotheek/houseparty
 in de coffeeshop
 op straat, in een park of een andere plek buiten
 ergens anders, nl _____
- 9.5 Heb je wel eens harddrugs (zoals cocaïne, XTC, pep/speed) aangeboden gekregen?
 nee, nooit
 ja, op school
 ja, thuis of bij vrienden thuis
 ja, op straat, in een park of bij een hangplek
 ja, in een café of disco, op een feest of bij een concert
 ergens anders, namelijk _____
- 9.6 Hoe vaak heb je in **de laatste 4 weken** onderstaande middelen gebruikt? Geef op iedere regel één antwoord
	0	1	2	3	4	5	6	7	8
	keer	keer	keer	keer	keer	keer	keer	keer	of vaker
XTC (ecstasy, MDMA)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
cocaïne (coke of wit)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hallucinogene paddestoeltjes
(paddo's of magic mushrooms)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
amfetaminen (uppers, pep, speed)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
heroïne (horse, smack of bruin)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
andere drug (v269), nl _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Indien bij 9.6 alles wordt beantwoord met 0 keer en bij 9.2a en 9.2b ook, ga dan naar 10.1

- 9.7 Gebruik je wel eens op één dag of avond drugs én alcohol?
 Nee
 Ja, alcohol samen met wiet/hasj
 Ja, alcohol samen met XTC
 Ja, alcohol samen met cocaïne
 Anders, namelijk _____
- 9.8 Weten je ouders/verzorgers dat je wel eens drugs gebruikt of hebt gebruikt?
 n.v.t.
 ja, allebei
 ja, alleen vader
 ja, alleen moeder
 nee, geen van beide (*ga naar 10.1, ook bij geen beantwoording*)
- 9.9 Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je drugs gebruikt?
 ze vinden het goed
 ze vinden dat ik minder zou moeten gebruiken
 ze raden het af
 ze verbieden het
 ze zeggen er niets van

De volgende vragen gaan over seksualiteit

- 10.1 Heb je wel eens met iemand gevreeën zonder dat je echt met elkaar naar bed bent geweest, bijv. zoenen, strelen, etc?
 nooit (*ga naar 10.8*)
 één keer
 een paar keer
 regelmatig
- 10.2 Ben je wel eens met iemand naar bed geweest (we bedoelen hier vrijen met geslachtsgemeenschap)
 nooit (*ga naar 10.8*)
 één keer
 een paar keer
 regelmatig

- 10.3 Met hoeveel verschillende personen ben je tot nu toe naar bed geweest?
 1 persoon
 2 personen
 3 personen of meer
- 10.4 De keren dat je met iemand naar bed bent geweest, zijn er toen condooms gebruikt?
 ja, altijd (ga naar 10.6)
 meestal wel
 soms
 vrijwel nooit
 nooit
- 10.5 Als je geen condooms gebruikte, waar kwam dat meestal door? Je mag meerdere antwoorden geven
 omdat ik het zelf niet wilde
 omdat de ander het niet wilde
 omdat ik niet durfde te zeggen dat ik met condoom wilde vrijen
 omdat we teveel gedronken hadden
 omdat we geen condooms bij ons hadden
 omdat we er niet meer aan dachten
 omdat de pil werd gebruikt
 omdat we elkaar vertrouwden
 omdat vrijen met condooms zo onhandig is
 omdat het gebruik van condooms de intimiteit onderbreekt
 omdat wij vaste verking hadden
 anders, nl _____
- 10.6 Denk aan je huidige seksuele gedrag. Denk je dat je risico's loopt op seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's)?
 ja
 nee
- 10.7 Als je (weer) met iemand naar bed gaat, denk je dat jullie dan een condoom gaan gebruiken?
 ja, zeker wel
 ja, waarschijnlijk wel
 misschien wel, misschien niet
 nee, waarschijnlijk niet
 nee, zeker niet
- 10.8Rb Wat vind je ervan als twee meisjes/vrouwen of twee jongens/mannen op elkaar verliefd zijn?
 normaal
 een beetje raar
 erg raar
 verkeerd
- 11.1 Hoe oud was je toen je voor het eerst de volgende dingen deed?
- | | nooit gedaan | wel gedaan,
leeftijd eerste keer |
|---|-----------------------|-------------------------------------|
| alcohol drinken (bier, breekers, mixdrankjes, wijn etc.; minstens 1 glas) | ☐ | _____ |
| regelmatig alcohol drinken | ☐ | _____ |
| dronken worden | ☐ | _____ |
| je eerste sigaret roken | ☐ | _____ |
| dagelijks sigaretten roken | ☐ | _____ |
| een kalmerend of slaapmiddel proberen | ☐ | _____ |
| hasj of wiet proberen | ☐ | _____ |
| cocaine (coke, wit) proberen | ☐ | _____ |
| XTC (ecstasy, MDMA) proberen | ☐ | _____ |
| amfetaminen (uppers, pep, speed) proberen | ☐ | _____ |
| heroïne proberen | ☐ | _____ |
| paddo's proberen | ☐ | _____ |
| op een gokkast spelen | ☐ | _____ |
| met iemand naar bed gaan | ☐ | _____ |

- 11.2 Welke onderwerpen vind je zo belangrijk dat je er op school meer over zou willen horen?
Geef maximaal drie onderwerpen aan; zet bij het **belangrijkste** onderwerp een **1**, zet bij het één na belangrijkste een **2** en zet bij het voor jou minst belangrijke onderwerp een **3**
- ___ roken
 - ___ alcohol
 - ___ drugs
 - ___ medicijngebruik
 - ___ gokken
 - ___ vandalisme en criminaliteit
 - ___ relaties of seksualiteit
 - ___ voeding
 - ___ sport/bewegen
 - ___ pesten
 - ___ depressie
 - ___ anders, nl _____

Criminaliteit

De volgende vragen gaan over criminaliteit en veiligheid

- 12.1 Heb je **de afgelopen 12 maanden** de volgende dingen wel eens gedaan:
	Ja	Nee	Nee, dat zou ik nooit doen
a. iets uit een winkel meegenomen zonder te betalen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
b. met opzet iets op straat vernield (bijvoorbeeld een straatlantaarn, een auto, een bushokje)	1 ☐	2 ☐	3 ☐
c. dingen beklad met stiften of met een spuitbus, zoals een muur of een bushalte of een bus (graffiti)	1 ☐	2 ☐	3 ☐
d. een fiets van iemand meegenomen zonder hem terug te brengen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
e. iemand lastiggevallenen, of bedreigd hem/haar in elkaar te slaan	1 ☐	2 ☐	3 ☐
f. iemand in elkaar geslagen, of zo geslagen dat hij/zij naar de dokter moest (uit zelfverdediging telt niet mee)	1 ☐	2 ☐	3 ☐
g. zonder toestemming ergens naar binnen geklommen, in een school of huis, met de bedoeling iets mee te nemen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
h. iets gekocht of verkocht waarvan je eigenlijk wel wist dat het gestolen was	1 ☐	2 ☐	3 ☐
i. iets gepikt van anderen op school/studie/werk	1 ☐	2 ☐	3 ☐
j. iemand met een mes of wapen verwond	1 ☐	2 ☐	3 ☐
k. iemand bedreigd met een wapen of bedreigd hem in elkaar te slaan om geld of om andere waardevolle artikelen te krijgen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
l. weggelopen van huis en 1 of meer nachten weggebleven	1 ☐	2 ☐	3 ☐
m. brandje gesticht	1 ☐	2 ☐	3 ☐
n. meegereden met bus / trein / tram zonder te betalen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
o. betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein (b.v. voetbalstadion, popfestivals of op straat)	1 ☐	2 ☐	3 ☐
- 12.2 Heb je **in de afgelopen 12 maanden** wel eens een wapen bij je gedragen (bijv. een mes of boksbeugel)?
 ja
 nee (ga naar 12.5)
- 12.3 Wat voor wapen was dat dan? Je mag meerdere antwoorden geven
 steekwapen (bijv. een mes, een schroevendraaier)
 slagwapen (bijv. een knuppel, boksbeugel, ketting)
 nep vuurwapen
 echt vuurwapen
 spuitbusje (bijv. pepperspray, gas)
 anders, namelijk _____
- 12.4 Heb je dat wapen **in de afgelopen 12 maanden** wel eens gebruikt?
 ja, om te dreigen
 ja, ik heb er iemand mee verwond
 nee, ik heb het niet gebruikt

- 12.5 Is één van de volgende dingen jou in **de afgelopen 12 maanden** wel eens overkomen?
Je mag meer dan één antwoord geven
- O mijn (brom)fiets/scooter is gestolen
 - O er is geld van mij gestolen
 - O er zijn andere spullen van mij gestolen
 - O er zijn spullen van mij vernield
 - O ik ben wel eens bedreigd
 - O ik ben wel eens in elkaar geslagen
 - O geen van deze dingen
- 12.6 Ben je in **de afgelopen 12 maanden** wel eens aangehouden en voor verhoor meegenomen naar het politiebureau?
- O Ja
 - O Nee
- 12.7 Ben je wel eens doorverwezen naar het HALT-buro?
- O Ja
 - O Nee
- 12.8 Ben je wel eens met de kinderrechter in aanraking geweest wegens een strafbaar feit?
- O Ja
 - O Nee

		Dat maakt me niet uit	Dat vind ik een beetje erg	Dat vind ik heel erg
12.9	Wat vind je ervan als iemand iets steelt uit een winkel?	☐ O	☐ O	☐ O
12.10	Wat vind je ervan als iemand wordt lastig gevallen?	☐ O	☐ O	☐ O
12.11	Wat vind je ervan als een leeftijdgenoot softdrugs verkoopt?	☐ O	☐ O	☐ O
12.13	Wat vind je ervan als iemand een telefooncel, een fiets of iets anders vernielt?	☐ O	☐ O	☐ O

- 12.14 Geef aan in welke mate je het eens bent met de volgende uitspraak:
"Ik voel me wel eens onveilig"
- O Helemaal mee eens
 - O Mee eens
 - O Neutraal
 - O Niet mee eens (*ga naar 12.16*)
 - O Helemaal niet mee eens (*ga naar 12.16*)
 - O Weet niet (*ga naar 12.16*)
- 12.15 Waar voel jij je wel eens onveilig? Je mag meerdere antwoorden geven
- O op straat in mijn eigen woonbuurt
 - O thuis
 - O op school
 - O in het uitgaanscentrum
 - O bij sportaccomodaties (zwembad, stadion etc.)
 - O ergens anders, namelijk _____

Vrije tijd

- 13.1 Waar ga je meestal naar toe als je uit school komt? Je mag één antwoord geven
- O naar huis, daar is meestal iemand
 - O naar huis, maar dan ben ik meestal alleen
 - O naar een vriend of vriendin
 - O naar familie
 - O naar oppas/opvang
 - O ergens anders, nl _____
- 13.2 Hoe vind je het bij jou thuis?
- O heel leuk
 - O leuk
 - O niet zo leuk
 - O helemaal niet leuk

- 13.3 Vind je dat je goed kunt praten met je ouder(s) of degenen die je verzorgen?
 ja
 gaat wel
 nee
- 13.4 Je kunt je vrienden op verschillende plaatsen ontmoeten. Waar zie jij jouw vrienden meestal?
 Je mag meerdere antwoorden geven.
 bij mij thuis
 bij vrienden thuis
 op school
 op straat in mijn eigen buurt
 op straat ergens anders

 in een buurtcentrum
 in een café of discotheek
 bij de sportvereniging
 ergens anders, namelijk _____
- 13.5 Vind je dat je genoeg vriend(inn)en hebt?
 ja
 gaat wel
 nee
- 13.6 Verveel je je wel eens?
 heel vaak
 af en toe
 zelden
 nooit

13.7 Hieronder staat een aantal dingen die je in je eigen tijd kunt doen.
 Wil je aangeven hoeveel uur per week je hier meestal aan besteedt?

	zelden of nooit	minder dan 3 uur per week	3 tot 7 uur per week	7 tot 15 uur per week	15 uur per week of meer
boek lezen	☐	☐	☐	☐	☐
krant lezen	☐	☐	☐	☐	☐
huiswerk maken	☐	☐	☐	☐	☐
computerspelletjes doen, ook Playstation, Nintendo, Gameboy etc)	☐	☐	☐	☐	☐
surfen op internet	☐	☐	☐	☐	☐
e-mailen of chatten	☐	☐	☐	☐	☐
(mobiel) bellen of SMS-en met vriend(inn)en	☐	☐	☐	☐	☐
vrijwilligerswerk	☐	☐	☐	☐	☐
een bijbaantje	☐	☐	☐	☐	☐
op straat rondhangen	☐	☐	☐	☐	☐
naar televisie of video/DVD kijken	☐	☐	☐	☐	☐
naar vriend(inn)en gaan	☐	☐	☐	☐	☐
het volgen van een cursus of lessen (bijv. tekenles, muziekles)	☐	☐	☐	☐	☐
een muziekinstrument bespelen	☐	☐	☐	☐	☐
muziek luisteren	☐	☐	☐	☐	☐
met een andere hobby bezig zijn (bijv. schilderen, een verzameling)	☐	☐	☐	☐	☐

13.8 Hoe vaak ga je meestal naar de volgende gelegenheden?

	zelden of nooit	1 keer per jaar of vaker	1 keer per maand of vaker	1 x per week of vaker	(bijna) dagelijks
een café of snackbar	☐	☐	☐	☐	☐
een poolroom/poolcafé	☐	☐	☐	☐	☐
de coffeeshop	☐	☐	☐	☐	☐
een speelhal/gokhal	☐	☐	☐	☐	☐
de film	☐	☐	☐	☐	☐
theater/schouwburg	☐	☐	☐	☐	☐
de discotheek	☐	☐	☐	☐	☐
een houseparty of danceparty	☐	☐	☐	☐	☐
een festival/popconcert	☐	☐	☐	☐	☐

- 13.9 Ben je lid van een vereniging of club? Je mag meerdere antwoorden geven
 ja, van een sportvereniging of sportclub
 ja, van een andere vereniging of club
 nee
- 13.10 Hoe vaak ben je **de afgelopen 12 maanden** naar een club- of buurthuis of een wijkcentrum geweest?
 1 keer per week of vaker
 1 tot 3 keer per maand
 een paar keer
 (bijna) nooit
- 13.11 Vind je dat de gemeente waar jij woont voldoende naar jongeren luistert als zij beslissen over zaken die jongeren aangaan?
 ja
 nee
 weet ik niet
- 13.12 Welke van de volgende plekken mis je in jouw buurt? Je mag meerdere antwoorden geven
 pleintjes jeugdthunk
 grasveld hangplekken
 skatebaan buurthuis
 voetbalveld ik mis niets
 iets anders, nl _____
- 13.13 Vind je dat er in je buurt voldoende leuke dingen voor jongeren georganiseerd worden?
 Meer dan genoeg
 Genoeg
 Te weinig
 Veel te weinig
 Weet niet/geen mening
- 13.14 Wat voor leuke dingen zouden er volgens jou vaker in je buurt georganiseerd moeten worden. Schrijf maximaal drie dingen op en zet de belangrijkste vooraan (bij 1)
 1 _____
 2 _____
 3 _____
 er hoeft voor mij niets georganiseerd te worden

Tot slot

- 14.1 Hoe vond je het om deze enquête in te vullen? Je mag meerdere antwoorden geven
 leuk
 geen mening
 saai
 het gaat niemand wat aan hoe ik leef
 te persoonlijk
 ik vond het moeilijk om eerlijk te zijn
 ik vond de enquête te lang

BIJLAGE 2. Onderwerp, doel en werkwijze Emovo

1. Onderwerpen Emovo

Onderwerpen die zijn opgenomen in de enquête zijn:

- achtergrondkenmerken (o.a. leeftijd, geslacht, etniciteit, leefsituatie);
- school (schoolbeleving, spijbelgedrag, belangstelling leerlingen voor gezondheidsthema's);
- gezondheid (oordeel eigen gezondheid, psychisch welbevinden, sociaal welbevinden, mishandeling en suïcidaliteit);
- leefstijl (roken, alcohol, drugs, voeding, bewegen en veilig vrijen);
- criminaliteit en veiligheid.

2. Doel van Emovo

Op het voortgezet onderwijs op elektronische wijze periodiek verzamelen van gestandaardiseerde gegevens op basis waarvan:

- schoolgezondheidsrapportages worden samengesteld die dienen als uitgangspunt voor een discussie over het gewenste schoolgezondheidsbeleid;
- rapportages worden samengesteld die dienen om het gezondheidsbeleid voor de doelgroep (middelbare school jeugd) te ondersteunen, zowel op lokaal, regionaal en mogelijk ook op provinciaal niveau;
- een voor de leerling persoonlijk gezondheidsprofiel wordt verstrekt;
- (interactieve) gezondheidsvoorlichting wordt verstrekt.

3. Methode van onderzoek

De dataverzameling is uitgevoerd met een elektronische enquête onder scholieren van klas 2 en 4 van het reguliere voortgezet onderwijs. Deze enquête is van begin oktober 2005 tot einde januari 2006 afgenomen in bijna de hele provincie Noord-Holland

Ouders en leerlingen zijn van te voren schriftelijk geïnformeerd over het onderzoek. De mentor of leraar heeft de leerlingen tijdens een (mentor)lesuur geïnstrueerd en de leerlingen hebben zelfstandig de vragen op de computer beantwoord. Binnen twee dagen na het invullen van de vragenlijst hebben de leerlingen hun persoonlijke gezondheidsprofiel via internet kunnen bekijken en over verschillende onderwerpen voorlichting op maat kunnen opvragen.

Websites met betrouwbare informatie waarnaar leerlingen die hebben deelgenomen aan Emovo zijn verwezen:

- www.netdokter.nl (algemeen; informatie en zelf vragen stellen)
- www.kindertelefoon.nl (zelf vragen stellen, antwoorden op gestelde vragen)
- www.kidsgroentenenfruit.nl (groente en fruit)
- www.voedingscentrum.nl (voeding algemeen, gezonde recepten)
- www.whoznex.nl (sport)
- www.soa.nl (seksueel overdraagbare aandoeningen)
- www.stivoro.nl (roken)
- www.dekaterkomtlaten.nl (alcohol)
- www.drugsweb.nl (drugs)
- www.drugsinfo.nl (drugs)
- www.pestweb.nl (pesten)
- www.zwaarweer.nl (psychische problemen)
- www.kindermishandeling.nl (kindermishandeling)